

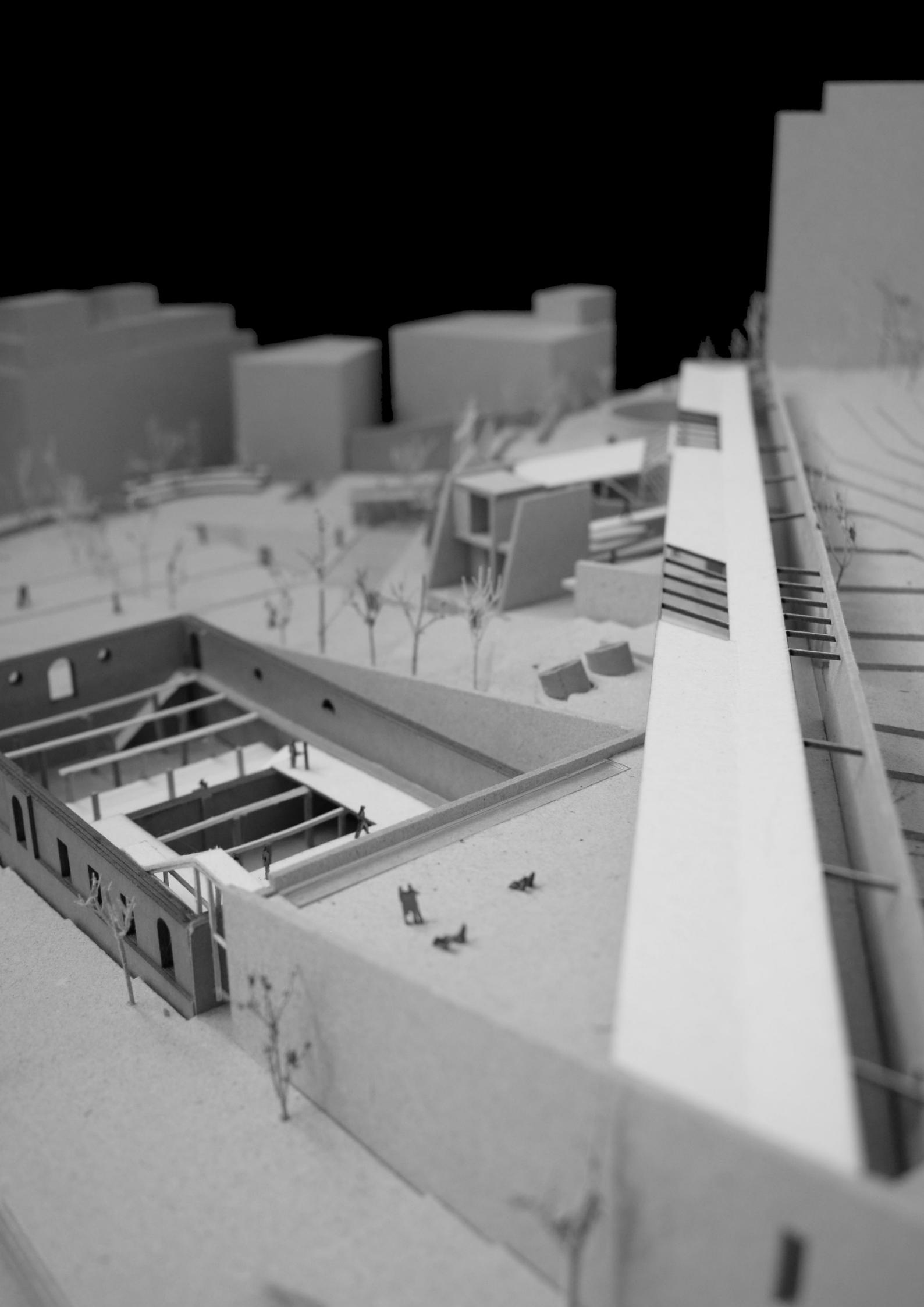
ΔΕΞΑΜΕΝΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΝΕΡΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΑΔΡΙΑΝΕΙΟ
ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ ΣΤΟ ΚΟΛΩΝΑΚΙ

ΓΟΥΛΑ ΜΑΡΙΑ - ΔΙΟΝΥΣΙΑ
ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ - ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΛΕΝΗ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια
ΣΟΦΙΑ ΤΣΙΡΑΚΗ

Σύμβουλος καθηγήτρια
ΕΛΕΝΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

01. ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΠΟΥ- ΕΝΑΥΣΜΑ.....	8
02. ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	10
ABSTRACT.....	11

B. ΝΕΡΟ ΚΑΙ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΑ

03. ΝΕΡΟ.....	16
04. ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ Ι ΠΟΤΑΜΙΑ.....	20
05. ΑΔΡΙΑΝΕΙΟ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ.....	24
06. ΑΔΡΙΑΝΕΙΟΣ ΔΕΞΑΜΕΝΗ.....	32
07. ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΔΕΞΑΜΕΝΗ.....	34

Γ. ΟΙ ΠΛΑΤΕΙΕΣ

08. Η ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ.....	38
09. ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΟΛΩΝΑΚΙΟΥ.....	40
10. ΠΛΑΤΕΙΑ ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ.....	42

Δ. ΑΝΑΛΥΣΗ

11. ΕΠΙΛΟΓΗ ΘΕΜΑΤΟΣ.....	46
12. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.....	48
13. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	52
14. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ.....	56

Ε. ΠΡΟΤΑΣΗ

15. ΤΙ ΘΕΛΟΥΜΕ ΝΑ ΠΕΤΥΧΟΥΜΕ / ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΟΥΜΕ.....	64
16. ΚΤΙΡΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.....	66
17. ΕΝΤΑΞΗ.....	68
18. ΔΙΑΔΡΟΜΗ.....	70
19. ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑ.....	92
20. ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ.....	94
21. ΤΡΙΣΔΙΑΣΤΑΤΕΣ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ.....	98
22. ΠΡΟΠΛΑΣΜΑΤΑ.....	102

ΣΤ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

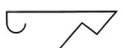
Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

01. ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΠΟΥ - ΕΝΑΥΣΜΑ

Η πλατεία δεξαμενής από τις αρχές του 20ου αιώνα εντάσσεται σε μία από τις κεντρικότερες συνοικίες της Αθήνας με χαρακτηριστικό την άμεση σχέση με το Αδριάνειο Υδραγωγείο. Τοποθετείται στους πρόποδες του Λυκαβηττού και αποτελεί την ένωση του αστικού ιστού της περιοχής του Κολωνακίου με τον λόφο. Βρίσκεται κοντά σε βασικές οδικές αρτηρίες με τη πλησιέστερη να είναι ο περιφερειακός του Λυκαβηττού. Το απότομο ανάγλυφο και η φύτευση του λόφου που εισέρχεται στη πλατεία, σε συνδυασμό με την εγγύτητα με το αστικό κέντρο, δίνει έναν διττό χαρακτήρα, από τη μία είναι ένας αστικός πυκνωτής που στεγάζει εξωστρεφείς λειτουργίες για τους κατοίκους και ταυτόχρονα ο περιβάλλον χώρος δημιουργεί συνέχεια «κρυφά» σημεία και πιο απομονωμένους χώρους καλλιεργώντας την αίσθηση ενός τόπου που στρέφεται προς τον εαυτό του αποτάσσοντας κάθε εξωστρεφές του χαρακτηριστικό. Βασικό τεκμήριο αποτελούν οι μαρτυρίες κατοίκων που μένουν στη περιοχή και ακόμα και αυτοί δεν είναι σίγουροι για το περιεχόμενό της, παρόλα αυτά όλοι δηλώνουν ότι έχουν βιωματική σχέση με τον τόπο. Ο εσωστρεφής χαρακτήρας και τα αυστηρά όρια που έχει η πλατεία με τον υπόλοιπο αστικό ιστό την καθιστούν απροσπέλαστη για το μάτι του περιπατητή, κάτι που τη διαφοροποιεί από τις συνήθεις εικόνες άλλων δημόσιων πλατειών.

Η πλατεία είναι άρρικτα συνδεδεμένη με το νερό, όμως είναι αξιοσημείωτο πως η Αδριανίος Δεξαμενή παραμένει οπτικά «θαμμένη» και με μία πρώτη ανάγνωση του χώρου από έναν επισκέπτη, τόσο η άυλη, όσο και η υλική σχέση με το νερό είναι ανύπαρκτη. Ο βιοκλιματικός χαρακτήρας, το πλούσιο κοινωνικό μωσαϊκό, τα ιστορικά κτίρια και το Αδριάνειο Υδραγωγείο συνυπάρχουν με νοηματικές ασυνέχειες, απροσπέλαστα όρια, ασύνδετες λειτουργίες και ιδιόμορφη τοπογραφία.

Από την πρώτη μας επίσκεψη κατανοήσαμε την σημασία της πλατείας για την ευρύτερη περιοχή και βρεθήκαμε αντιμέτωπες με ερωτήματα που έχουν να κάνουν τόσο με ζητήματα ένταξης και απανάχρησης, αλλά και με ανησυχίες για την πραγματική βαρύτητα του δημόσιου χώρου στην Αθήνα και την αποτελεσματική συρραφή του στον υφιστάμενο κοινωνικό και πολεοδομικό ιστό.

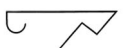

02. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας αποτελεί η ανάδειξη του σημαντικού έργου της ρωμαϊκής εποχής, το Αδριάνειο Υδραγωγείο και ειδικότερα η απώληξη αυτού στην Αδριάνειο Δεξαμενή σε μία από τις ιστορικότερες και κεντρικότερες περιοχές της Αθήνας, το Κολωνάκι.

Η ιδιαίτερη τοποθεσία της πλατείας Δεξαμενής και η σημαντικότητα αυτής ως ένα δοχείο ιστορίας, πολιτισμού και λειτουργιών στη σύγχρονη πόλη κεντρίζει το ενδιαφέρον. Επιχειρήσαμε να κατανοήσουμε τη βαρύτητα του τεχνολογικού επιτεύγματος για την ζωή της Αθήνας από την αρχαιότητα έως και σήμερα, να ερμηνεύσουμε τις ανάγκες της τοπικής και ευρύτερης κοινωνίας και των φορέων που σχετίζονται με αυτό. Και, τέλος, να δημιουργήσουμε έναν αστικό πυκνωτή στην καρδιά της σύγχρονης Αθήνας με πολυσυλλεκτικό χαρακτήρα.

Η έρευνα ξεκινά με αναφορά στα ποτάμια και τα υδραγωγεία στο Λεκανοπέδιο, τον τρόπο κατασκευής και λειτουργίας του Αδριάνειου Υδραγωγείου εστιάζοντας στην Αδριάνειο Δεξαμενή στο Κολωνάκι και την ομώνυμη πλατεία. Ακολουθούν προσωπικές παρατηρήσεις, η ανάλυση της περιοχής και της πλατείας, η τοποθέτηση και σχέση της με την πλατεία Κολωνακίου και το λόφο του Λυκαβηττού και, τέλος, η πρότασή μας. Η ανάπλαση της πλατείας και η δημιουργία Μουσείου νερού για το Αδριάνειο Υδραγωγείο καθώς και η ένταξη των υφιστάμενων μνημείων στο σύγχρονο πολεοδομικό ιστό.

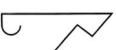

ABSTRACT

Object of the dissertation is the highlighting of the important infrastructure of the Roman era, the Hadrian's Aqueduct and especially its end in the Hadrian's Reservoir in one of the most historic and central areas of Athens, Kolonaki.

The special location of Dexameni Square and its importance as a container of history, culture and functions in the modern city arouses interest. We tried to understand the importance of the technological achievement for the life of Athens from antiquity until today, to interpret the needs of the local and wider society and the institutions related to it. Finally, to create an urban capacitor in the heart of modern Athens with a multi-collection character.

The research begins with a reference to the rivers and aqueducts in the Basin, the construction and operation of the Hadrian's Aqueduct focusing on the Hadrian Deaxameni in Kolonaki and Dexameni square. Following are personal remarks, the analysis of the area and the square, its location and relationship with Kolonaki square and the hill of Lycabettus and, finally, our proposal. The renovation of the square and the creation of a Water Museum for Hadrian's Aqueduct as well as the integration of the existing monuments in the modern urban fabric.

Εικ: Το λογότυπο “Δεξαμενή” που χρησιμοποιείται για το θερινό σινεμά και το καφενείο ως αναφορά στην αρχαία Αδριάνειο Δεξαμενή

Εικ: Πρωινή λήψη πλατείας, παραδοσιακό καφενείο “Δεξαμενή”

Εικ: Βραδινή λήψη πλατείας, εν λειτουργία θερινό “cine Δεξαμενή”

Εικ: Οπτική φυγή από την πλατεία προς την Ακρόπολη

B. ΝΕΡΟ ΚΑΙ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΑ

03. ΝΕΡΟ

Στην προσπάθεια να κατανοήσουμε τον συμβολισμό του νερού στην αρχιτεκτονική διαβάσαμε το έργο του γάλλου φιλοσόφου Bachelard “Water and Dreams”, καθώς και παραδείγματα κτιρίων των οποίων η σύνθεση περιστρέφεται γύρω από το υγρό στοιχείο, όπως έργα των αρχιτεκτόνων Carlo Scarpa, Louis Kahn και Tadao Ando.

Είναι γεγονός ότι υπάρχει μια συνεχής αλληλεπίδραση ανάμεσα στον χώρο και τον άνθρωπο. Αυτό συμβαίνει με πολλούς τρόπους. Οποιοδήποτε αρχιτεκτόνημα, όπως και κάθε άλλο εξωτερικό αντικείμενο, γίνεται κατανοητό από τον άνθρωπο μέσα από μια διαδικασία αντίληψης, η οποία μετατρέπει τα μηνύματα των αισθήσεων σε ατομική εμπειρία και γνώση.

Όμως κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας το εξωτερικό ερέθισμα αλλοιώνεται. Δηλαδή, η νοητή εικόνα που σχηματίζει κανείς για το κτίριο δεν ταυτίζεται ποτέ με την πραγματική εικόνα του κτιρίου. Η εσωτερική εικόνα είναι φορτισμένη με διαφόρων ειδών νοήματα που τις προσδίδει αυτόματα το άτομο.

Το ασυνείδητο εκδηλώνεται κυρίως με σύμβολα και ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός παρεμβαίνει στο ασυνείδητο. Μπορούμε να διακρίνουμε τα φυσικά σύμβολα, σε αντιδιαστολή με τα πνευματικά. Τα φυσικά προέρχονται από τις ασυνείδητες περιοχές της ψυχής και κατά συνέπεια, αντιπροσωπεύουν μια τεράστια ποικιλία βασικών αρχετύπων, ενώ τα πνευματικά είναι εκείνα που χρησιμοποιήθηκαν για να εκφράσουν «αιώνιες αλήθειες» και χρησιμοποιούνται ακόμη σε πολλές θρησκείες.

Το νερό έχει λειτουργήσει επανειλημμένα σαν σύμβολο στην αρχιτεκτονική και η αλληλεπίδραση που δημιουργείται ανάμεσα σε αυτό, τον επισκέπτη και το κτίριο αποτελεί στοιχείο της ταυτότητας του χώρου στον οποίον βρήκεται.

Εκ: Fallingwater, Frank Lloyd Wright, 1935

Εκ: Brion cemetery, Carlo Scarpa, 1978

Εκ: Water Temple, Tadao Ando, 1991

Η ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ

Κίνηση. Το νερό που ρέει είναι ένδειξη καθαριότητας και ευεξίας, από τα ποτάμια πλάι στους πρώιμους ανθρώπινους οικισμούς, ως την ευρύτατη χρήση του στα σύγχρονα δημόσια κτήρια και πάρκα. Το νερό μπορεί να κινείται γραμμικά, να κυλάει, να πέφτει, με ακανόνιστη (φυσική), ή μελετημένη (τεχνητή) ροή. Το νερό λειτουργεί εξίσου οριζόντια, σε κλίση ή κατακόρυφα, ανάλογα με το ζητούμενο στόχο.

Το τρεχούμενο νερό συμβολίζει την κίνηση. Σύμφωνα με τον Marx: «από τις ιδιότητες του νερού η πρωταρχική και η πιο σημαντική είναι η κίνηση, όχι μόνο σε ό,τι αφορά την μηχανική και τα μαθηματικά, αλλά και στην ώθηση, την θέληση σαν ζωντανό πνεύμα, σαν ενέργεια.» Το κινούμενο νερό είναι το νερό που αλλάζει συνέχεια. Παρότι η θέση του παραμένει ίδια, το τρεχούμενο νερό είναι πάντα διαφορετικό, ανανεωμένο. Το νερό περιλαμβάνει την ιδέα του χρόνου, λόγω την κίνησής του. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη: «η ροή του χρόνου γίνεται αντιληπτή από την αλλαγή των αντικειμένων και του χώρου».

Ήχος. Ο ήχος του νερού υπογραμμίζει την κίνηση στον χώρο και προσανατολίζει. Η πηγή του καθορίζει την αρχή, τον προορισμό, σχεδιάζει μια πορεία. Η ύπαρξη ενός ήχου μπορεί να είναι τόσο καθοριστική όπου η ταυτότητα του στοιχείου που την προκαλεί να είναι τόσο άμεσα αναγνωρίσιμη που μπορεί να γίνει και εμβληματική για έναν τόπο. Ο ήχος μεταφέρει τον χαρακτήρα ενός χώρου.

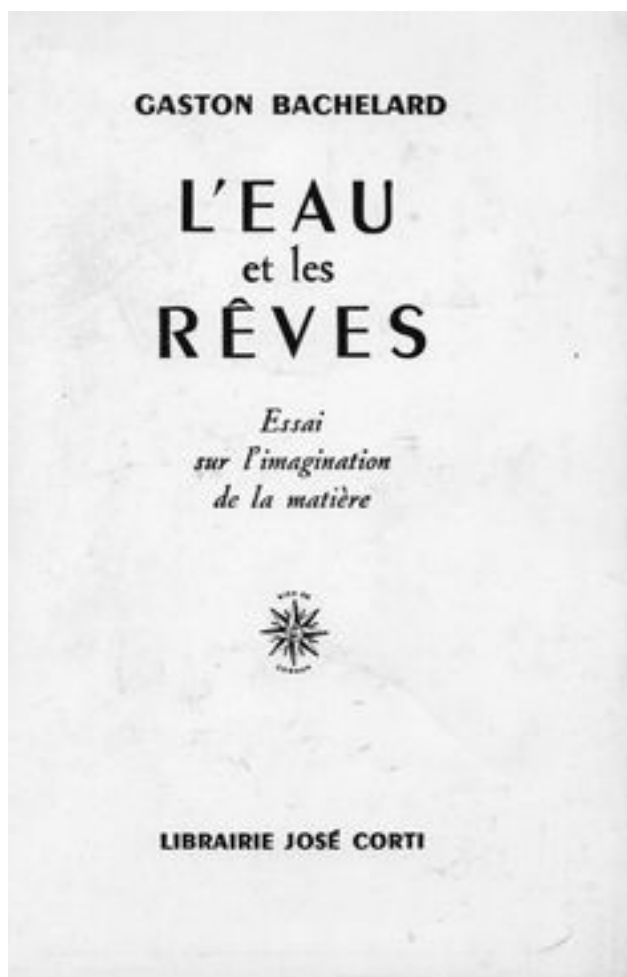
Αντανάκλαση. Η διάδραση του νερού με το φως προσδίδει μία οπτική διάσταση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα είτε τη διαφάνεια, είτε την αντανάκλαση. Η αντανάκλαση μετατρέπει το νερό σε φυσικό καθρέφτη. Όταν η επιφάνεια του νερού είναι λεία, η αντανακλώμενη εικόνα είναι ακριβώς ίδια με το αντικείμενο που αντανακλά. Σε περίπτωση που επιφάνεια του νερού είναι διαταραγμένη, η εικόνα διαφοροποιείται από το πραγματικό. Δε θα πρέπει εδώ να παραβλέψουμε την αντίθεση του ρέοντος νερού με το στάσιμο και την διττή σημασία του τελευταίου στο συλλογικό υποσυνείδητο, καθόσον, αφενός έχουμε τη χρήση του ως μέσο χαλάρωσης και διασκέδασης, αφετέρου είναι συνυφασμένο με επιδημίες, ακόμα και το θάνατο.

Καθρεπτισμός. Το νερό, όντας ήρεμο και διάφανο, λειτουργεί ως καθρέπτης, αντικατοπτρίζοντας την πραγματικότητα και μαζί της τα όνειρά μας. Συμβολίζει τη διαφάνεια, τη νεότητα, την ομορφιά. Ο Νάρκισσος χάθηκε όταν κυριεύτηκε από το πάθος, αντικρίζοντας το είδωλό του στο κρυστάλλινο νερό. Το εφέ του “διπλασιασμού” μέσω της αντανάκλασης λειτουργεί ως μέσο εντυπωσιασμού (ακόμα και με αβαθές νερό). Η λειτουργία “καθρέπτη” χρησιμοποιείται από τα ρωμαϊκά χρόνια ως το Μπαρόκ και από το Ρομαντισμό ως τη μοντέρνα αρχιτεκτονική. Η κατοπτρική εικόνα του αρχιτεκτονήματος (είτε πρόκειται για μνημείο, γέφυρα, σπίτι κλπ), σε συνδυασμό με ένα προσεγγμένο φωτισμό προσδίδει μεγαλοπρέπεια, μνημειακότητα, ισορροπία, έχοντας ακόμα και ιλουζιονιστικά αποτελέσματα.

Συμπεραίνουμε πως το νερό αλληλεπιδρά συνεχώς με τη φύση με αποτέλεσμα να μεταμορφώνεται. Συνεπώς, η υλική μορφή του δεν ελέγχεται πλήρως από τον αρχιτέκτονα. Επιπροσθέτως, το νερό εγείρει διαφορετικά συναισθήματα και σκέψεις που επίσης δεν μπορούν να καθοριστούν αυστηρά.

Το νερό σαν στοιχείο μπορεί ταυτόχρονα να θέσει ερωτήματα ταυτότητας και διαφοράς. Τα νοήματα που μπορεί να πάρει ανάλογα με τη μορφή του είναι εντελώς διαφορετικά, αλλά πάντα αλληλοσυμπληρώνονται. Στην αρχιτεκτονική το νερό οξύνει της αισθήσεις, επιτυγχάνει άμεση επαφή με τον επισκέπτη και η ερμηνεία που κάνει ο καθένας για τη μορφή του γίνεται βασικό στοιχείο για την ταυτότητα και την εμπειρία στον χώρο.

Εικ: Βιβλίο Water and Dreams, Gaston Bachelard

04. ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ Ι ΠΟΤΑΜΙΑ

Η Αθήνα περιλαμβάνει τρία βασικά ποτάμια, τον Ηριδανό, που το πιο γνωστό εμφανές σημείο του είναι κάτω από το Μοναστηράκι, τον Κηφισό, που κινείται παράλληλα με την Αθηνών-Λαμίας και τον Ιλισό που κυλά υπόγεια σε αρκετά σημεία της πόλης όπως κάτω από την διασταύρωση της Μιχαλακοπούλου με την Μεσογείων.

Ο Κηφισός είναι ο μεγαλύτερος ποταμός της Αττικής με μήκος 27 χιλιόμετρα. Πηγάζει από το φυσικό κόμβο της Πεντέλης και της Πάρνηθας και διχτομεί την πρωτεύουσα μέχρι την εκβολή του στο Φαληρικό όρμο. Ο ποταμός είχε αξιοποιηθεί για πρώτη φορά στην εποχή του Αδριανού, όταν κατά μήκος του κατασκευάστηκε το πρώτο οργανωμένο υδρευτικό σύστημα για την Αθήνα. Η δεξαμενή ενισχυόταν από διάφορα ρέματα του Πεντελικού και της Πάρνηθας, με αφητηρία τη ζώνη δεξαμενής στη σημερινή Νέα Πεντέλη και διέλευση από το Χαλάνδρι, την Κηφισιά και τις Αχαρνές. Η έξοδος του υδραγωγείου βρισκόταν στη σημερινή Πλατεία Δεξαμενής στο Κολωνάκι.

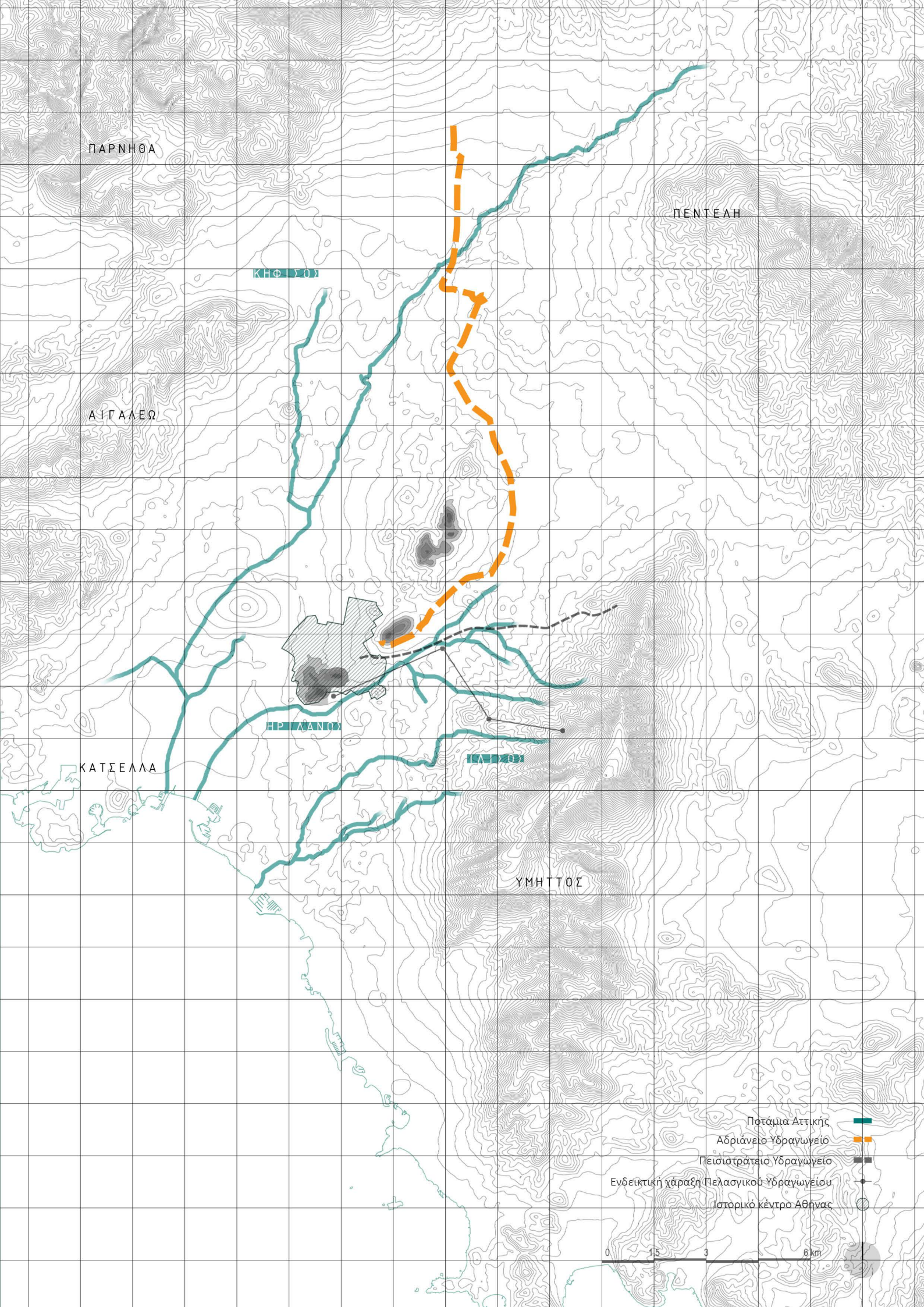
Όσον αφορά τον Ηριδανό, οι πηγές του τοποθετούνται στους νότιους πρόποδες του Λυκαβηττού, ενώ όταν επεκτάθηκε η πόλη το ποτάμι καλύφθηκε και στην κοίτη του κατασκευάστηκε αγωγός.

Ο Ιλισός ξεκινούσε από τον Υμηττό. Παλιά ήταν ανοικτός, ενώ σήμερα, κυλάει εξ ολοκλήρου υπογείως, για να καταλήξει μετά την Καλλιθέα στην θάλασσα. Από το ιερό, αυτό, ποτάμι το μόνο που απομένει σήμερα εμφανές είναι η στεγνή κοίτη του.

Εκτός από τα ποτάμια, κάτω από την Αθήνα κυλούν περίπου 700 ρέματα, από τα οποία τα 70 φαίνονται σε διάφορα σημεία της πόλης. Στα τέλη του 19ου αιώνα, διέσχιζαν το λεκανοπέδιο 700 χείμαρροι, ποτάμια και ρυάκια ενώ σήμερα, δεν υπερβαίνουν τα 50. Μόνο στο λεκανοπέδιο της Αττικής έχουν μπαζωθεί και τσιμεντοποιηθεί περίπου 550 χιλιόμετρα ρεμάτων και χείμαρρων. Σε πολλά κτίρια κατά μήκος του δρόμου αντλούνται νερά, με υδραυλικά συστήματα, ενώ γεωτρήσεις του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών απέδειξαν ότι οι περισσότεροι δρόμοι της Αθήνας κρύβουν ένα μπαζωμένο ρέμα ή ένα υπόγειο ποτάμι.

Την εποχή που οι αρχαίοι οικισμοί άρχισαν να οργανώνονται σε επίπεδο πόλης, η απλή γεινίαση με ποταμούς, λίμνες ή πηγές έπαψε να επαρκεί, και η ανάγκη για δημιουργία δικτύων μεταφοράς και διανομής νερού άρχισε να γίνεται επιτακτική, προκειμένου να εξασφαλιστεί η περαιτέρω ανάπτυξη τους. Η ανάγκη αυτή οδήγησε στην κατασκευή των πρώτων υδραγωγείων - υπόγειων ή υπέργειων αγωγών - μεταφοράς νερού.

ΠΑΡΗΘΑ

ΠΕΝΤΕΛΗ

ΚΗΦΙΣΟΣ

ΑΙΓΑΛΕΩ

ΗΡΩΔΕΙΟΝ

ΚΑΛΙΘΡΟΙ

ΚΑΤΣΕΛΛΑ

ΥΜΗΤΤΟΣ

- Ποτάμι Αττικής
- Αδριανέιο Υδραγωγείο
- Πελοποννησιακό Υδραγωγείο
- Ενδεικτική χάραξη Πελοποννησιακού Υδραγωγείου
- Ιστορικό κέντρο Αθήνας

0 1,5 3 6 km

Στην Αθήνα, δεκάδες μικρά και μεγάλα υδραγωγεία κατασκευάστηκαν κατά τους αιώνες της αρχαιότητας προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες της πόλης σε ύδρευση. Η ιχνηλάτηση, χαρτογράφηση και παρουσίαση όλων αυτών των χαμένων πια έργων αποτελεί αντικείμενο εκτεταμένων και πολυσχιδών μελετών. Από αυτά τα υδραγωγεία τα βασικότερα και σημαντικότερα για την περιοχή των Αθηνών ήταν:

- Πελασγικό υδραγωγείο
- Πεισιστράτειο υδραγωγείο
- Αδριάνειο υδραγωγείο

και ορισμένα υπέργεια Υδραγωγεία.

Υπέργεια υδραγωγεία επί αψίδων. Αφορούσαν υπερυψωμένα του εδάφους κανάλια μεταφοράς νερού (υδατογέφυρες), στηριζόμενα σε λιθόδητους πυλώνες. Τέτοια ήταν το υδραγωγείο Καλογρέζας, το υδραγωγείο Περισσού, καθώς και μικρά τμήματα του Αδριάνειου υδραγωγείου.

Το Αδριάνειο Υδραγωγείο, το οποίο θα αναλύσουμε εκτενέστερα σχετίζεται με τη συζήτηση περί «υπογείων περασμάτων» περισσότερο από κάθε άλλο ανάλογο έργο.

Εικ: Ρωμαϊκό υδραγωγείο επί αψίδων στη Γαλλία

Εικ.: Κατάληξη του νερού του Πεισιστράτειου υδραγωγείου στον Εθνικό κήπο

Εικ.: Τμήματα των σηράγγων του Πεισιστράτειου υδραγωγείου

Εικ.: Εξυψώματα του Πεισιστράτειου υδραγωγείου κατά τα έργα για το μετρό στο Σύνταγμα

05. ΑΔΡΙΑΝΕΙΟ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ

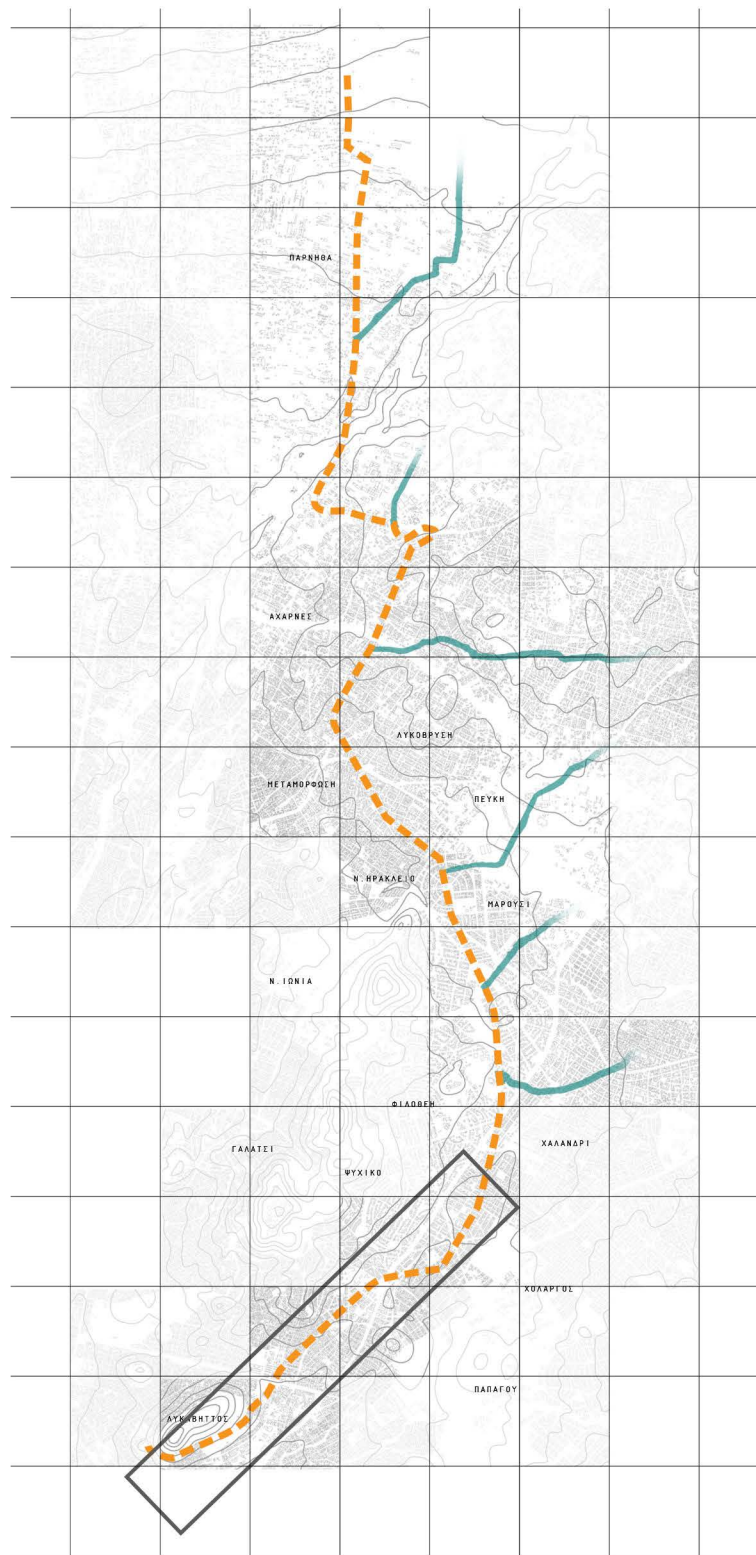
ΧΑΡΤΕΣ

Το Αδριάνειο Υδραγωγείο ήταν μια κεντρική υπόγεια σήραγγα 25 χιλιομέτρων, μαζί με κάποια μικρά παρακλάδια που συνέδεε το Μενίδι με το Κολωνάκι. Ήταν επισκέψιμη από εκατοντάδες πηγάδια κατά μήκος της που κατέβαιναν στο επίπεδο της, μέχρι και 40 μέτρα βάθος.

Ο σχεδιασμός του Αδριάνειου υδραγωγείου αποσκοπούσε στη συγκέντρωση και διοχέτευση προς την πόλη υδάτων προερχόμενων από τις πηγές των νοτιοανατολικών κλιτύων της Πάρνηθας και των βορειοδυτικών της Πεντέλης. Για το σκοπό αυτό, κατασκευάστηκε ένα σύμπλεγμα από υπόγειες σήραγγες. Το υδραγωγείο κατέβαινε μέσα από τα κτήματα Βαρυμπόμπη προς την περιοχή Σούνα Μενιδίου, εν συνεχεία προχωρούσε προς την οδό Δεκελείας στη θέση Μονομάτι, συνέχιζε προς τη Μεταμόρφωση, το Νέο Ηράκλειο, έβγαινε στη Λεωφ. Κηφισίας, περνούσε από την κυκλική δεξαμενή Χαλανδρίου, ανέβαινε στις υπώρειες Υμηττού, και πάλι διέσχιζε τη Λ. Κηφισίας και τους Αμπελόκηπους, καταλήγοντας στη μεγάλη δεξαμενή του Λυκαβηττού. Καθ' όλο το μήκος της διαδρομής των κύριων κλάδων είχαν κατασκευαστεί μικρότερα βοηθητικά υδραγωγεία που συνεισέφεραν ύδατα στους κεντρικούς αγωγούς.

Εικ: Πορεία Αδριάνειου Υδραγωγείου στο τελικό τμήμα του και η απόληξη στον Λυκαβηττό

- Αδριάνειο Υδραγωγείο — — —
- Ρέματα τροφοδότησης Υδραγωγείου — — —
- Πορεία υδραγωγείου — — —
- Ψυχικό-Αμπελόκηποι-Λυκαβηττός

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

2ος αι. μ.Χ.

κατασκευή υδραγωγείου για τις ανάγκες υδροδότησης της πόλης

λειτουργία για μερικούς αιώνες μέχρι την εγκατάλειψή του

1840

καθαρισμός και ανακατασκευή

1847

αποκατάσταση και επαναλειτουργία

1871

αποκάλυψη αρχαίας Δεξαμενής Αδριανού στο Κολωνάκι

1880

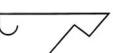
κατασκευή νέας “δημοτικής” Δεξαμενής

λειτουργία ως δίχωρο υδροδοτικό σύστημα

1940

μόλυνση των υδάτων

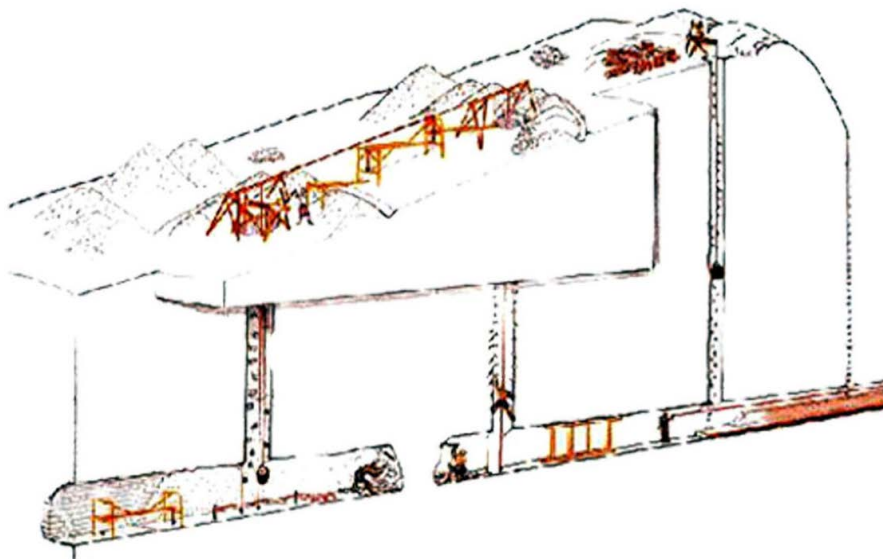

2ος ΑΙΩΝΑΣ μ.Χ.

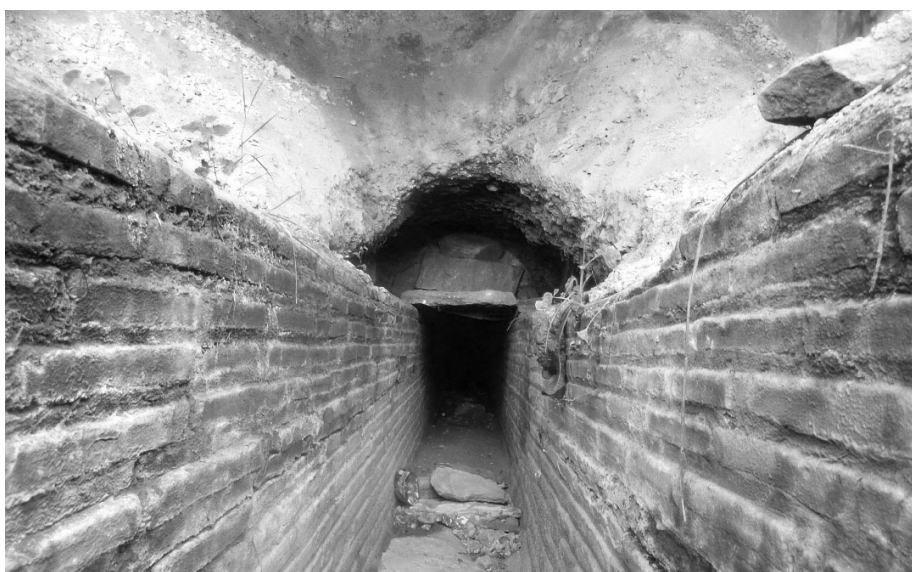
Τη δεκαετία του 120 μ.Χ., ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Αδριανός επισκέφτηκε επανειλημμένως την Αθήνα, η οποία την εποχή εκείνη αποτελούσε κτήση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Μεταξύ άλλων έργων, έδωσε εντολή και για την κατασκευή ενός εκτεταμένου υδραγωγείου που θα κάλυπτε αποτελεσματικά τις αυξανόμενες ανάγκες υδροδότησης της πόλης. Ο χρόνος κατασκευής του φερώνυμου υδραγωγείου δεν είναι ακριβής ωστόσο τοποθετείται στον 2ο αιώνα μ.Χ.

Ως προς τον τρόπο κατασκευής, αρχικά διανοίγονταν ανά 35 με 40 μέτρα κατά μήκος της χαραγμένης διαδρομής κατακόρυφα πηγάδια (φρέατα). Στη συνέχεια, από κάθε τέτοιο πηγάδι ξεκινούσε η διάνοιξη της σήραγγας και προς τις δύο κατευθύνσεις, μέχρι το τμήμα που ξεκινούσε από το ένα πηγάδι να συναντήσει το τμήμα που διανοίγονταν από το επόμενο προς την αντίθετη κατεύθυνση. Η μέθοδος αυτή επιτάχυνε κατά πολύ τους ρυθμούς διάνοιξης των σηράγγων, ενώ τα φρέατα παρείχαν αερισμό και φωτισμό, διευκολύνοντας ταυτόχρονα και την απομάκρυνση των προϊόντων της εκσκαφής. Η χάραξή της εκμεταλλεύθηκε στο μέγιστο τη μορφολογία του εδάφους, ώστε να καλύψει υπογείως μόλις 110 μέτρα επιφανειακής υψομετρικής διαφοράς μεταφέροντας νερό μόνο με τη βαρύτητα.

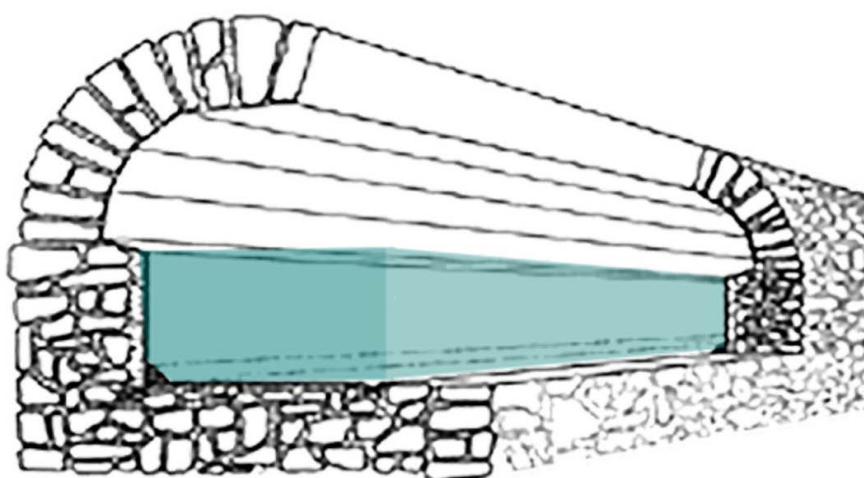

Εικ: Σκίτσο διάνοιξης υπόγειων σηράγγων και κατακόρυφων φρεάτων για το Αδριανέιο Υδραγωγείο

Οι σήραγγες ήταν, ανάλογα με τον τύπο του υπεδάφους, αλλού λαξευμένες μέσα σε βράχο και αλλού πλινθόκτιστες, ώστε να εμποδίζεται η κατάρρευση των μαλακών τοιχωμάτων εντός του αυλού. Διέρχονταν σε βάθη 10 έως 40 μέτρων από την επιφάνεια του εδάφους και η διατομή τους είχε σχήμα ορθογώνιου παραλληλόγραμμου, με το άνω τμήμα στρογγυλευμένο σε ημικύκλιο. Το ύψος τους έφτανε τα 1,60 και το πλάτος τα 0,70 μέτρα.

Εικ: Τμήμα σήραγγας Υδραγωγείου
πηγή: urbanspeleology.blogspot.gr

Εικ: Προοπτική τομή πλινθόκτιστης σήραγγας με ημικυκλική απόληξη

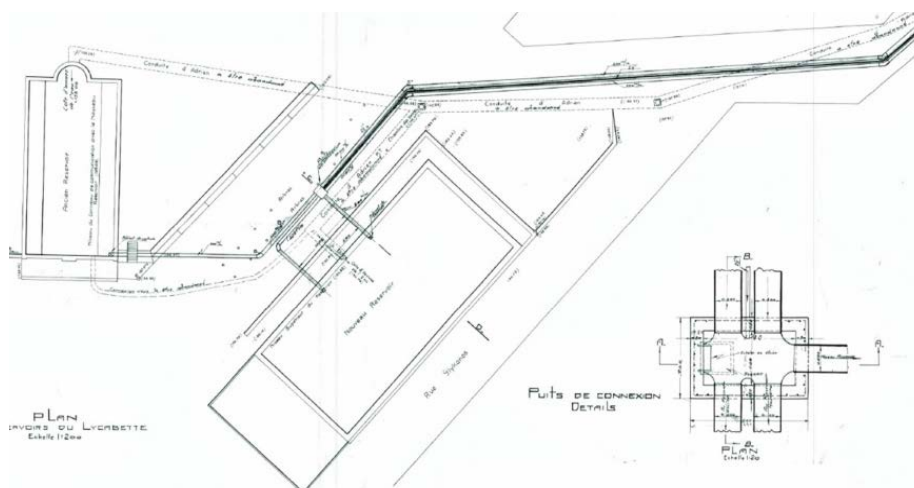
19ος ΑΙΩΝΑΣ μ.Χ.

Είναι εντυπωσιακό το γεγονός ότι το Αδριάνειο υδραγωγείο αποτέλεσε το κύριο υδροδοτικό έργο της Αθήνας για περίπου 1800 χρόνια από την κατασκευή του. Κατά τη βυζαντινή εποχή, τη φραγκοκρατία και –ιδίως– την τουρκοκρατία, όχι μόνο δεν κατασκευάστηκε κάποιο άλλο αξιόλογο έργο υδροδότησης, αλλά και το ήδη υπάρχον δίκτυο αφέθηκε δίχως συντήρηση, ή και καταστράφηκε σε αρκετά του τμήματα. Έτσι, η λήξη της τουρκοκρατίας βρήκε την Αθήνα να αντιμετωπίζει έντονο υδροδοτικό πρόβλημα, με το λιγοστό νερό που ανάβλυζε από κάποια σημεία να είναι βρώμικο ή μολυσμένο. Οι σήραγγες του Αδριάνειου υδραγωγείου είχαν αποφραχθεί κατά το μεγαλύτερο μέρος από λάσπη ή κατάρρευση των τοιχωμάτων τους, με αποτέλεσμα οι περισσότεροι κάτοικοι να καταφεύγουν στην άντληση νερού από πηγάδια.

Μπροστά στην κατάσταση αυτή, έγιναν διαδοχικές εισηγήσεις για επισκευή του δικτύου ύδρευσης. Λίγα χρόνια αργότερα, τη δεκαετία του 1840, μηχανικοί του Δήμου Αθηναίων αναζήτησαν και ανακάλυψαν τις σήραγγες του Αδριάνειου υδραγωγείου. Ξεκίνησαν τότε εργασίες καθαρισμού των σηράγγων, με ταυτόχρονη ανακατασκευή των περισσότερων φρεάτων. Οι εργασίες αυτές συνεχίστηκαν επί πολλές δεκαετίες και αποκατέστησαν σταδιακά τη λειτουργία του υδραγωγείου σε μεγάλο βαθμό.

Στα επόμενα χρόνια και πιο συγκεκριμένα κατά το 1871, δημοτικά συνεργεία καθάρισαν και επισκεύασαν τμήμα του υδραγωγείου στους Αμπελοκήπους και επίσης ανακάλυψαν την αρχαία δεξαμενή του Αδριανού, κάτω από αντίστοιχη «πηγή» που είχε δημιουργηθεί στην πλατεία Δεξαμενής” στο Κολωνάκι.

Κατά την αρχαιότητα το νερό του Αδριάνειου υδραγωγείου γέμιζε τη δεξαμενή του Κολωνακίου, τροφοδοτώντας –μέσω συστήματος αγωγών διανομής– τη ρωμαϊκή συνοικία. Η ρωμαϊκή δεξαμενή ανακατασκευάστηκε και τέθηκε σε λειτουργία μαζί με τη νέα λιθόκτιστη “δημοτική” δεξαμενή που κατασκευάστηκε το 1880 σαν διωλιστήριο στην ίδια τοποθεσία.

Εικ: Συνδεσμολογία παλαιών σηράγγων και νέων αγωγών στις δύο δεξαμενές

ΣΗΜΕΡΑ

Το Αδριάνειο υδραγωγείο σύντομα έπαψε να συντηρείται, και απλά εξακολούθησε να λειτουργεί συμπληρωματικά, μέχρι που σταδιακά εγκαταλείφθηκε εντελώς. Σήμερα, στην πλατεία Δεξαμενής μπορεί κανείς να συναντήσει υπομνήσεις του παρελθόντος του.

Είναι σαφές ότι αρκετά τμήματα στοών αρχαίων υδραγωγείων θα πρέπει να παραμένουν ανοικτά ως σήμερα στο υπέδαφος της Αθήνας, αποκλεισμένα μεταξύ άλλων τμημάτων που έχουν πια αποφραχθεί.

Και, αν για τις στοές των λοιπών αρχαίων υδραγωγείων υπάρχουν σοβαρές πιθανότητες σημαντικού μήκους τμήματα τους να παραμένουν ανοιχτά μέχρι σήμερα, για το Αδριάνειο υπάρχει απόλυτη βεβαιότητα εφόσον αυτό έχει συντηρηθεί και λειτουργήσει περισσότερο από τα υπόλοιπα.

Υπάρχουν σημεία εισόδου προς τμήματα του Αδριάνειου υδραγωγείου. Όσον αφορά το κεντρικό του τμήμα, σημεία εισόδου βρίσκονται σε υπόγεια κτιρίων, κάτω ή δίπλα από τα θεμέλια των οποίων αυτό διέρχεται. Αυτό δε σημαίνει ότι η είσοδος προς τον υπόγειο αγωγό είναι απλή υπόθεση, μιας και τα σημεία αυτά είναι αποκλεισμένα ή σφραγισμένα. Σήμερα η σήραγγα διατηρείται σχεδόν σε όλο το μήκος της αλλά δεν είναι δυνατόν να προσπελαστεί πλήρως, λόγω (α) των μικρών διαστάσεων σε κάποια σημεία, (β) της ύπαρξης διάφορων τεχνικών έργων και (γ) επειδή είναι κατά τμήματα πλημμυρισμένη. Όσον αφορά τα περιφερικά τμήματα του υδραγωγείου, η πρόσβασή είναι δυνατή μέσω των φρεάτων αερισμού.

Έργα όπως το Αδριάνειο οφείλουν τον αιφφορικό χαρακτήρα τους κυρίως στη λειτουργία της υδρομάστευσης, προερχόμενης από την τμηματική κατασκευή τους κάτω από τη στάθμη του υδροφόρου ορίζοντα. Η συνήθης τεχνική ήταν να κατασκευάζονται τα ανάντη τμήματα του υδραγωγείου, με τρόπο ώστε να συγκεντρώνουν υπόγεια ύδατα κατά την πορεία υδρομαστεύοντας κατά μήκος των τοιχωμάτων και της οροφής τους, αυξάνοντας έτσι την παροχή κατά μήκος με νερά διαφορετικής σύστασης και ποιότητας. Στο επίπεδο μελέτης, ενδιαφέρει η προέλευση των υδάτων και η διαδρομή τους μέσω των πετρωμάτων μέχρι να καταλήξουν εντός του υδραγωγείου. Ο αιφφόρος σχεδιασμός τους συνέβαλε στην για πολλούς αιώνες λειτουργία τους, μετά από μικρές μόνο επισκευές. Αυτό αποδεικνύει ότι παραδείγματα τέτοιων έργων που λειτουργούν μέχρι σήμερα, θα μπορούσαν να δοθούν ως μαθήματα και για αντίστοιχα σύγχρονα έργα, διερευνώντας την εφαρμογή τεχνολογιών που έχουν μεν εγκαταλειφθεί, αλλά αποδεικνύονται μακροβιότατες σε σύγκριση με τις σημερινές. Αξίζει να σημειωθεί ότι σήμερα οδηγούνται στη θάλασσα ετησίως τουλάχιστον 800.000 κ.μ. υπόγειου νερού της πόλης, που προέρχεται από το Αδριάνειο. Αν αξιοποιηθεί το υδραγωγείο, το νερό αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί για μη πόσιμες χρήσεις καλύπτοντας σημαντικές ανάγκες των Δήμων από τους οποίους διέρχεται.

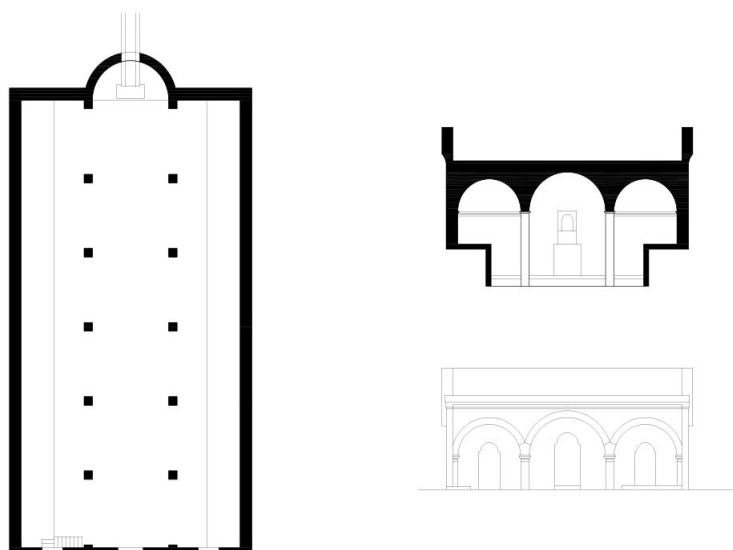

06. ΑΔΡΙΑΝΕΙΟΣ ΔΕΞΑΜΕΝΗ

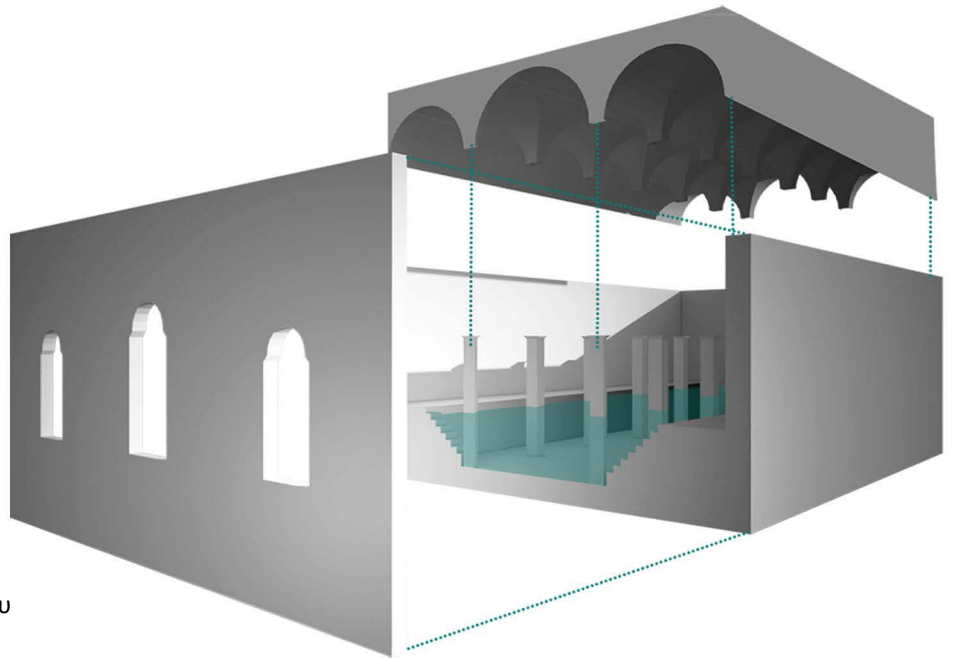
Σήμερα το Αδριάνειο υδραγωγείο, χωρίς καμία συντήρηση και χωρίς να δέχεται πια πηγαία νερά, εξακολουθεί να λειτουργεί από μόνο του λόγω της μόνιμης υδρομάστευσης, μεταφέροντας σημαντικές ποσότητες, παρ' όλο που αποτελεί «παροπλισμένο» υδραυλικό έργο για την ύδρευση της Αθήνας. Ταυτόχρονα βέβαια, είναι και ένα σημαντικό μνημείο αρχαίας τεχνολογίας, έτσι παρ' ότι η διαχείρισή του παραμένει μεν στην Ε.Υ.Δ.Α.Π. Α.Ε., ως μνημείο υπάγεται στις δύο αρμόδιες Εφορείες Αρχαιοτήτων, οι οποίες επιβλέπουν και αδειοδοτούν τις απαραίτητες επεμβάσεις που αφορούν σε αρχαία τμήματά του. Η Δεξαμενή σήμερα ανήκει στην Ε.Υ.Δ.Α.Π. όπως και η νέα δημοτική δεξαμενή που κατασκευάστηκε μεταγενέστερα δίπλα σε αυτή για τις ανάγκες ύδρευσης του κέντρου της Αθήνας.

Το κτίσμα της αρχαίας Δεξαμενής του Αδριανού βρίσκεται σε υψόμετρο περίπου 135 μέτρων από την στάθμη της θάλασσας χωμένη κατά το ήμισυ στη νοτιοδυτική πλαγιά του λόφου του Λυκαβηττού.

Είναι μία κατασκευή ορθογωνικής κάτοψης με αναλογίες 1:2 (27,1 επί 14,6 μέτρα) και ύψους 6,5 μέτρων, της οποίας το μεγαλύτερο μέρος είναι υπόσκαφο στους πρόποδες του λόφου. Στη βάση της υπάρχουν εκατέρωθεν βάθρα στο επίπεδο της πλατείας πλάτους 2 μέτρων ενώ το βάθος που συγκεντρώνεται το νερό είναι 1,8 μέτρα, με χωρητικότητα περίπου 430 κυβικών μέτρων. Ένας κάναβος 4,3 μέτρων από υποστυλώματα τετράγωνης διατομής 50 εκατοστών υποστηρίζουν μαζί με τους περιμετρικούς τοίχους την στέγαση της από σταυροθόλια και τη χωρίζουν νοητά σε τρεις ζώνες. Η είσοδος του νερού στη Δεξαμενή γινόταν από το τμήμα που βρίσκεται υπόσκαφο στη βόρεια πλευρά όπου υπάρχει ημικυκλική απόληξη. Η πρόσοψη έχει τρία θολωτά ανοίγματα εκ των οποίων τα δύο ακριανά επιτρέπουν την πρόσβαση στα βάθρα. Μπροστά από αυτήν και σε μικρή απόσταση υπήρχε πρόπυλο μέχρι το 1436 εκ του οποίου σήμερα διασώζονται μόνο δύο βάθρα. Αποτελούνταν από τέσσερις ιωνικούς κίονες και πάνω από το μεσαίο μετακίονιο σχηματιζόταν τοξωτή καμάρα.

Εικ: Αποτύπωση Αδριάνειου Δεξαμενής: κάτοψη, εγκάρσια τομή, βορειοανατολική όψη

Εικ: Τρισδιάστατη απεικόνιση Αδριάνειου Δεξαμενής

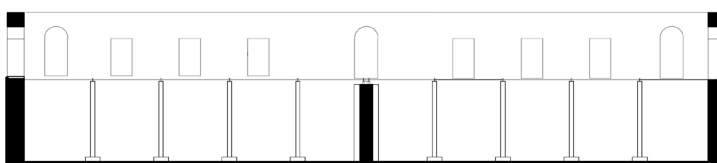
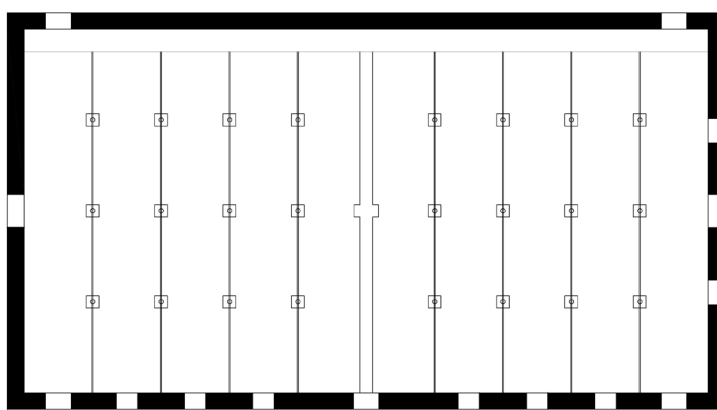
Εικ: Εσωτερικό Δεξαμενής, 2020
πηγή: αρχείο Βαλάντας Μίλλιου

Εικ: Αδριάνειος Δεξαμενή, 1936
πηγή: [www.http://urbanspeleology.blogspot.com](http://urbanspeleology.blogspot.com)

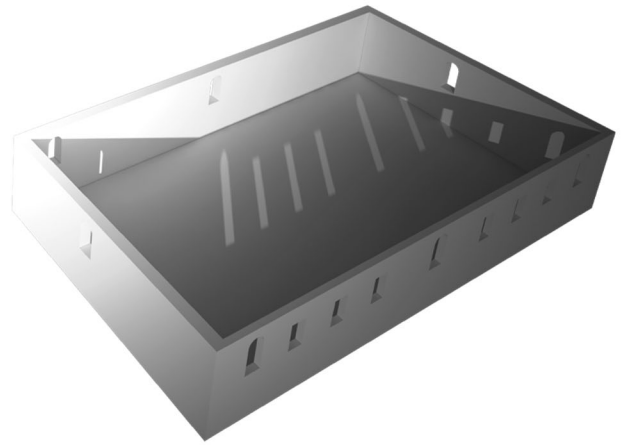
07. ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΔΕΞΑΜΕΝΗ

Η νεότερη δημοτική δεξαμενή είναι μια επίσης ορθογωνικής κάτοψης (33 επί 19 μέτρα) λιθόκτιστη κατασκευή ύψους 7,3 μέτρων που παραμένει ανοικτή χωρίς στέγαση. Φαίνεται να γέμιζε με νερό στο τμήμα της που βρίσκεται κάτω από το επίπεδο της πλατείας με θολωτά και τετραγωνισμένα ανοίγματα σε όλη την περίμετρο ενώ στο εσωτερικό της υπάρχει κάναβος από κυκλικά υποστυλώματα που στηρίζουν μεταλλικές δοκούς, που παλαιότερα υποστήριζαν διαμορφωμένο δάπεδο του ορόφου στο ύψος της πλατείας.

Εικ: Αποτύπωση Δημοτικής Δεξαμενής: κάτοψη, διαμήκης τομή

Εικ: Τρισδιάστατη απεικόνιση Δημοτικής
Δεξαμενής

Εικ: Εσωτερικό Δεξαμενής, 2021

Εικ: Δημοτική Δεξαμενή, 2017
πηγή: [www.http://urbanlife.gr](http://urbanlife.gr)

Γ. ΟΙ ΠΛΑΤΕΙΕΣ

08. Η ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

Η περιοχή του σημερινού Κολωνακίου βρίσκεται στους πρόποδες του Λυκαβηττού, βόρεια της πλατείας Συντάγματος. Από τα τέλη του 19ου αιώνα και τις αρχές του 20ου, το Κολωνάκι αρχίζει να προβάλλει ως μία από τις κατ'εξοχήν αστικές συνοικίες των Αθηνών.

Ωστόσο αυτός ο χαρακτήρας του Κολωνακίου κορυφώθηκε πρόσφατα τα τέλη του μεσοπολέμου και τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Παράλληλα, διέθετε μερικά από τα σπουδαιότερα λογοτεχνικά στέκια των Αθηνών που αποτελούσαν πνευματικό ορμητήριο και χώρο καλλιτεχνικής εκπόρευσης της διάνοησης. Αρκετοί εκ των κορυφαίων λογοτεχνών και διανοουμένων της εποχής τους, υπήρξαν κάτοικοι της συνοικίας του Κολωνακίου.

Το ανάλυφο της περιοχής δεν είναι ιδιαίτερα έντονο στο νότιο τμήμα της, παρόλα αυτά όσο πλησιάζει τον Λυκαβηττό γίνεται όλο και πιο απότομο, με ανηφορικούς δρόμους, σκαλοπάτια και έντονη φύτευση. Η πλατεία Φιλικής Εταιρίας αποτελεί το κέντρο της περιοχής και συγκεντρώνει τόσο χρήσεις εστίασης όσο και χρήσεις εμπορικές.

Σήμερα, τα όρια του Κολωνακίου ορίζονται από κτίρια-τοπόσημα και αρτηρίες κυκλοφορίας. Ξεκινώντας από τα ανατολικά ορίζεται από τη Μαράσλειο Διδασκαλείο και τη Μονή Πετράκη, όριο με το κέντρο της Αθήνας και το Σύνταγμα αποτελεί η λεωφόρος Βασιλίσσης Σοφίας και ακολούθως, η οδός Ασκληπιού μαζί με την εκκλησία αγίου Διονυσίου σηματοδοτούν το πέρασμα από το Κολωνάκι προς τα Εξάρχεια. Η πλατεία Δεξαμενής, τα γραφεία Δοξιάδη, η εκκλησία των Αγίων Ισιδώρων και τέλος ο περιφερειακός είναι όχι μόνο τα νοητά όρια της περιοχής Κολωνακίου στο βόριο τμήμα της, αλλά και το τέλος του δομημένου χώρου και αρχή του Λυκαβηττού.

Μερικά από τα βασικά τοπόσημα που χαρακτηρίζουν τη περιοχή είναι το Ιστορικό αρχείο του Πανεπιστημίου Αθηνών, ο Ναός Αγίου Διονυσίου, το Πειραματικό Σχολείο Πανεπιστημίου Αθηνών στη Σκουφά, η Σχολή Δοξιάδη, το Βρετανικό Συμβούλιο, το Μαράσλειο Διδασκαλείο, η Βρετανική Αρχαιολογική Σχολή, η Αμερικάνικη Σχολή Κλασικών Σπουδών, η Γεννάδειος Βιβλιοθήκη και τέλος η Μονή Πετράκη. Λίγο πιο μακριά, αλλά πλησίον της περιοχής βρίσκονται επίσης η Εθνική Πινακοθήκη και το Βυζαντινό Μουσείο.

Εικ: Τοποθέτηση των πλατειών στον αστικό ιστό, οι κυριότερες ροές και τοπόσημα στην ευρύτερη περιοχή

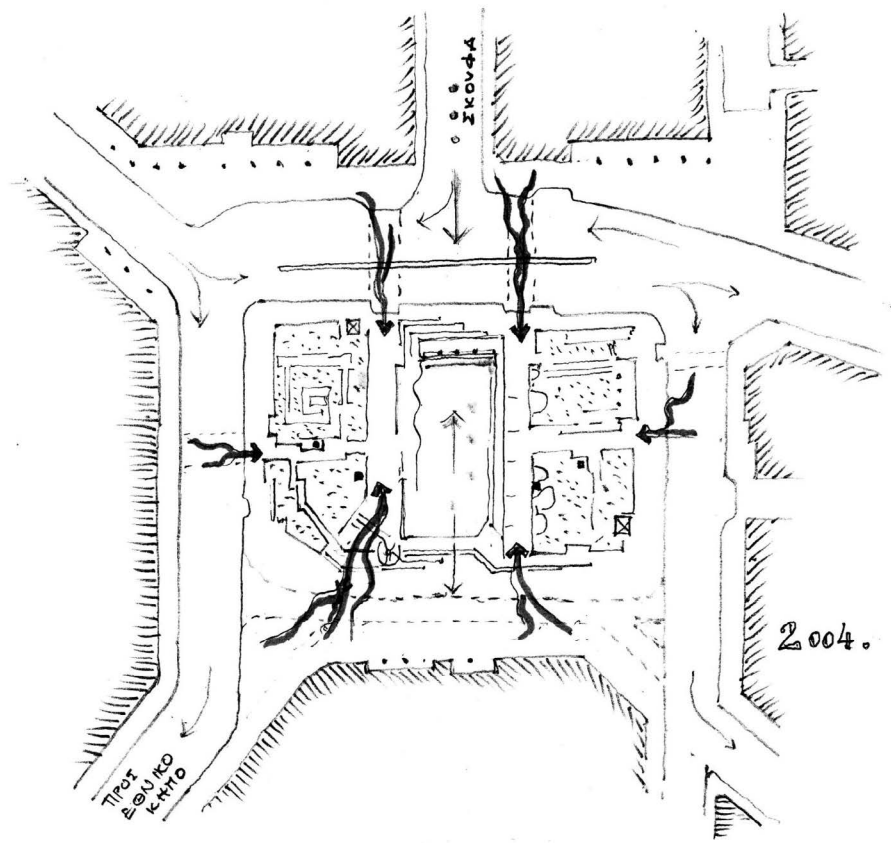

09. ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΟΛΩΝΑΚΙΟΥ

Το Κολωνάκι, κεντρική συνοικία της Αθήνας, εκτός από την θέση που έχει στη σύγχρονη ζωή της πόλης, συγκεντρώνει ιστορικό παρελθόν και αρχιτεκτονική αξία, ενώ υπήρξε και τόπος συνάντησης διανοούμενων και κοσμοπολιτών της Αθήνας συνθέτοντας ένα ενδιαφέρον κοινωνικό μωσαϊκό.

Πολοδομικά η περιοχή ξεκίνησε με τις πρώτες κατοικίες στην οδό Ακαδημίας και ύστερα στη Σκουφά, στην Ηροδότου μέχρι και τους πρόποδες του Λυκαβηττού. Καρδιά του αποτελεί η ομώνυμη πλατεία Κολωνακίου. Σχεδιάστηκε το 1870 και τα νεότερα χρόνια ονομάστηκε «Πλατεία Φιλικής Εταιρείας». Γύρω από αυτή υπάρχουν μεσοπολεμικές πολυκατοικίες του 1930.

Ανάπλαση της πλατείας πραγματοποιήθηκε από τους αρχιτέκτονες Σουζάνα και Δημήτρη Αντωνακάκη, με τη δημιουργία ζώνων ανάπαυσης και μικρότερων κήπων καθώς και την ένταξη του στοιχείου του νερού υπό τη μορφή καταρρακτών και πιδάκων εκατέρωθεν των οποίων αναπτύσσονται δυο βασικοί άξονες περιπάτου. Η ανάδυση των υδάτων είναι μια υπόμνηση προς την ρωμαϊκή Δεξαμενή που υπάρχει λίγο πιο πάνω. Υπάρχει ακόμα ενότητα για τα παιδιά και επιμέρους διαμόρφωση υπαίθριων και ημιυπαίθριων καθιστικών που ορίζονται από μεταλλικές πέργκολες. Έχει σχεδιαστεί από τους αρχιτέκτονες για να υποδεχτεί τη ζωή του τόπου, το οποίο σήμερα επιτυγχάνεται με την πλατεία να αποτελεί σημείο συνάντησης.

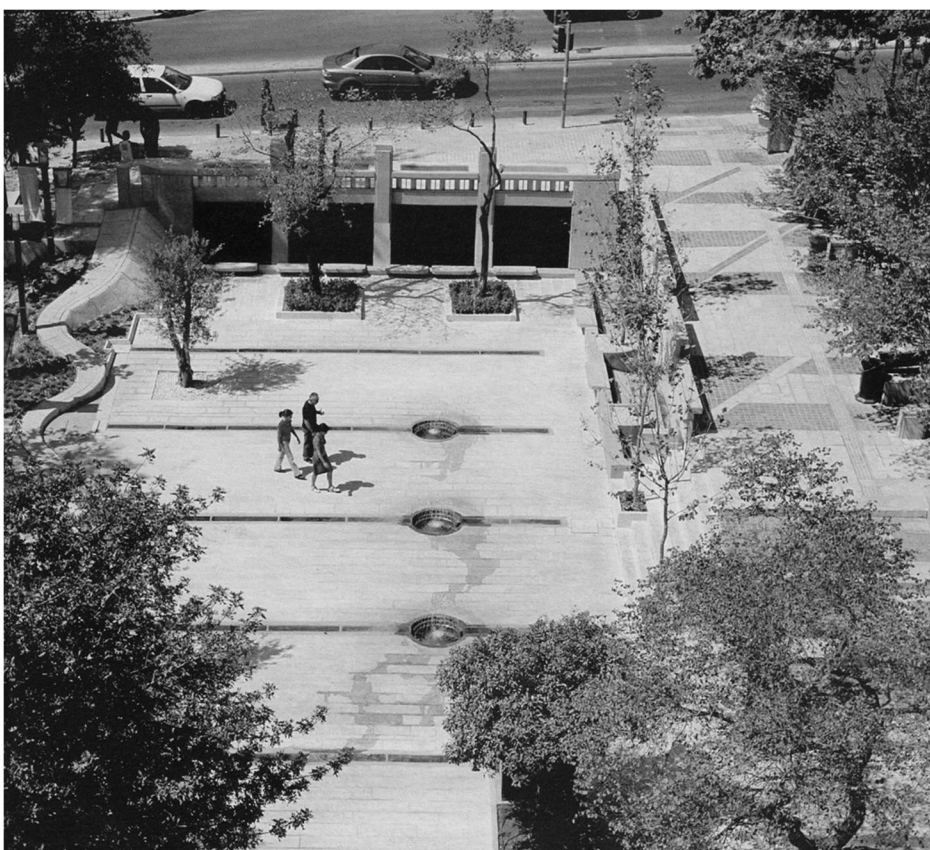
Εικ: Διαμορφωμένοι χώροι στάσης
πηγή: αρχείο Μανώλη Ηλιάκη

Εικ: Μεταλλικές πέργκολες
πηγή: αρχείο Μανώλη Ηλιάκη

Εικ: Πίδακες και γραμμικά στοιχεία νερού
πηγή: <https://a66architects.com>

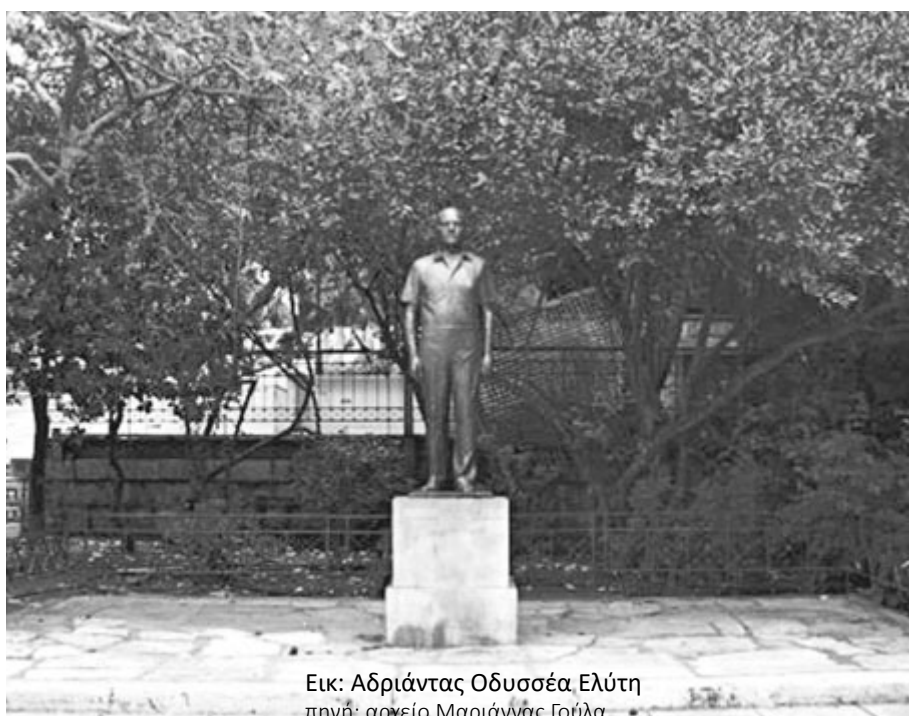

10. ΠΛΑΤΕΙΑ ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ

Στην πορεία προς το Λυκαβηττό συναντά κανείς την πλατεία Δεξαμενής. Η πλατεία δημιουργήθηκε γύρω από τις κατασκευές των δύο Δεξαμενών που υπάρχουν εκεί χωρίς οργανωμένο σχεδιασμό, αλλά με τη σταδιακή συρραφή διάφορων χώρων, διαδρομών και χρήσεων, που λειτουργούν αυτόνομα, χωρίς να αποτελούν μέρος ενός συνόλου που συνθέτεται αρμονικά. Ωστόσο, η πλατεία με τα ιστορικά μνημεία και τα παραδοσιακά τοπόσημα δεν παύει να έχει ζωή που της δίνουν οι ντόπιοι.

Το καφενείο «Δεξαμενή» που βρίσκεται κεντρικά της πλατείας υπήρξε στέκι ποιητών και λογοτεχνών των αρχών του 20ού αιώνα, όπως ο Σουρής, ο Παπαδιαμάντης, ο Βάρναλης, ο Καζαντζάκης, ή αργότερα ο Οδυσσέας Ελύτης, ο αδριάντας του οποίου στήθηκε στην πλατεία το 1997. Στο καφενείο της Δεξαμενής έχουν τραβηχτεί από τον Παύλο Νιρβάνα οι δύο μοναδικές γνωστές φωτογραφίες του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη.

Το 1991 το Πολιτιστικό Κέντρο Εργαζομένων της Ε.Υ.Δ.Α.Π. μετατρέπει την ταράτσα της Δεξαμενής σε θερινό σινεμά, ένα αστικό πείραμα που πέτυχε και παραμένει αγαπητό ως σήμερα. Το “cine Δεξαμενή” είναι το σταθερό σημείο αναφοράς σε μια πλατεία, η χρήση της οποίας πέρασε πολλά.

Εικ: Αδριάντας Οδυσσέα Ελύτη
πηγή: αρχείο Μαριάννας Γούλα

Εικ: Κεντρικά μαρμάρινα σκαλιά πλατείας
πηγή: αρχείο Κων/νου Μάμαλου

Εικ: Παραδοσιακό καφενείο «Δεξαμενή»
πηγή: www.dexameni.kolonaki.gr

Εικ: "Cine Δεξαμενή", 2017
πηγή: αρχείο Μαριάννας Γούλα

Δ. ΑΝΑΛΥΣΗ

11. ΕΠΙΛΟΓΗ ΘΕΜΑΤΟΣ

Έχοντας μελετήσει την ιστορία και την πορεία του Υδραγωγείου και έπειτα από επίσκεψη μας στην απόληξη αυτού, την Αδριάνειο Δεξαμενή στο Κολωνάκι, διαπιστώσαμε ότι το μνημείο ανήκει σε ένα ευρύτερο σύνολο χρήσεων και δραστηριοτήτων που παρότι βρίσκεται στο κέντρο της αστικής Αθήνας δεν έχει τη δυναμική που θα περίμενε κάποιος.

Αποτελεί ένα κομβικό σημείο, σε μικρή απόσταση τόσο από το αστικό κέντρο, την πλατεία Κολωνακίου όσο και από το εμπορικό κέντρο. Παρόλα αυτά παραμένει άγνωστο ακόμα και σε μόνιμους κατοίκους της γύρω περιοχής. Έτσι επιλέγουμε να ασχοληθούμε με την αξιοποίηση και ανάπλαση της πλατείας Δεξαμενής, την επανάχρηση των υπαρχόντων μνημείων σε αυτή και την ένταξη χρήσεων που θα την αναβαθμίσουν, λαμβάνοντας υπόψιν το παρελθόν και την ιστορία της.

Παράλληλα, γνωρίζουμε πως ο οργανισμός της Ε.Υ.Δ.Α.Π. αναζητεί χώρο που συνδέεται άμεσα με το Υδραγωγείο και είναι εύκολα προβάσιμο από επισκέπτες. Σε τηλεδιάσκεψη που πραγματοποιήθηκε την Τρίτη 20 Απριλίου του 2021 με στόχο την ολοκληρωμένη ανάδειξη και αξιοποίηση του Αδριάνειου Υδραγωγείου αποφασίστηκε να ξεκινήσει συνεργασία της Ε.Υ.Δ.Α.Π. με το Υπουργείο πολιτισμού και Αθλητισμού, τη περιφέρεια Αττικής και τους ενδιαφερόμενους Δήμους. Μεταξύ άλλων αποφασίστηκε επίσης οι επενδύσεις για την ολοκληρωμένη αξιοποίηση του έργου, να προταθούν για ένταξη στη νέα προγραμματική περίοδο του ΕΣΠΑ 2021-2027, προκειμένου να επωφεληθούν όλοι οι φορείς που συμμετέχουν στην προσπάθεια αλλά κυρίως οι δήμοι που βρίσκονται στη διαδρομή του υπόγειου υδραγωγείου από τις πηγές της Πάρνηθας έως το Κολωνάκι.

ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΟΛΩΝΑΚΙΟΥ

Ειδικότερα θεωρούμε πως:

Το κτίριο της παλιάς Δεξαμενής που είναι μνημείο ιστορικής και πολιτισμικής κληρονομιάς, δεν αναδεικνύεται και δεν είναι επισκέψιμο, ενώ παράλληλα είναι η μοναδική δεξαμενή που διατηρείται μέχρι και σήμερα στο κέντρο της Αθήνας. Επιπλέον, τα τελευταία χρόνια γίνονται συγκροτημένες απόπειρες και προτάσεις με στόχο μια ολοκληρωμένη ανάδειξη και αξιοποίηση του σημαντικού έργου της ρωμαϊκής εποχής στα πλαίσια συνεργασίας της Ε.Υ.Δ.Α.Π. με το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, την Περιφέρεια Αττικής και τους ενδιαφερόμενους Δήμους από τους οποίους αυτό διέρχεται. Οι περιοχές αυτές θα αποκτήσουν σημαντικά πλεονεκτήματα όσον αφορά την άρδευση της περιοχής αλλά και την διαμόρφωση χώρων ψυχαγωγίας και πολιτισμού.

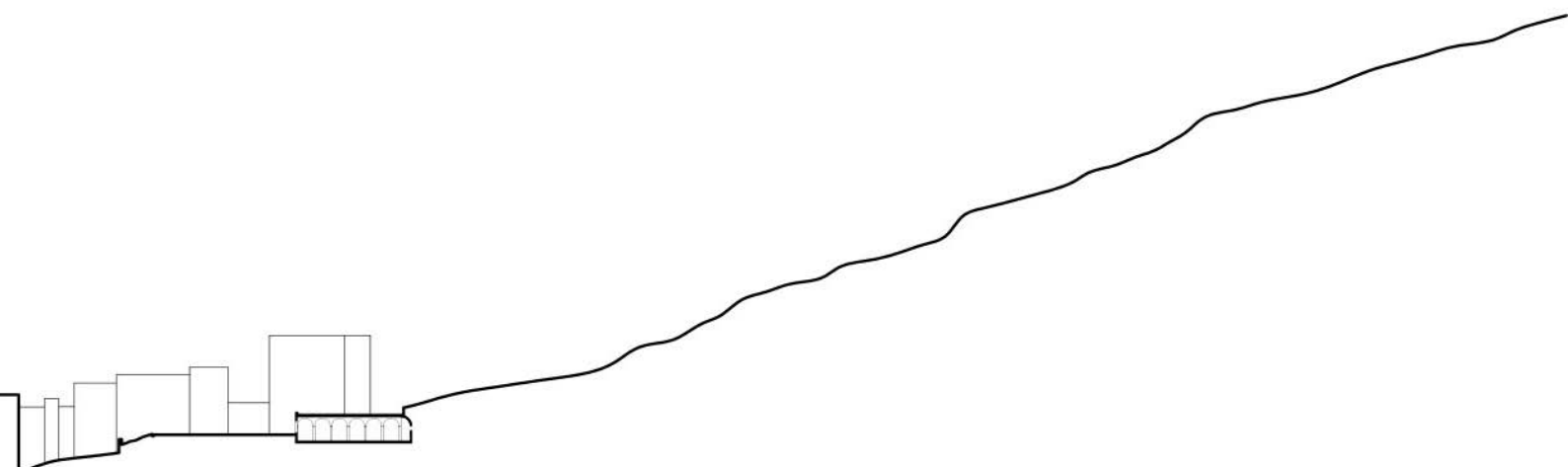
Η πλατεία βρίσκεται σε ένα από τα κεντρικότερα σημεία της πόλης με εύκολη πρόσβαση και έργα υποδομής που θα γίνουν στα επόμενα χρόνια, όπως ο νέος σταθμός του μετρό στην πλατεία Κολωνακίου.

Κεντρίζει το ενδιαφέρον μας το ότι είναι από τις ελάχιστες πλατείες της Αθήνας με βιοκλιματικό χαρακτήρα, σε σημείο απόληξης του Λυκαβηττού, με αρκετούς πράσινους χώρους και το στοιχείο του νερού που δεν εκμεταλλεύονται οι αρμόδιες αρχές.

Έχει αποτελέσει στο παρελθόν πόλο έλξης διανοούμενων, καλλιτεχνών και ανθρώπων του πολιτισμού που σύχναζαν εκεί, όπως οι Παπαδιαμάντης, Βάρναλης, Κονδυλάκης και Καζαντζάκης.

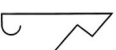
Διαθέτει υπάρχουσες χρήσεις στο κέντρο της αλλά και γύρω από αυτήν, αποτελώντας ένα κέντρο γειτονιάς και λαϊκής παράδοσης, αγαπητό από τους κατοίκους της περιοχής.

Τέλος, γενικότερα η έννοια της επανάχρησης κελυφών στην σύγχρονη αρχιτεκτονική συνεπάγεται πολλαπλά θετικά για την διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς, της ιστορικής μνήμης της πόλης και την βιώσιμη ανάπτυξη αυτής.

ΠΛΑΤΕΙΑ ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ

ΛΥΚΑΒΗΤΤΟΣ

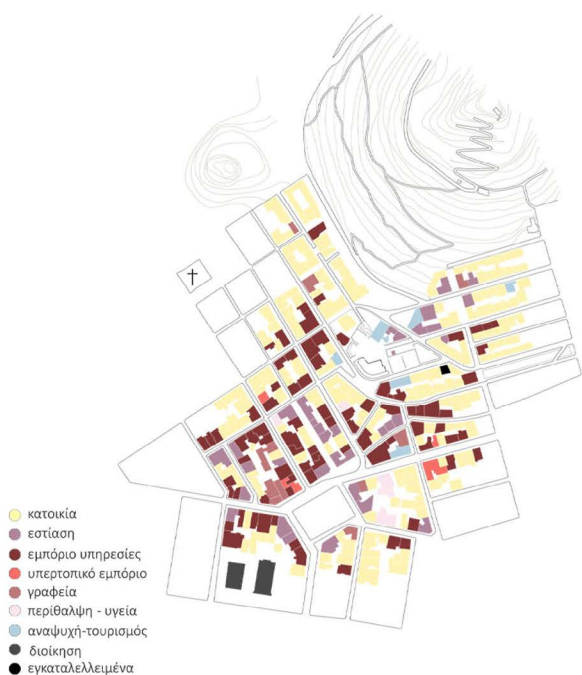
12. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Μελετώντας την ευρύτερη περιοχή που περιλαμβάνει τις δυο πλατείες, παρατηρούμε ότι σε επίπεδο ισογείων γύρω από την πλατεία Φιλικής Εταιρείας (Κολωνακίου) συγκεντρώνονται οι εμπορικές χρήσεις, η εστίαση και αναψυχή, ενώ όσο ανεβαίνουμε προς την περιοχή του περιφερειακού του Λυκαβηττού η εστίαση και αναψυχή διατηρούνται ως κυρίαρχες χρήσεις και σε αυτές προστίθεται πιο έντονα και η κατοικία. Όσο αφορά τις χρήσεις των ορόφων, σε όλη τη περιοχή κύρια χρήση είναι η κατοικία με ορισμένες εξαιρέσεις.

Τα κτίρια της περιοχής συνθέτουν πολύ ψηλά μέτωπα καταλαμβάνοντας πλήρως τα οικοδομικά τετράγωνα με ελάχιστες εξαιρέσεις των παλιότερων κτιρίων που δεν ξεπερνούν τους 3 με 4 ορόφους. Η πυκνόκτιστη περιοχή του Κολωνακίου δεν επιτρέπει την ύπαρξη επαρκών χώρων πρασίνου ανά τακτά διαστήματα, το πράσινο συναντάται στη μεγάλη έκταση του λόφου του Λυκαβηττού και του μικρότερου λόφου Δημάκη-Αναγνωστοπούλου, καθώς και ως πιο οργανωμένη φύτευση στις δύο πλατείες.

Η περιοχή συνορεύει και διασχίζεται από ορισμένους από τους κεντρικότερους οδικούς άξονες της Αθήνας, την λεωφόρο Βασιλίσσης Σοφίας και τον περιφερειακό Λυκαβηττού ενώ ως δρόμος αυξημένης κυκλοφορίας θεωρούνται και οι οδοί Σόλωνος και Πατριάρχου Ιωακείμ που συνδέουν το Κολωνάκι με τα Εξάρχεια και τον Ευαγγελισμό.

χρήσεις γης | ισόγεια

χρήσεις γης | όροφοι

ύψη κτιρίων

Λόγω του έντονου ανάγλυφου οι κλίσεις των δρόμων αυξάνονται όσο βρισκόμαστε πιο κοντά στο λόφο ενώ εμφανίζονται περισσότεροι πεζόδρομοι και σκαλοπάτια. Χαρακτηριστικοί είναι και οι πεζόδρομοι Τσακάλωφ και Μηλιώνη που αποτελούν πυρήνες ζωής καθ'όλη τη διάρκεια της μέρας γύρω από την πλατεία Κολωνακίου.

Στην περιοχή καταλήγει και ο πεζόδρομος της Βουκουρεστίου με αναβαθμούς που οδηγούν στον Λυκαβηττό. Παράλληλα με τον περιφερειακό συναντάει κανείς μονοπάτια φυσικά ή τεχνητά που οδηγούν στην κορυφή του. Οι δύο πλατείες αποτελούν μέρος ενός νοητού άξονα που συνδέει το κέντρο της Αθήνας με το Λυκαβηττό. Στο άμεσο μέλλον θα πραγματοποιηθούν και τα έργα για τον νέο σταθμό του μετρό στην πλατεία Φιλικής Εταιρείας, που θα διευκολύνει τη πρόσβαση στην περιοχή και θα δημιουργήσει μια νέα δυναμική στο υπάρχον κυκλοφοριακό μοντέλο.

αυτίων

φύτευση

κυκλοφορία

- μελλοντικός σταθμός μετρό
- ιδιωτικοί χώροι στάθμευσης
- δρόμοι αυξημένης κυκλοφορίας
- πεζόδρομοι
- υφιστάμενες κατευθύνσεις δρόμων
- στάσεις λεωφορείων

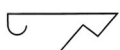
0 50 100 200

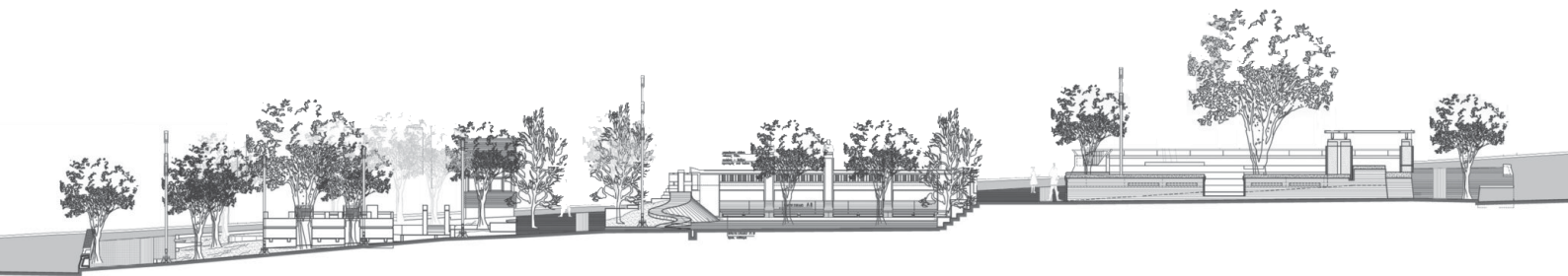

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΛΑΤΕΙΩΝ

Από την παραπάνω ανάλυση και τη βιωματική παρατήρηση συμπεραίνουμε πως η πλατεία Κολωνακίου είναι μια πλατεία υπεροπτικής εμβέλειας ενώ η πλατεία Δεξαμενής μια πλατεία τοπικού χαρακτήρα και γειτονιάς. Αυτό καθορίζεται από την δομή της πόλης, την προσβασιμότητα, τη θέση των πλατειών σε σχέση με τις ροές των κινήσεων, πεζών και οχημάτων, τις οπτικές των επισκεπτών και κατοίκων της περιοχής με τους χώρους, την τοπογραφία. Θα παρατεθούν οι κυριότερες διαφορές των δύο αυτών αστικών χώρων που ενώ έχουν την ίδια ιδιότητα, αυτή της πλατείας, βιώνονται και χρησιμοποιούνται με διαφορετικό τρόπο.

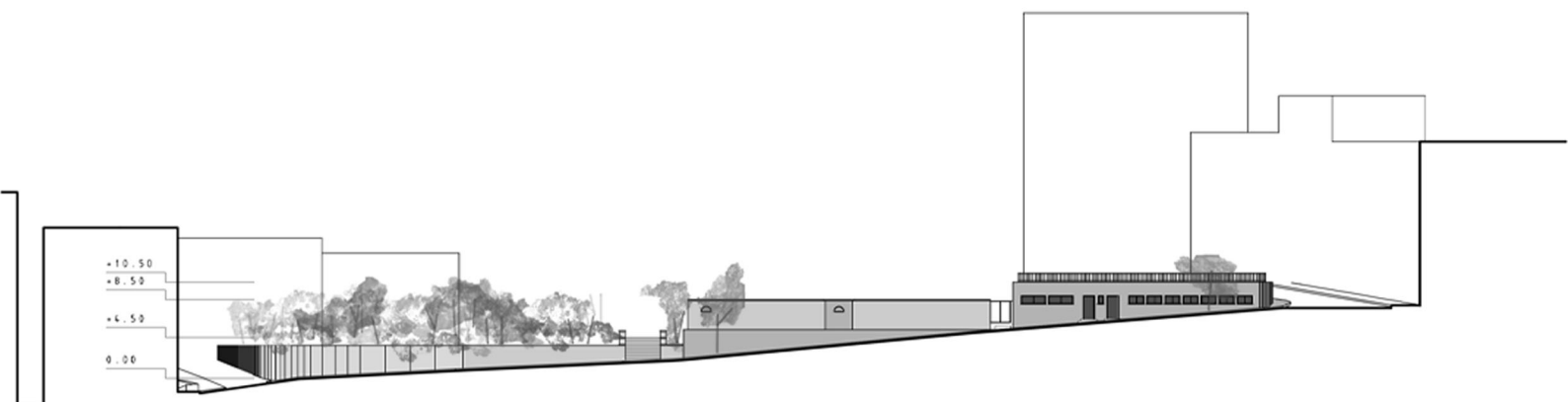
Η πλατεία Κολωνακίου τοποθετείται σε ένα κομβικό σημείο, από το οποίο διέρχονται σημαντικοί οδικοί άξονες και ροές κινήσεων ενώ αποτελεί και η ίδια ένα πέρασμα μέσα στον αστικό ιστό διοχετεύοντας τις κινήσεις στις χρήσεις που βρίσκονται γύρω από αυτή, ενώ λίγοι είναι αυτοί που παραμένουν στο εσωτερικό της καθώς εκτός από ορισμένα διαμορφωμένα σημεία στάσης, δεν φιλοξενεί καμία χρήση. Αντίθετα η πλατεία Δεξαμενής, βρίσκεται πιο κοντά στο λόφο σε σημείο με έντονο ανάγλυφο και μέτωπα στους γύρω δρόμους. Δεν βρίσκεται στις οπτικές των οχημάτων ή των περαστικών ενώ με μία δομή που θα παρομοιάζαμε με αυτή του κάστρου είναι στραμμένη στο εσωτερικό της με ορισμένα σημεία πρόσβασης, μία πλατεία ωστόσο που αποτελεί σημείο στάσης για όσους την επισκέπτονται στοχευμένα. Μία πλατεία που διαθέτει χρήσεις εστίασης και αναψυχής στο εσωτερικό της, καθώς και αρχαία μνημεία, που της δίνουν ζωή τόσο κατά τη διάρκεια της μέρας όσο και της νύχτας.

Εικ: Διαμορφωμένα σημεία στάσης, φύτευση
 πηγή: <https://a66architects.com>

ΤΟΜΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΦΙΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Εικ: Περιμετρικά μέτωπα πλατείας, κτίσματα με
 χρήσεις

ΟΨΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ
 ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΔΟ ΓΛΥΚΩΝΟΣ

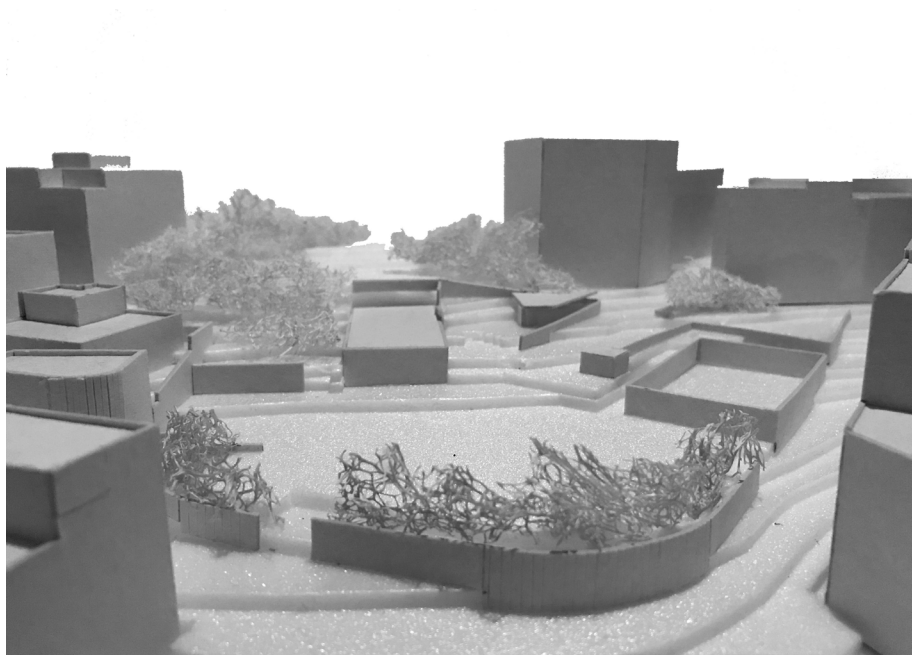

13. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Εστιάζοντας στην πλατεία Δεξαμενής βάση προγενέστερων τοπογραφικών σχεδίων και προσωπικής καταγραφής αποτυπώσαμε την υφιστάμενη κατάσταση στην οποία φαίνονται οι δύο δεξαμενές, η Αδριάνειος και η δημοτική Δεξαμενή, το κτίσμα που φιλοξενεί τους προσκόπους και τα επιμέρους κτίρια που λειτουργούν ως χώροι εστίασης.

Στη νοτιοδυτική πλευρά της πλατείας υψώνεται πέτρινος τοίχος που παραλαμβάνει το έντονο ανάγλυφο του λόφου ώστε να δημιουργείται πλάτωμα στην περιοχή μπροστά από τις δύο δεξαμενές. Η πλατεία βρίσκεται εκτός του οπτικού πεδίου του περιπατητή και των οχημάτων από το επίπεδο της οδού Φωκυλίδου και ενώ όσο ανεβαίνουμε προς το λόφο, στην οδό Γλύκωνος το όριο που δημιουργούν η νέα δεξαμενή με το κτίριο των προσκόπων παραμένει απροσπέλαστο, στην οδό Ξανθίππου οι κατασκευές είναι πιο κοντά στην ανθρώπινη κλίμακα.

Η υψομετρική διαφορά που καλύπτεται ανάμεσα στις δύο κύριες εισόδους της πλατείας που βρίσκονται επί του κύριου άξονα είναι 10 μέτρα.

Εικ: Πρόπλασμα υφιστάμενης κατάστασης, κλίμακα 1:500

Εικ: Κεντρικά άξονας-πεζοδρομος πλατείας

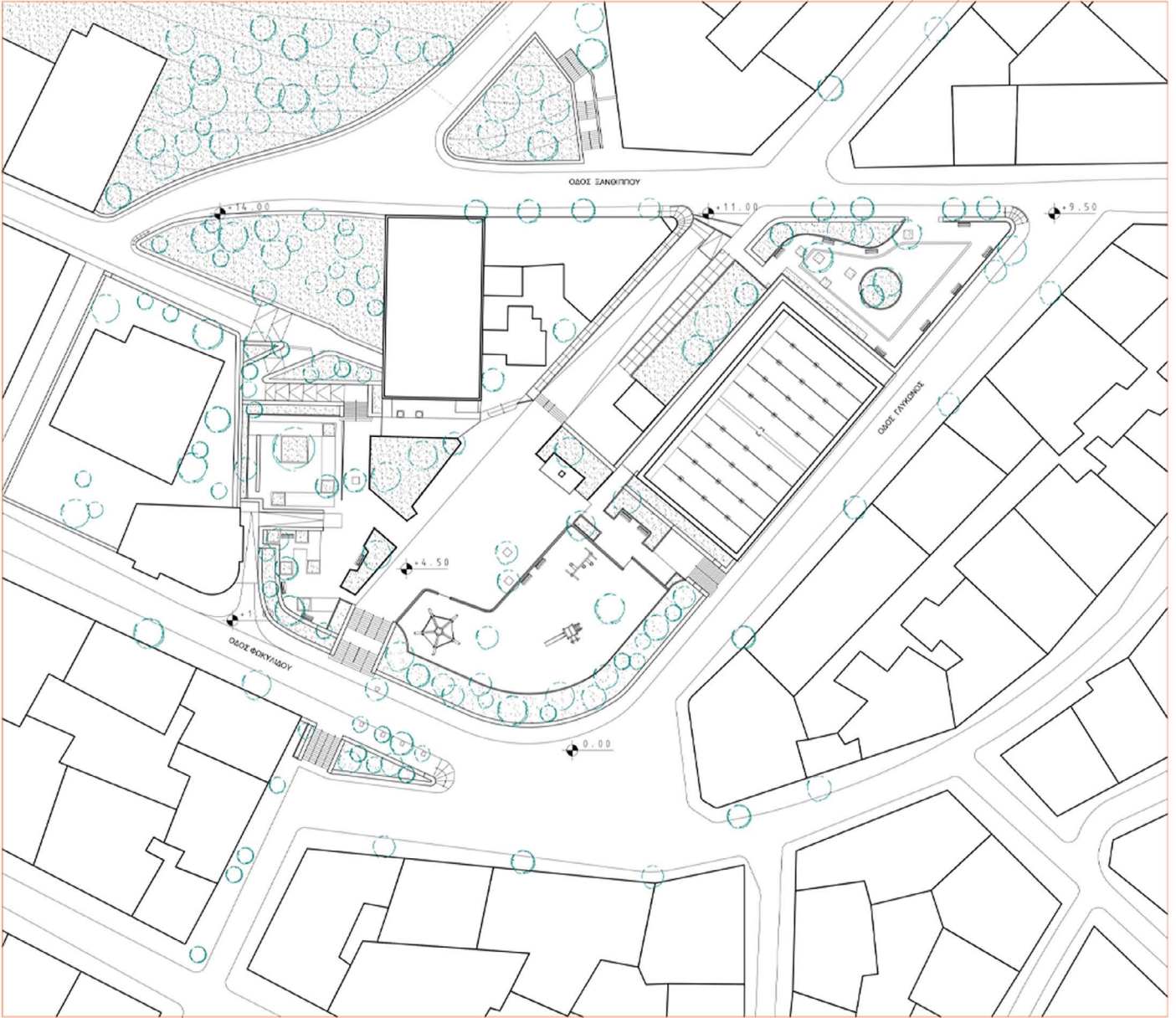

Εικ: Μέτωπο οδού Ξανθίππου

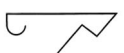

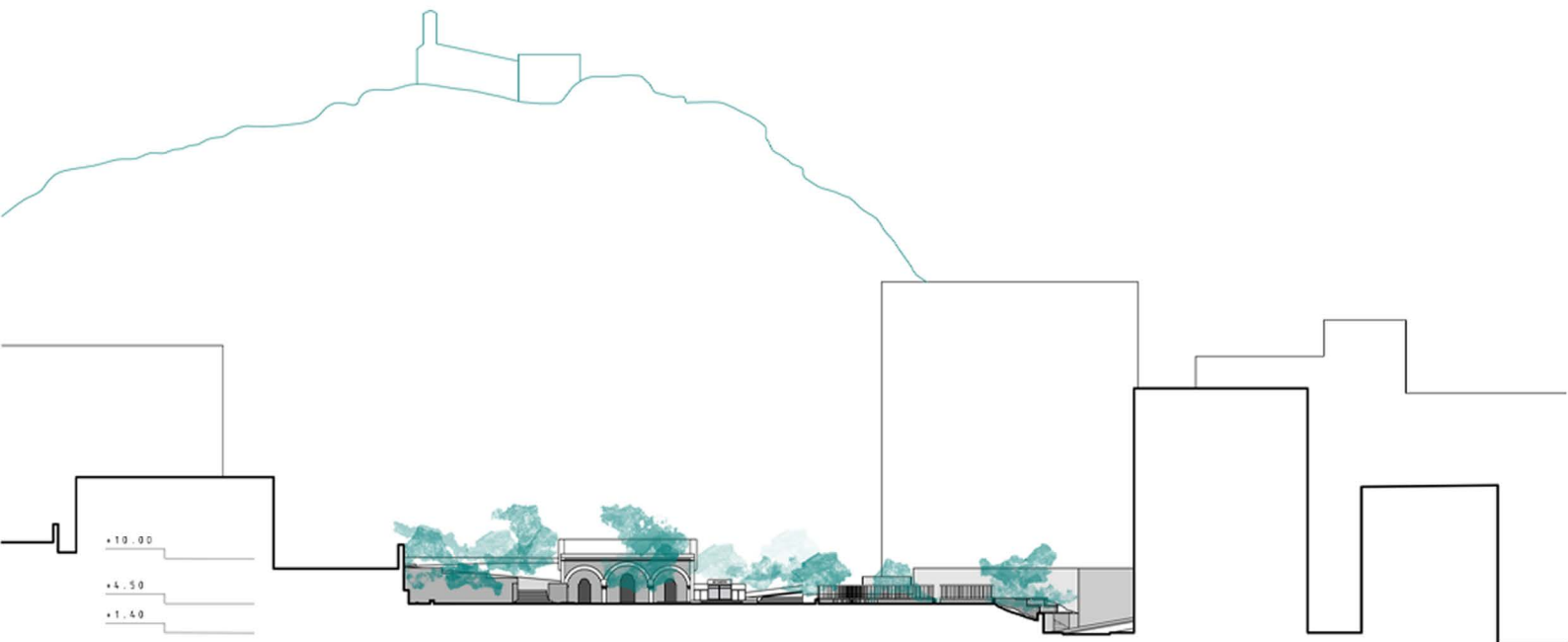
Εικ: Πλατώματα μπροστά από τις δεξαμενές

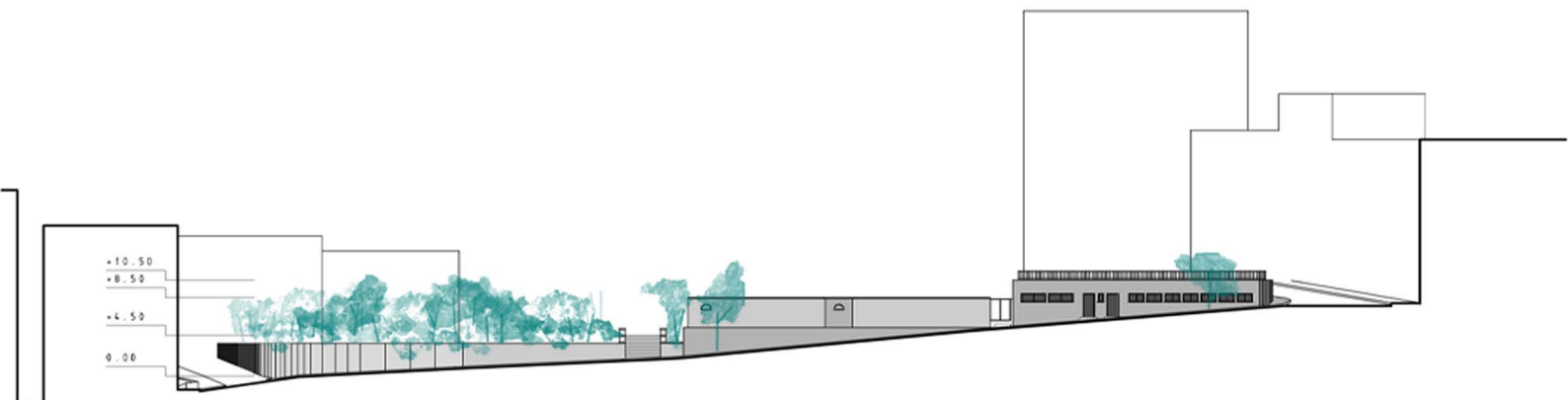

ΚΑΤΩΨΗ ΔΩΜΑΤΩΝ

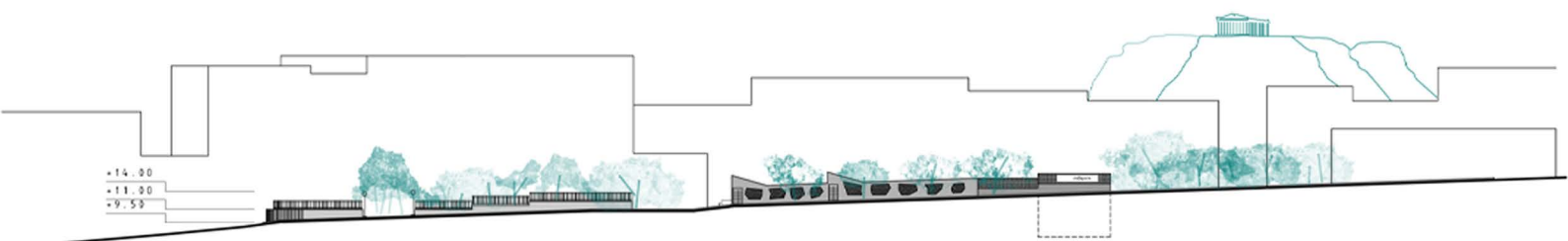

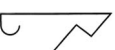
ΟΨΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

ΟΨΗ ΟΔΟΥ ΓΛΥΚΩΝΟΣ

ΟΨΗ ΟΔΟΥ ΞΑΝΘΙΠΠΟΥ

14. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ

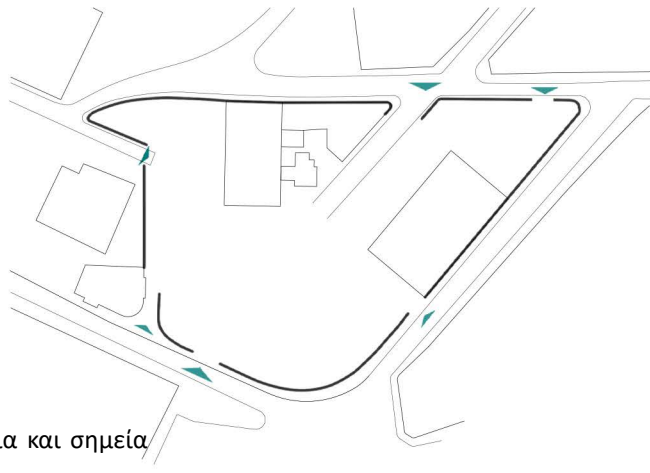
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Αναλύοντας την δομή της πλατείας, η πρόσβαση σε αυτή γίνεται από 5 σημεία. Τα δύο βασικά τα οποία παραλαμβάνουν την περισσότερη κίνηση είναι επί του νοητού άξονα της προέκτασης της οδού Ηρακλείτου που συνδέει και την πλατεία με την πλατεία Κολωνακίου. Με μια μαρμάρινη κλίμακα ο πεζός φτάνει στο πλάτωμα μπροστά στις Δεξαμενές και στη συνέχεια ακολουθεί ανηφορική πορεία διασχίζοντας το παραδοσιακό καφενείο της Δεξαμενής που βγάζει τα τραπεζοκαθίσματα του σε μια ράμπα που οδηγεί στην βόρεια είσοδο- έξοδο από αυτή. Επιμέρους εισοδοί βρίσκονται περιμετρικά ενώ υπάρχει και ένα άνοιγμα επί της οδού Ξανθίππου από το οποίο εισέρχεται κανείς στο βατό δώμα του κτιρίου των προσκόπων.

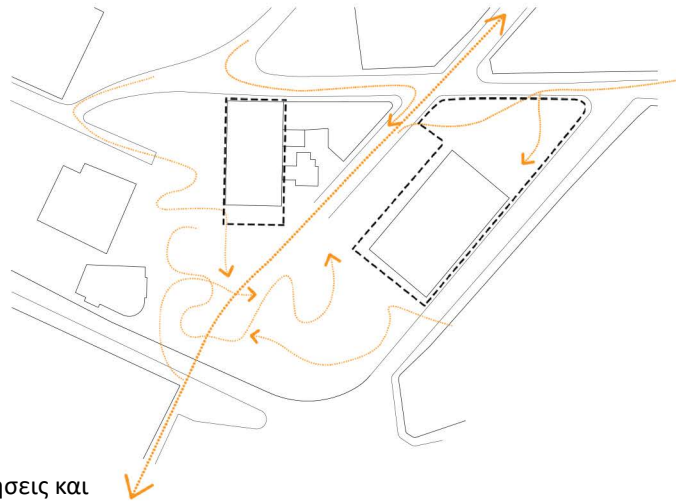
Σε αντίθεση με τις πλατείες που είναι προσπελάσιμες από παντού, η πλατεία Δεξαμενής αποτελεί ένα φρούριο με περιορισμένες προσβάσεις και πολύ ισχυρά όρια. Οι πέτρινοι τοίχοι, οι Δεξαμενές, νεότερες κατασκευές και πυκνή φύτευση συνθέτουν ένα όριο περιμετρικά της. Ωστόσο όρια υπάρχουν και στο εσωτερικό της με αρκετά σημεία μη επισκέψιμα. Η δημοτική Δεξαμενή με τον χώρο περιμετρικά της είναι εγκαταλελειμμένα σημεία της πλατείας, η Αδριάνειος Δεξαμενή παραμένει εδώ και χρόνια κλειστή για το κοινό ενώ ο χώρος των προσκόπων παραμένει κλειστός παίρνοντας ζωή μόνο για μία μέρα κάθε εβδομάδα, όταν γίνονται οι συναντήσεις τους.

Εκτός από τους χώρους εστίασης και των προσκόπων που προαναφέρθηκαν, η πλατεία φιλοξενεί ακόμη και υπαίθριες χρήσεις, την παιδική χαρά και το θερινό κινηματογράφο, γνωστό και ως cine Δεξαμενή, που λειτουργεί κατά τους θερινούς μήνες.

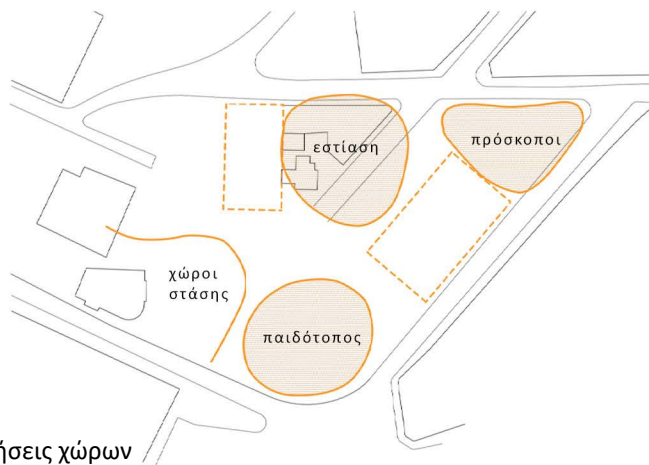

Εικ: Διαγράμματα πλατείας - Όρια και σημεία πρόσβασης

Εικ: Διαγράμματα πλατείας - Κινήσεις και ροές, μη προσβάσιμα σημεία πλατείας

Εικ: Διαγράμματα πλατείας - Χρήσεις χώρων

Εικ: Διαγράμματα πλατείας - Φύτευση

ΥΛΙΚΟΤΗΤΕΣ

Οι υλικότητες που συνθέτουν τις επιφάνειες της πλατείας είναι το μάρμαρο, κυρίως στις φαρδιές κλίμακες και την πρόσοψη της Δεξαμενής, η πλακόστρωση στο δάπεδο της πλατείας, οι σοβατισμένοι τοίχοι και τα διάφορα είδη λιθοδομής στους περιμετρικούς τοίχους και τη δημοτική Δεξαμενή.

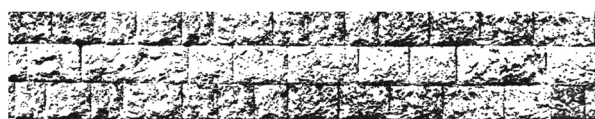
Εικ: μάρμαρο

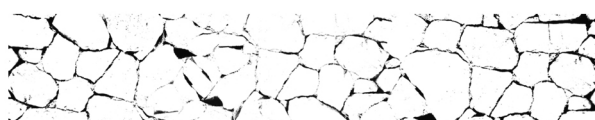
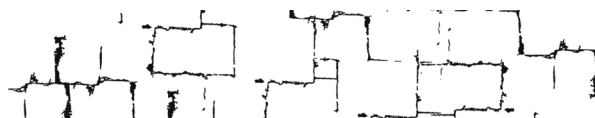
Εικ: πλακόστρωση

Εικ: επίχρισμα

Εικ: λιθοδομές

ΦΥΤΕΥΣΗ

Χαρακτηρίζεται τέλος από την έντονη φύτευση, ψηλή, ενδιάμεση και θαμνώδη, με τα κύρια είδη δέντρων που συναντώνται να είναι λεύκες, πεύκα και μουριές. Οι μουριές είναι τοποθετημένες μεμονωμένα σε ανοίγματα των σκληρών δαπέδων της πλατείας, τα πολύ ψηλά πεύκα βρίσκονται διάσπαρτα σε όλη της την έκταση ως απόληξη του Λυκαβηττού, που αποτελεί κατεξοχήν πευκόδασος, ενώ οι λεύκες αναμειγνύονται με την πιο χαμηλή φύτευση στα περιμετρικά όρια της πλατείας.

Εικ: Μουριές

Εικ: Λεύκες

Εικ: Πεύκα

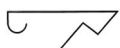
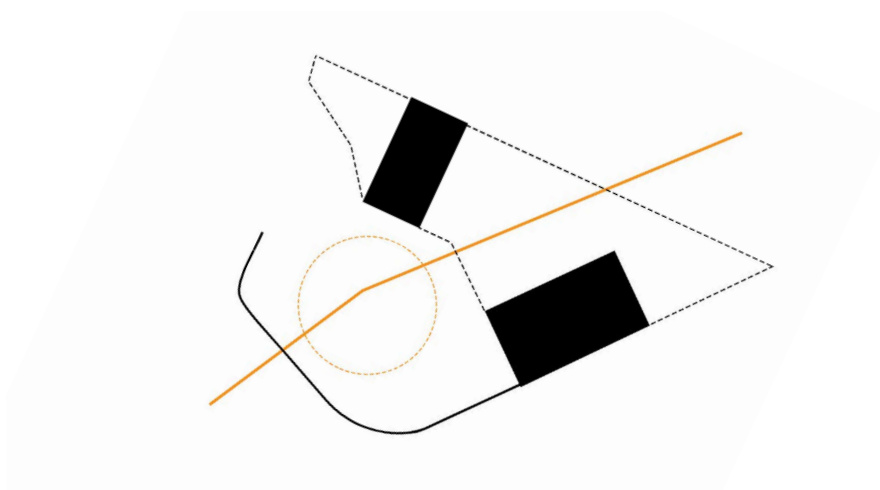

Εικ: Ελιά

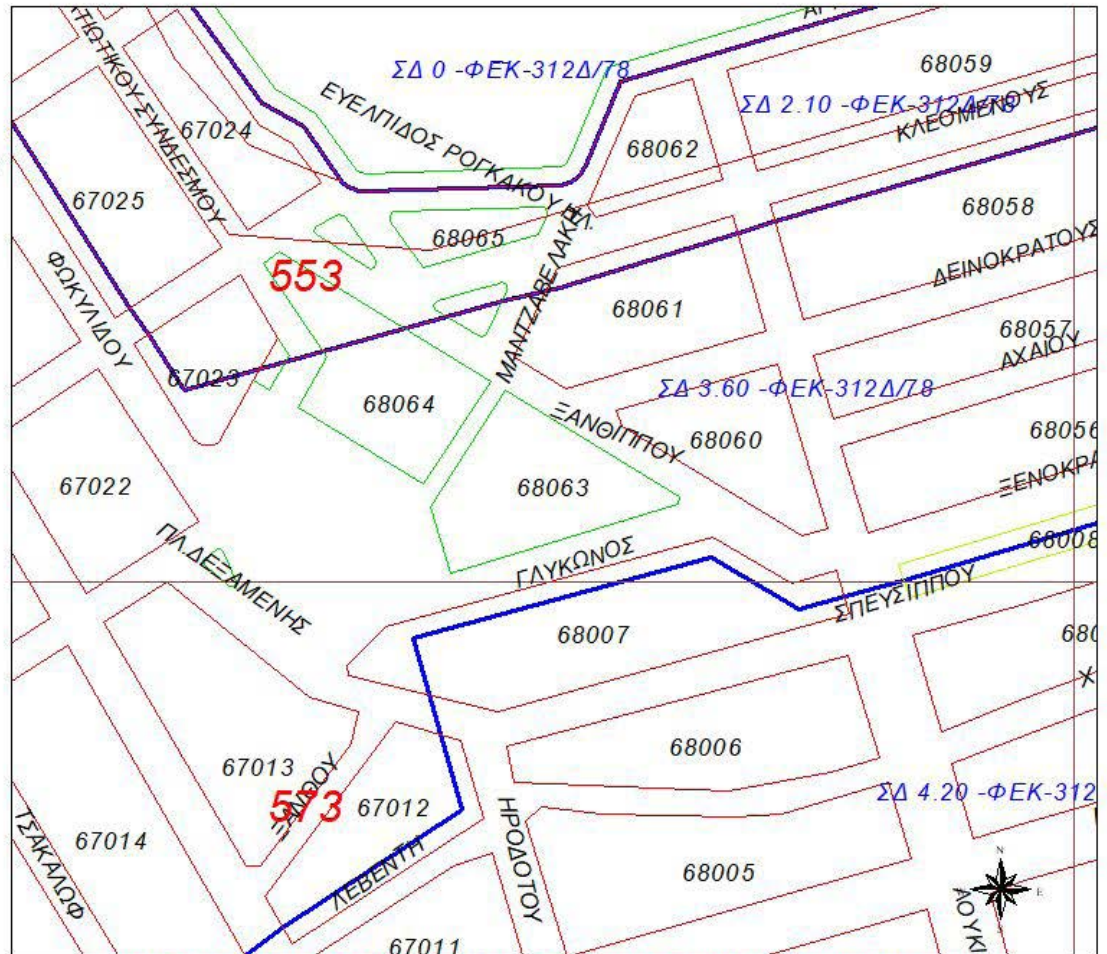
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Πραγματοποιώντας τη νέα ανάγνωση του χώρου και κατά τη διάρκεια τις ιεράρχησης και της χωροταξικής οργάνωσης των νέων λειτουργιών που θέλαμε να προσθέσουμε, κληθήκαμε να απαντήσουμε σε ερωτήματα διαμόρφωσης δημόσιου χώρου και έπρεπε να διαβαθμιστεί η κλίμακα απο το δημόσιο στο ιδιωτικό χωρίς να χάνεται ο χαρακτήρας της πλατείας Δεξαμενής. Πέρα απο τη συνθετική μας κρίση και το όραμα των χώρων και των μεταβάσεων που θέλαμε να γίνουν, βασικός άξονας που καθοδήγησε την επέμβαση και την τελική ογκοπλασία ήταν και τα ίδια τα όρια που επέβαλε η πολεοδομία για την περιοχή της δεξαμενής. Λήφθηκαν υπόψη ο όρος δόμησης, η οικοδομική γραμμή και ο συντελεστής κάλυψης που ορίζει η πολεοδομία Αθηνών και αφορούν τη περιοχή επέμβασης (σύμφωνα με το φεκ-314Δ/78). Τέλος, λαμβάνεται υπόψη ότι ο χώρος επέμβασης δεν είναι ένα συνηθισμένο οικοδομικό τετράγωνο, αλλά μία πλατεία, ένα είδος δημοσίου χώρου στον οποίο δεν συναντώνται συχνά μόνιμα κτίσματα αλλά ευφήμερες κατασκευές και υπαίθριες διαμορφώσεις.

ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΟΜΗΣΗΣ
ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙΤΕ ΤΟ ΔΙΚΤΥΑΚΟ ΤΟΠΟ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
www.cityofathens.gr

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΧΗΜΑ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΠΟΛΙΣ 2000-2013

ΑΝΑΠΤΥΞΗ - ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ : Δ/ΝΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

Υπηρεσία - Πληροφόρηση Όρων Δόμησης με email www.cityofathens.gr

- ΔΡΟΜΟΙ
- ΥΨΗ
- ΠΛΗΚΙΔΕΣ
- ΑΡΙΘΜΟΙ ΟΙΚ.ΤΕΤΡ.
- ΓΡΑΜΜΕΣ
- ΣΕΞΜΟΣ ΧΩΡΟΙ
- ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ
- ΠΡΑΞΙΩΝ
- ΝΗΣΙΩΝ
- ΣΤΟΔΩΝ
- ΠΕΣΩΔΡΟΜΩΝ
- ΣΙΩΡΟΔΡΟΜΩΝ
- ΣΔ-ΣΧΥΟΝΤΕΣ

ΚΛΙΜΑΞ: 1:1,500
 February 22, 2021, 13:25
 ΟΙΚ. ΤΕΤΡ. : 68063
 ΣΥΝΤ. ΔΟΜΗΣΗΣ : 3.6
 ΦΕΚ ΣΔ : ΦΕΚ-312Δ/78
 ΥΨΟΣ : Ν.Ο.Κ. 2012

ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ : Γ.Π.Σ.
 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ : ΟΧΙ
 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ : ΟΧΙ
 ΓΚΑΡΑΖ : ΦΕΚ76Α/04
 ΑΡΤΙΟ : Ε=200 Π=10
 προ 9-6-73 Ε=112.50 Π=6

ΚΑΛΥΨΗ : 60% (ΕΩΣ 70% ΥΠΟ ΟΡΟΥΣ)
 ΕΓΚΡΙΣΗ ΔΕΦΑ ΓΙΑ ΕΚΣΚΑΦΕΣ

Ε. ΠΡΟΤΑΣΗ

15. ΤΙ ΘΕΛΟΥΜΕ ΝΑ ΠΕΤΥΧΟΥΜΕ / ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΟΥΜΕ

Λαμβάνοντας υπόψιν την σημερινή κατάσταση της πλατείας, το ιστορικό και πολιτισμικό της υπόβαθρο και τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, βασικό μας στόχο αποτέλεσε η ανάδειξη του σπουδαίου έργου του Αδριάνειο Υδραγωγείου.

Οι Δεξαμενές ως χώροι να ξαναγίνουν επισκέψιμες ως κομμάτι μια ευρύτερης διαδρομής με ιστορικό και σύγχρονο περιεχόμενο. Συγχρόνως η διατήρηση των παραδοσιακών τοποσήμων, που χαρακτηρίζουν και δίνουν ζωή στην πλατεία από τον προηγούμενο αιώνα και η διαμόρφωση νέων χώρων ψυχαγωγίας και πολιτισμού που θα αποτελέσουν έναυσμα για την περαιτέρω αναβάθμισή της. Το νερό και η διάδραση με αυτό ως βασικό συνθετικό στοιχείο. Παράλληλα, η διατήρηση του εσωστρεφούς της χαρακτήρα, ως μια πλατεία κλειστή, που στρέφεται στο εσωτερικό της όπου βρίσκονται όλες οι χρήσεις. Θέλουμε να δημιουργήσουμε έναν αστικό πυκνωτή στην καρδιά της Αθήνας με έμφαση στην αμφίθυμη πολυσυλλεκτική λειτουργική ενότητα της πλατείας.

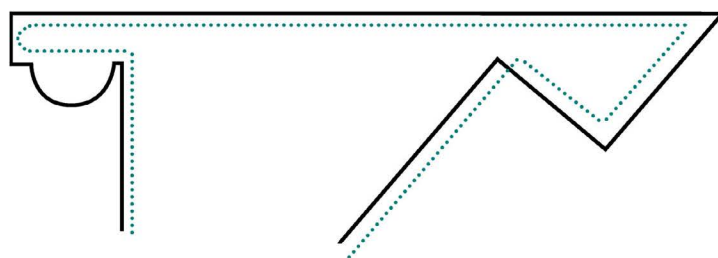
Τα παραπάνω θα προσπαθήσουμε να πετύχουμε μέσα από ένα κτίριο-μη κτίριο, έναν τοίχο που τυλίγει σαν κορδέλα την πλατεία, στρέφεται προς το εσωτερικό της -τις δυο δεξαμενές- και παραλαμβάνει μια παράλληλη σε αυτόν πορεία που οδηγεί τον επισκέπτη από το κέντρο της, στο εσωτερικό του μουσείου, τις διάφορες χρήσεις καταλήγοντας στο κύριο έκθεμα, την Αδριάνειο Δεξαμενή. Οι νέοι χώροι που θα δημιουργήσουμε διαρθρώνονται στο βορινό όριο ως μια ζώνη πλάτους 8 μέτρων από την οποία προκύπτουν επιμέρους μορφές που καθοδηγούν την κίνηση και παραλαμβάνουν λειτουργίες. Το νερό, βασικό στοιχείο του έργου του Υδραγωγείου δεν θα βρίσκεται πλέον μόνο στα εσωτερικά των δεξαμενών αλλά και ως πλατφόρμες και ρυάκια στα διάφορα σημεία της διαδρομής.

Σε επίπεδο τομής, η διαδρομή ξεκινάει από το κατώτερο σημείο, το πλάτωμα μπροστά στις δεξαμενές, μετά την είσοδο στο μουσειακό χώρο ξεκινά μια ήπια ανάβαση που συνεχίζεται για το μεγαλύτερο κομμάτι του βορινού τοιχίου, για να καταλήξει σε μια πιο γρήγορη και άμεση κατάβαση που οδηγήσει τον επισκέπτη πίσω στο κέντρο της πλατείας.

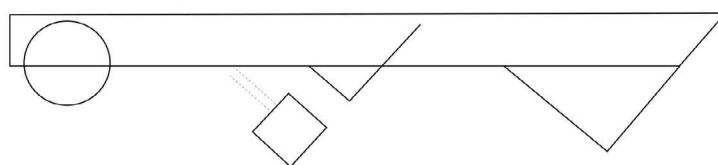
Δημιουργούμε έτσι, ένα Μουσείο νερού για το Αδριάνειο Υδραγωγείο αλλά και ένα ερευνητικό κέντρο για τις ανάγκες της Ε.Υ.Δ.Α.Π., η οποία σχετίζεται με το έργο και την αξιοποίηση του. Μετά από επικοινωνία μας με χημικό αναλυτή της Ε.Υ.Δ.Α.Π. του δήμου Αθηνών κύριο Νικόλαο Τζουβάρα, τον οποίο ευχαριστούμε, ενημερωθήκαμε για το ενδιαφέρον του οργανισμού για την δημιουργία ενός χώρου έρευνας και μελέτης που θα σχετίζεται άμεσα με την αξιοποίηση του όγκου νερού που συγκεντρώνεται από το Υδραγωγείο. Εκεί θα πραγματοποιείται χημική ανάλυση και βιολογικός έλεγχος για την μόλυνση και ποιότητα των νερών. Η θέση άλλωστε είναι πλεονεκτική λόγω της εγγύτητας με το έργο και την ευκολία στη λήψη δειγμάτων. Παράλληλα, δημιουργείται χώρος βιβλιοθήκης ενώ στην σύνθεση επανενοτάσσονται οι χώροι της εστίασης, ο χώρος των προσκόπων, το θερινό σινεμά και η παιδική χαρά που προϋπήρχαν.

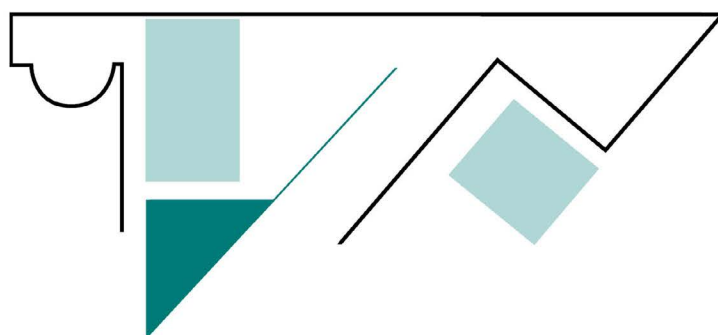
τοίχος - κίνηση

διάρθρωση χώρων

νερό

Εικ: Διαγράμματα βασικών συνθετικών κινήσεων

16. ΚΤΙΡΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΜΟΥΣΕΙΟ

χώροι έκθεσης.....	450 τ.μ.
χώροι διοίκησης.....	80 τ.μ.
βοηθητικοί χώροι.....	60 τ.μ.
χώρος εστίασης.....	40 τ.μ.

ΠΡΟΣΚΟΠΟΙ

αίθουσες.....	50 τ.μ.
αρχηγείο.....	12 τ.μ.
βοηθητικοί χώροι και κίνηση.....	35 τ.μ.

ΕΣΤΙΑΣΗ

εστιατόριο.....	130 τ.μ.
bar.....	35 τ.μ.
κουζίνα.....	32 τ.μ.
βοηθητικοί χώροι και κίνηση.....	50 τ.μ.
υπαίθριος χώρος εστίασης.....	55 τ.μ.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

χώροι εργαστηρίων.....	62 τ.μ.
βοηθητικοί χώροι.....	34 τ.μ.

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ

αμφιθέατρο.....	90 τ.μ.
foyer και κίνηση.....	100 τ.μ.

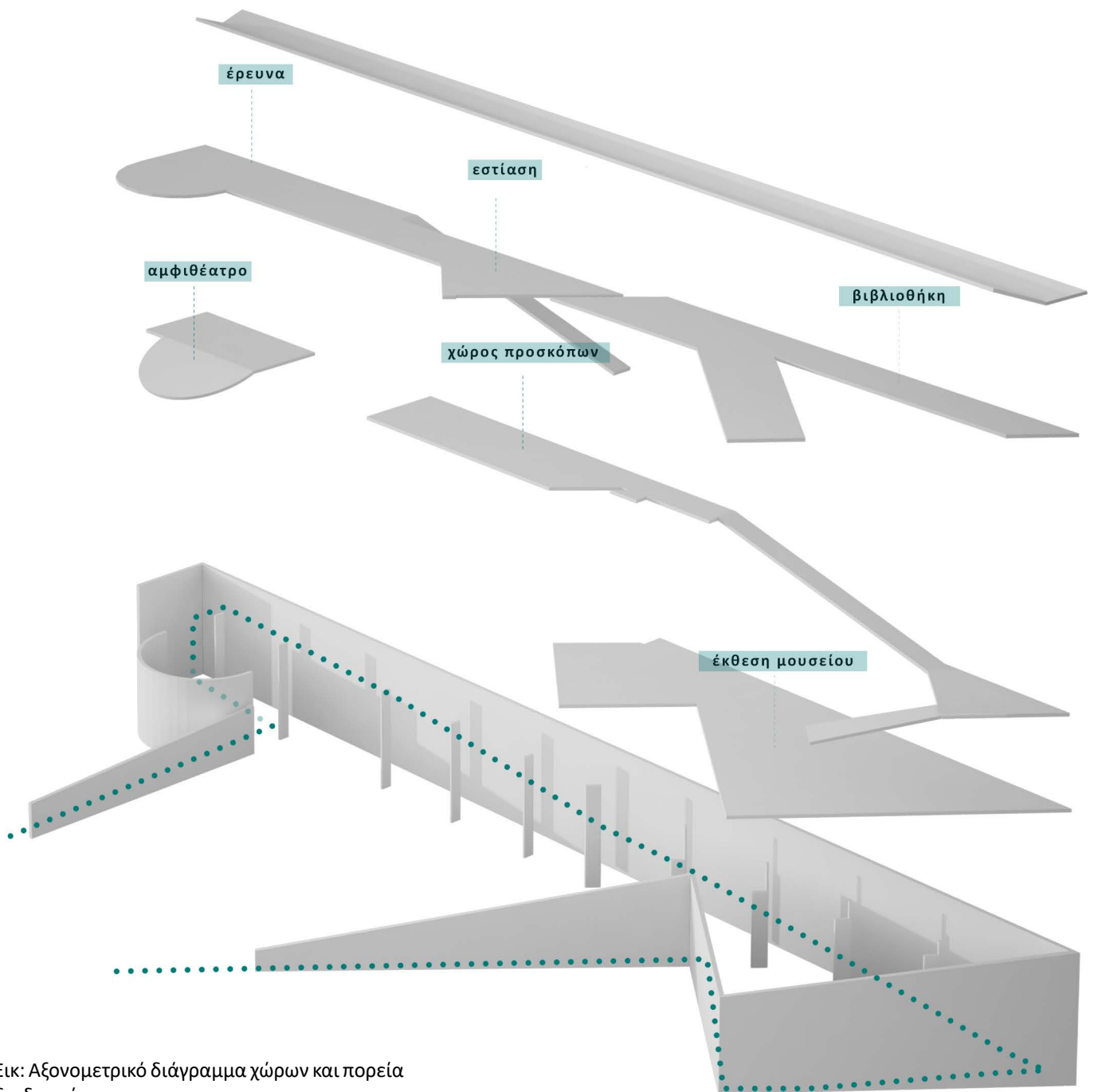
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

αναγνωστήρια / υποδοχή.....	150 τ.μ.
βοηθητικοί χώροι.....	12 τ.μ.

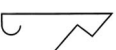
ΘΕΡΙΝΟ ΣΙΝΕΜΑ

υπαίθριος χώρος σινεμά.....	250 τ.μ.
πωλητήριο / εκδοτήριο εισητηρίων.....	35 τ.μ.
κυλικείο.....	28 τ.μ.

Παιδική χαρά, υπαίθριοι χώροι εστίασης, υπαίθρια αμφιθέατρα

Εικ: Αξονομετρικό διάγραμμα χώρων και πορεία διαδρομής

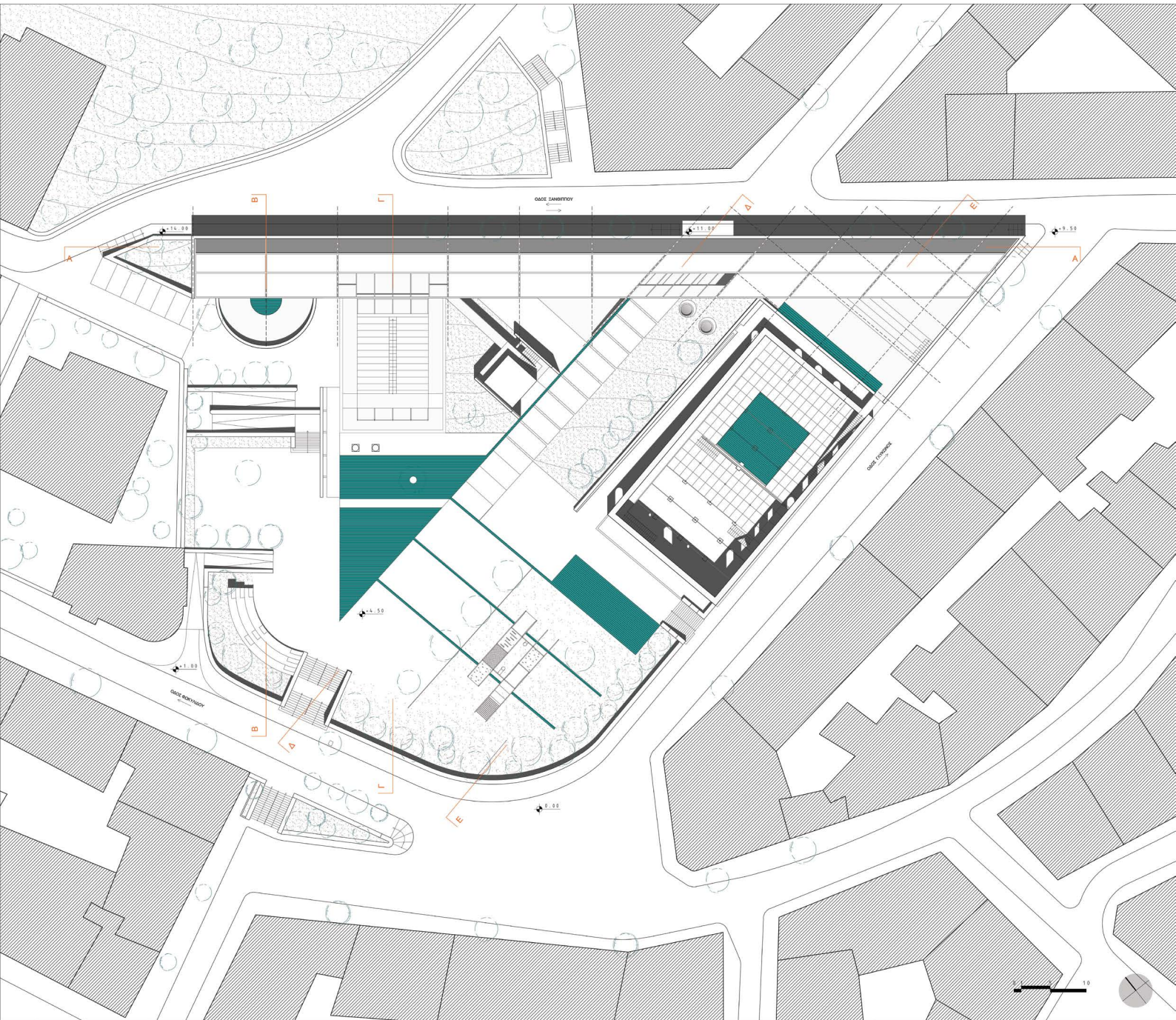

17. ΕΝΤΑΞΗ

Στην γενική κάτοψη κλίμακας 1:200 φαίνεται η σχέση της παρέμβασης με την γύρω περιοχή και τον άξονα που διέρχεται μέσα από την πλατεία, η ραχοκοκαλιά η οποία ενώνει όλη τη σύνθεση και ο τοίχος που υπογραμμίζει την βασική μας πορεία. Ακόμη, τα νερά που διατρέχουν τις χρήσεις και λειτουργούν ως ενοποιητικό και συμβολικό στοιχείο. Η επανεμφάνιση του νερού στην πλατεία αποτέλεσε βασική κατεύθυνση για τη συνθετική διαδικασία και μας απασχόλησε η μορφή του, η χρήση του και η συμβολική του διάσταση. Σε αυτό το σημείο να ευχαριστήσουμε τον Κύριο Ανδρέα Κούρκουλα που μας βοήθησε με θεωρητικό υπόβαθρο για την κατανόηση της συμβολικής χρήσης του νερού με παραδείγματα της Αρχιτεκτονικής.

Έτσι η τοποθέτηση των στοιχείων νερού σε όλη την πλατεία γίνεται με διαφορετικούς τρόπους και μορφές. Το κεντρικό τρίγωνο νερό που τοποθετείται μπροστά στην Δεξαμενή, σχεδιάζεται ως μια στάσιμη πλατφόρμα φέρνει το νερό ξανά στο φως, ως συνέχεια της κάτοψης της Δεξαμενής σηματοδοτεί το κύριο έκθεμα και στην επιφάνεια του το αντανακλά. Σε αυτό καταλήγουν αλλά και τροφοδοτούνται μικρότερα γραμμικά στοιχεία νερού, που κυλούν έτσι ώστε να γίνεται αντιληπτή η ύπαρξη αυτού με όλες τις αισθήσεις. Τα νερά λειτουργούν και ως στοιχείο παιχνιδιού στην ενότητα για τα παιδιά τόσο τα τρεχούμενα όσο και το ορθογωνικό νερό που αποτελεί και όριο αυτής. Νερό βρίσκεται και στους χώρους του κτιρίου, κλειστούς και υπαίθριους ως τμήμα της εμπειρίας/διαδρομής.

ΚΑΤΟΨΗ ΔΩΜΑΤΩΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

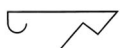
18. ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Η είσοδος του μουσείου γίνεται από μια μακρόστενη διαδρομή που δημιουργείται ανάμεσα στη δημοτική δεξαμενή και την αρχή της μονοκοντυλιάς μας, όπου το τοιχίο ξεκινά από το ύψος του ανθρώπου και σε κλίση για να καταλήξει στην είσοδο του μουσείου. Εκεί βρίσκεται η υποδοχή και το βεστιάριο και ξεκινά η μουσειακή διαδρομή γύρω από ένα κεντρικό στοιχείο νερού και πίσω από μια διαμπερή όψη, η οποία καδράρει τη νέα Δεξαμενή. Σε αυτή γίνεται διάνοιξη και νέων προσβάσεων ώστε να υπάρχει άμεση επικοινωνία των δύο χώρων, κλειστού και υπαίθριου.

Στη συνέχεια ξεκινά η ανάβαση χωρίς να διακόπτεται η μουσειακή εμπειρία, με προθήκες που βρίσκονται στο πάχος του τοίχου κατά τη διάρκεια της διαδρομής. Το μουσειακό κομμάτι ολοκληρώνεται στο δεύτερο πλατύσκαλο απ' όπου κανείς μπορεί να χρησιμοποιήσει το κλιμακοστάσιο και να βρεθεί πίσω στο χώρο της υποδοχής και την είσοδο του μουσείου. Υπόσκαφα βρίσκονται οι χώροι διοίκησης και η καφετέρια του μουσείου, η οποία εκτονώνεται σε υπαίθριο χώρο στο εσωτερικό της δημοτικής δεξαμενής, που έχει διαμορφωθεί με την προσθήκης ελαφριάς μεταλλικής κατασκευής στον υφιστάμενο σκελετό που υπήρχε στο εσωτερικό αυτής. Οι χώροι αυτοί παίρνουν επιπλέον φυσικό φως από δυο κυκλικά ανοίγματα στην οροφή.

Η διαδρομή που ακολουθεί το τοιχίο, ωστόσο, συνεχίζει με μια ακόμα ράμπα η οποία περνά από τον χώρο των προσκόπων με τον οποίο έχει οπτική επαφή καταλήγοντας στο πλάι του χώρου εστίασης και μπροστά από το πωλητήριο του μουσείου. Για να εισέλθει κανείς στους χώρους αυτούς χρειάζεται να περάσει από τον ημιυπαίθριο χώρο που δημιουργείται πάνω ακριβώς από τον κανάβο της Δεξαμενής.

Η διαδρομή οδηγεί στον χώρο έρευνας της Ε.Υ.Δ.Α.Π. όπου υπάρχει οπτική επαφή με τον χώρο των εργαστηρίων και ένα ακόμα στοιχείο νερού. Το τοιχίο φτάνοντας στο όριο της πλατεία παίρνει κυκλική μορφή δημιουργώντας στο εσωτερικό του ενάν υπαίθριο χώρο εκτόνωσης για τους εργαζομένους και τους επισκέπτες, με πυρήνα το υγρό στοιχείο. Εκεί βρίσκεται και η άμεση κατάβαση και η κίνηση περνά από τον χώρο όπου βρίσκεται το αμφιθέατρο. Αυτό ορίζεται από την κυκλική μορφή που παίρνει το τοιχίο πριν να καταλήξει μέσω μιας κατάβασης πίσω στην πλατεία και στο τελευταίο και κυριότερο έκθεμα της διαδρομής, την Αδριάνειο Δεξαμενή. Η κατάβαση αυτή δημιουργείται από το τελικό τμήμα του τοίχου και καθώς στο μεγαλύτερο τμήμα της βρίσκεται κάτω από τη γη και με μικρό πλάτος αποτελεί αναφορά στις υπόγειες διαδρομές του Υδραγωγείου.

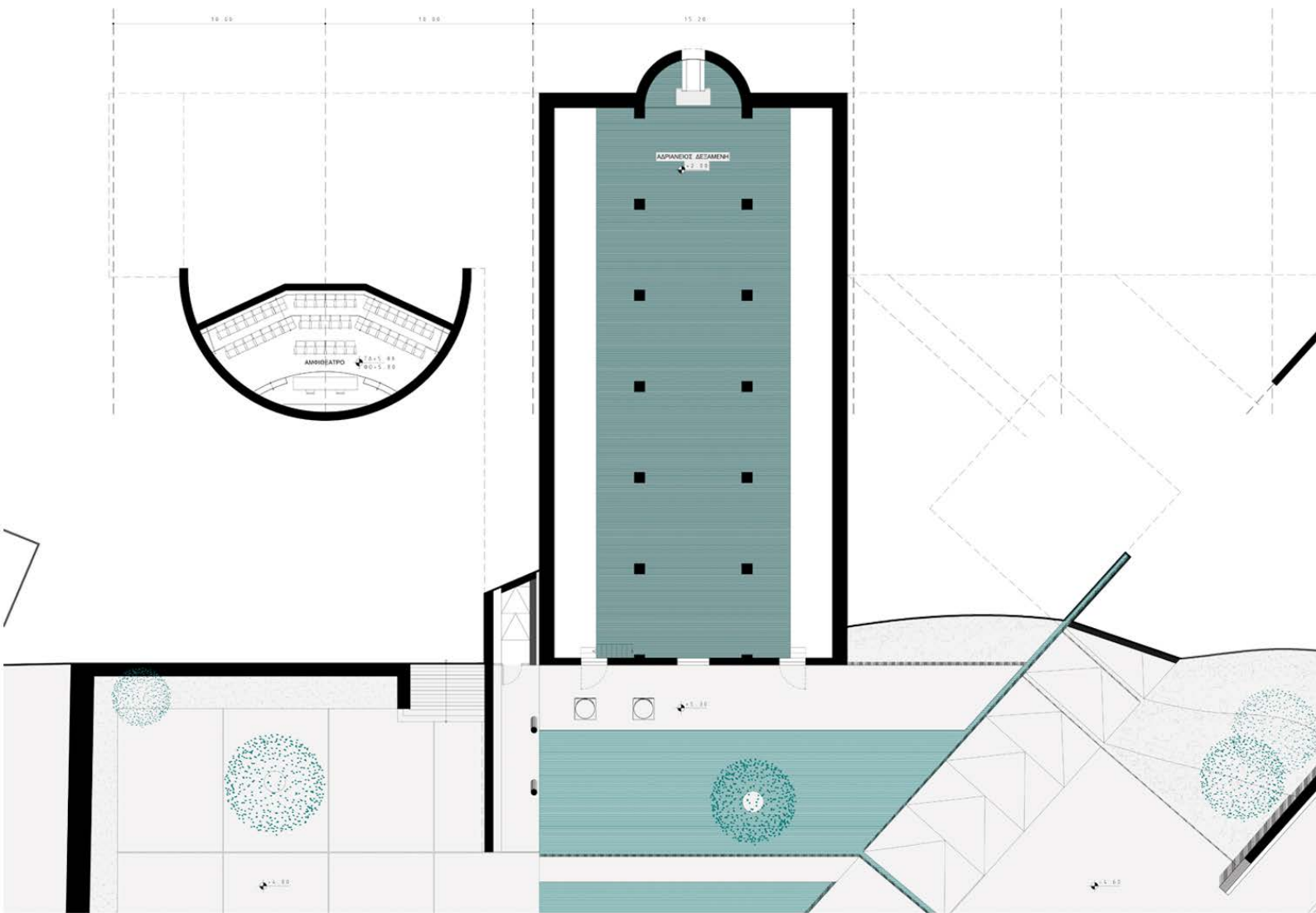
Επιπλέον, πάνω από τον εκθεσιακό χώρο του μουσείου διαμορφώνεται πατάρι που λειτουργεί ως βιβλιοθήκη, έχει αυτόνομη είσοδο από το βορινό κομμάτι της πλατείας και επικοινωνεί με τον κάτω χώρο του μουσείου μέσω μακροσκελούς γραμμικής κλίμακας. Στο επίπεδο που βρίσκεται η βιβλιοθήκη υπάρχει και το βατό δώμα του μουσείου με γραμμικό στοιχείο νερού. Το κεντρικό τμήμα του τριγώνου σηκώνεται και αποκτά κλίση, ώστε να υπάρχει επικοινωνία της βιβλιοθήκης και του μουσείου ενώ εξωτερικά διαμορφώνει υπαίθριο κερκίδωμα.

Ο χώρος του εστιατορίου ενώ συστεγάζεται με το μουσείο, έχει αυτόνομες εισόδους ώστε να λειτουργεί και τις ώρες που το μουσείο παραμένει κλειστό. Έχει υπαίθρια εκτόνωση σε μπαλκόνι τριγωνικής κάτοψης που βρίσκεται στο πλάι του βασικού άξονα κίνησης της πλατείας. Οι βοηθητικοί του χώροι βρίσκονται στο επίπεδο των προσκόπων, αλλά διαχωρίζονται πλήρως από αυτούς. Ο χώρος των προσκόπων διαθέτει δύο αίθουσες και το αρχηγείο. Οι χώροι αυτοί διαχωρίζονται από ελαφρά στοιχεία, πανέλα ώστε να υπάρχει αλληλεπίδραση ανάμεσα στις διάφορες ηλικίες και δραστηριότητες αλλά και να επιτυγχάνεται η οπτική επαφή και ο φυσικός φωτισμός για την διαδρομή που περνάει στο πίσω μέρος από αυτούς. Ο χώρος διαθέτει αυτόνομη είσοδο όπως και ο χώρος της κουζίνας και η πρόσβαση γίνεται από τρίγωνο πλάτωμα που διαμορφώνεται μπροστά από αυτούς και επίσης χρησιμοποιείται για τις υπαίθριες δραστηριότητες των προσκόπων.

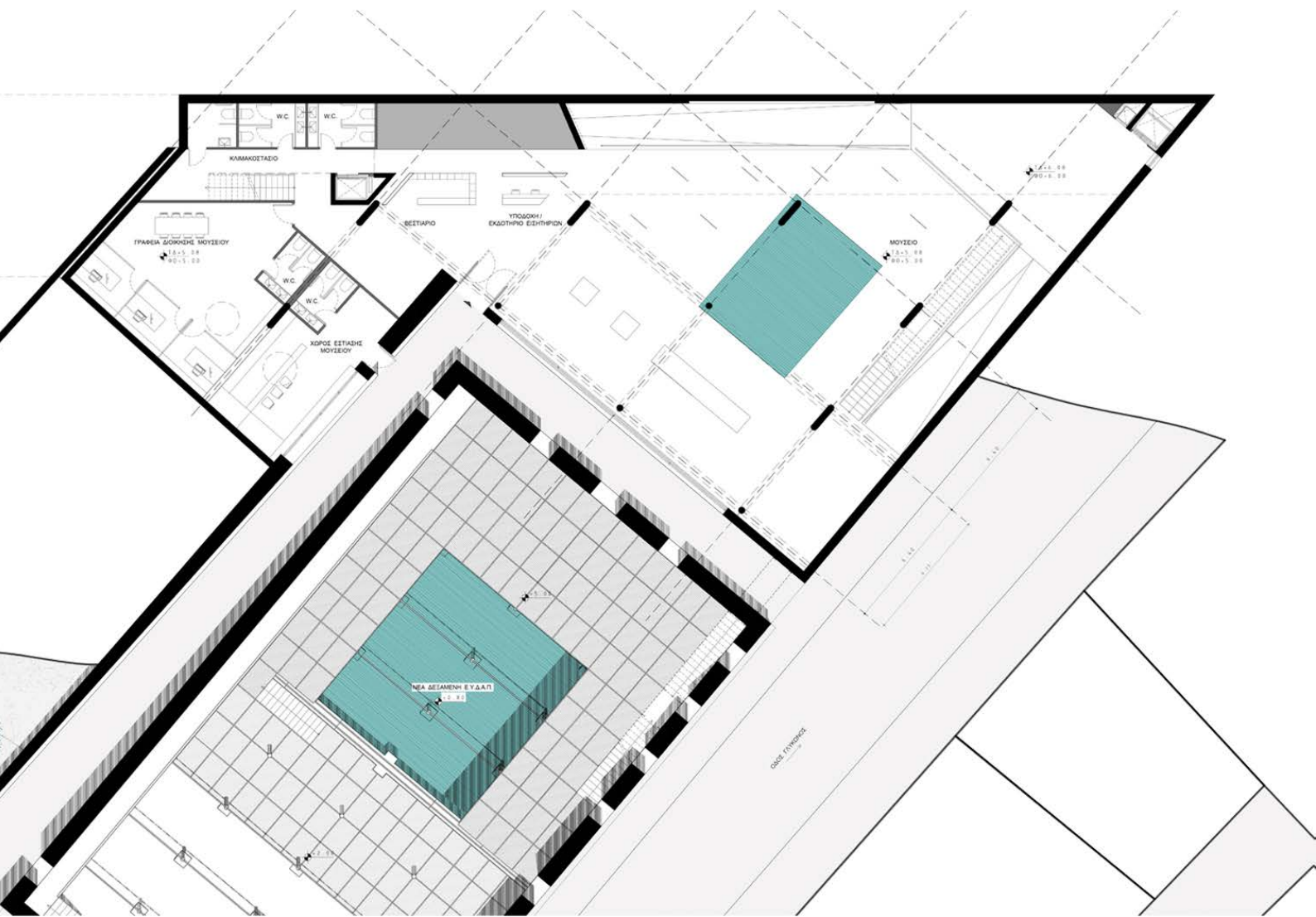
Ένα άνοιγμα υπάρχει και στο τοιχίο που διαχωρίζει το επίπεδο των προσκόπων με το επίπεδο του μουσείου ως μια δευτερεύουσα επικοινωνία. Θεωρούμε πως οι δύο χρήσεις ενώ φαίνονται ξένες μεταξύ τους, στην πραγματικότητα συσχετίζονται άμεσα. Η θεματολογία του μουσείου που δημιουργείται συμβαδίζει με τις αξίες και την ενασχόληση των προσκόπων με περιβαντολογικά θέματα. Έτσι δυνητικά, μπορούν να γίνονται δράσης ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης από τους προσκόπους για τους επισκέπτες του μουσείου.

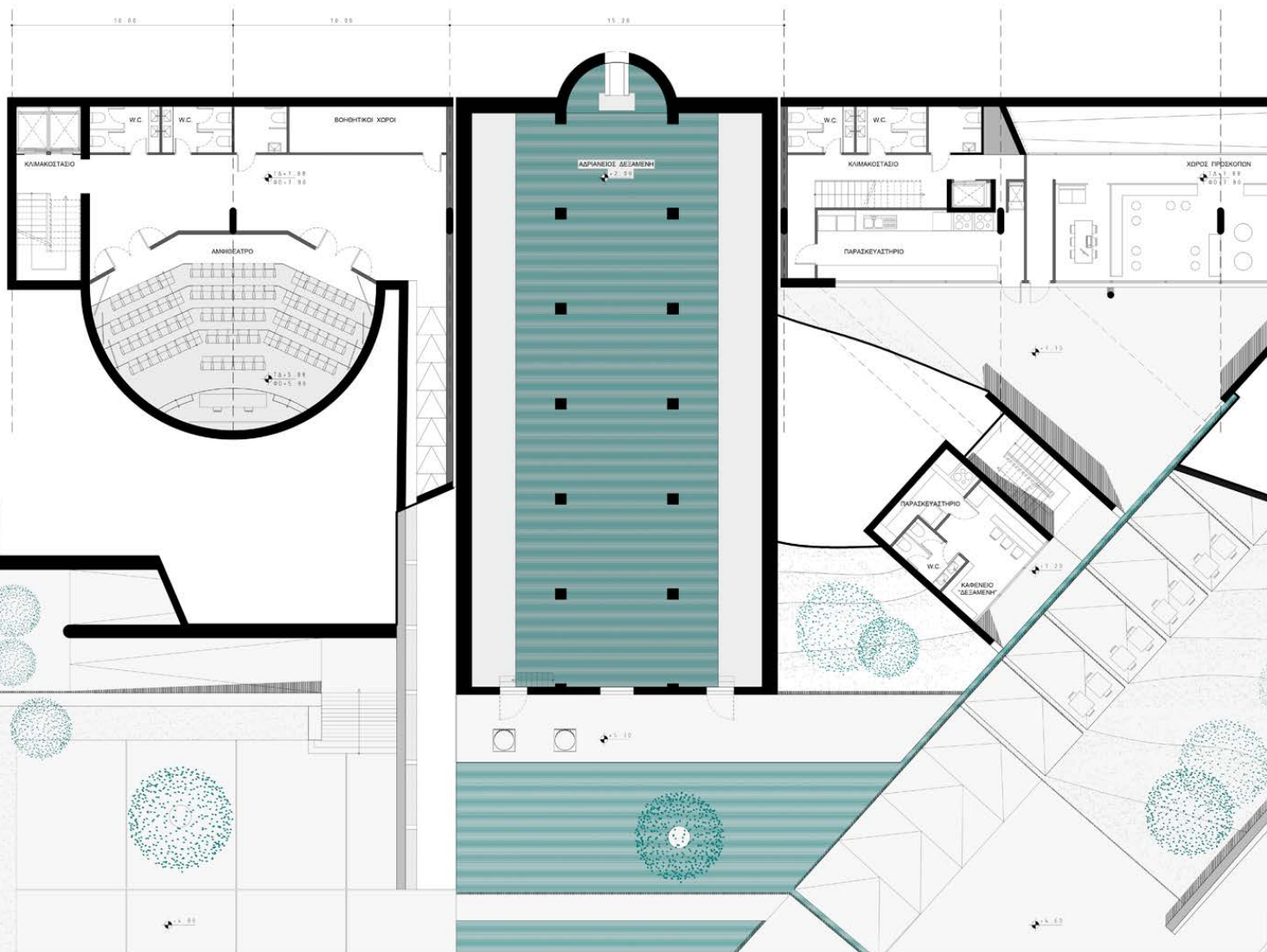
Τέλος, στην κάτοψη δωμαίων φαίνεται η ραχοκοκαλιά του κτιρίου που συμπληρώνεται με τη μεταλλική στέγαση. Πλάισια μεταλλικών διατομών πληρώνονται στην πλειοψηφία των κανάβων ώστε να στεγάσουν τις διάφορες χρήσεις ενώ σε ορισμένα παραμένουν ως εμφανής σκελετός δημιουργώντας πέργκολες που σηματοδοτούν την κίνηση του άξονα και τις ημιυπαίθριες περιοχές.

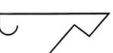
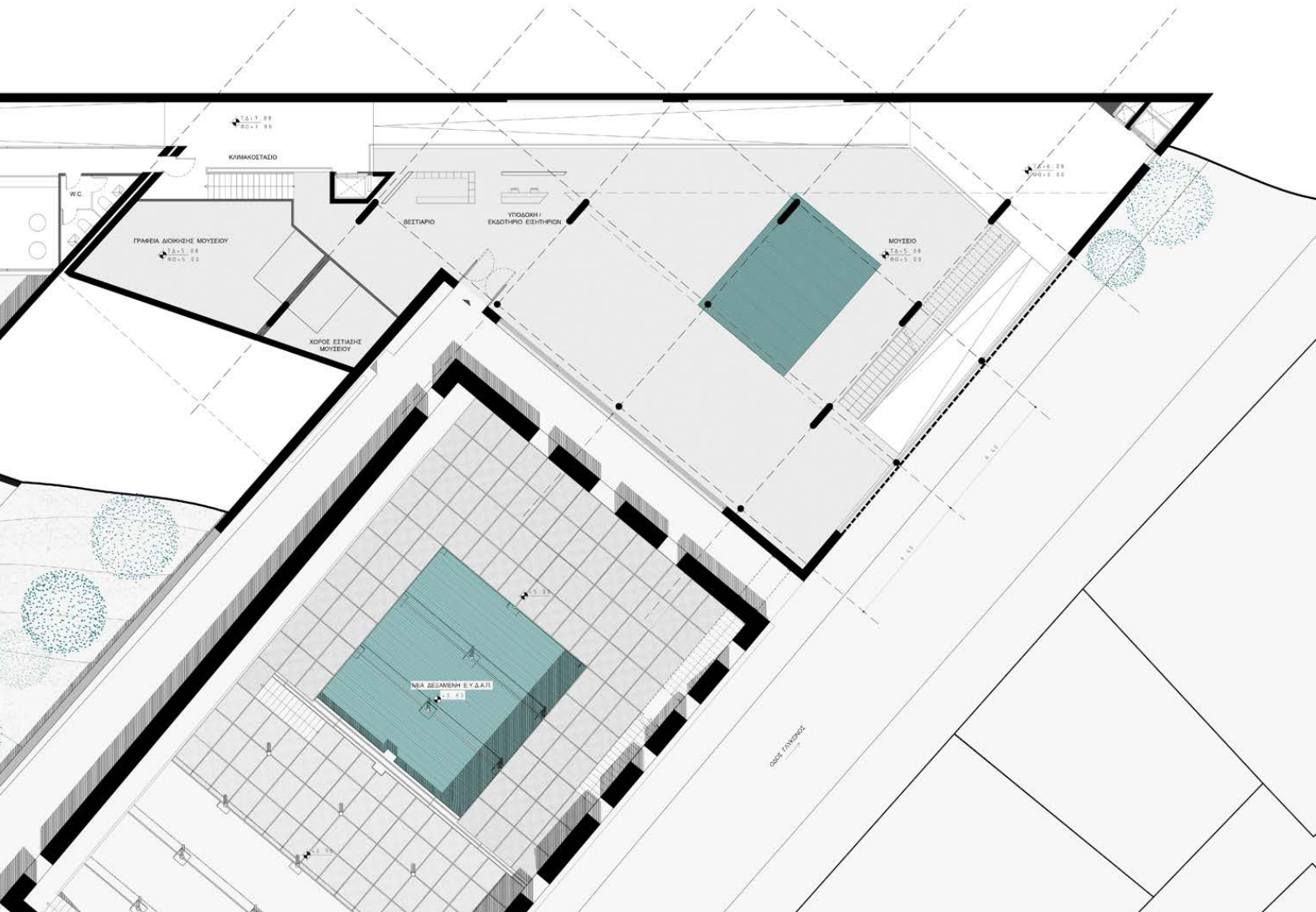

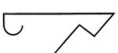
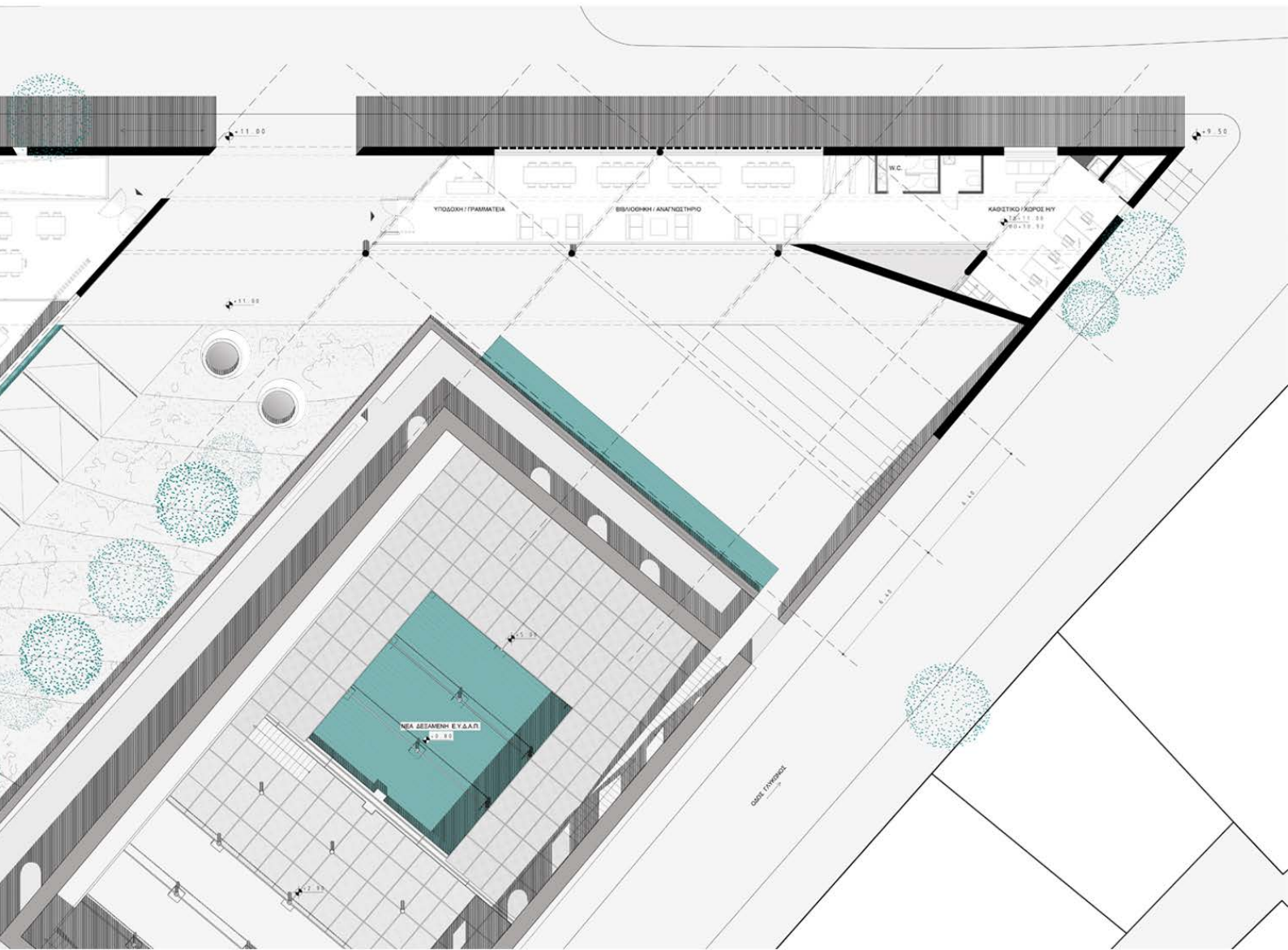
ΚΑΤΟΨΗ ΣΤΑΘΜΗΣ +6.70

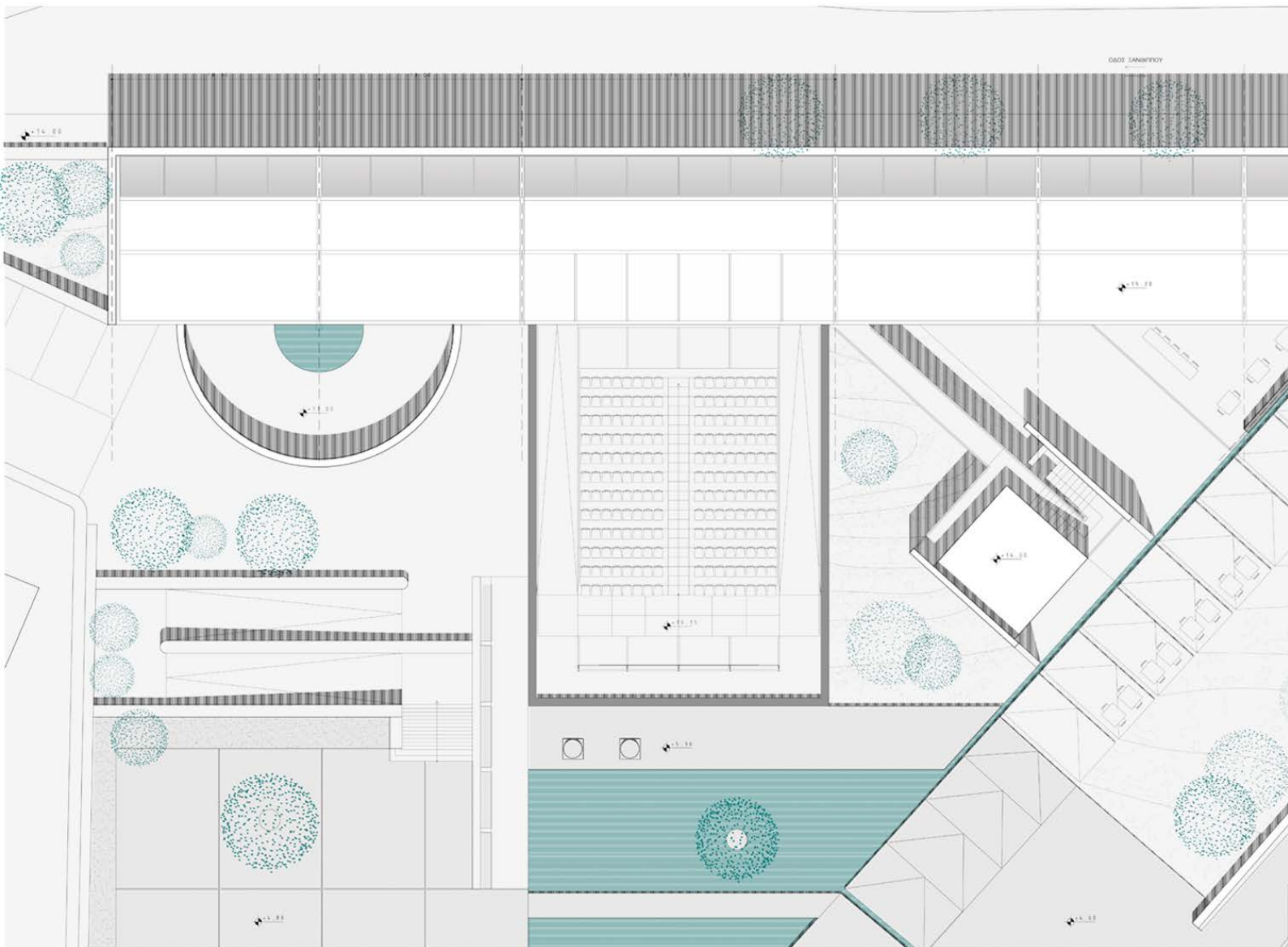

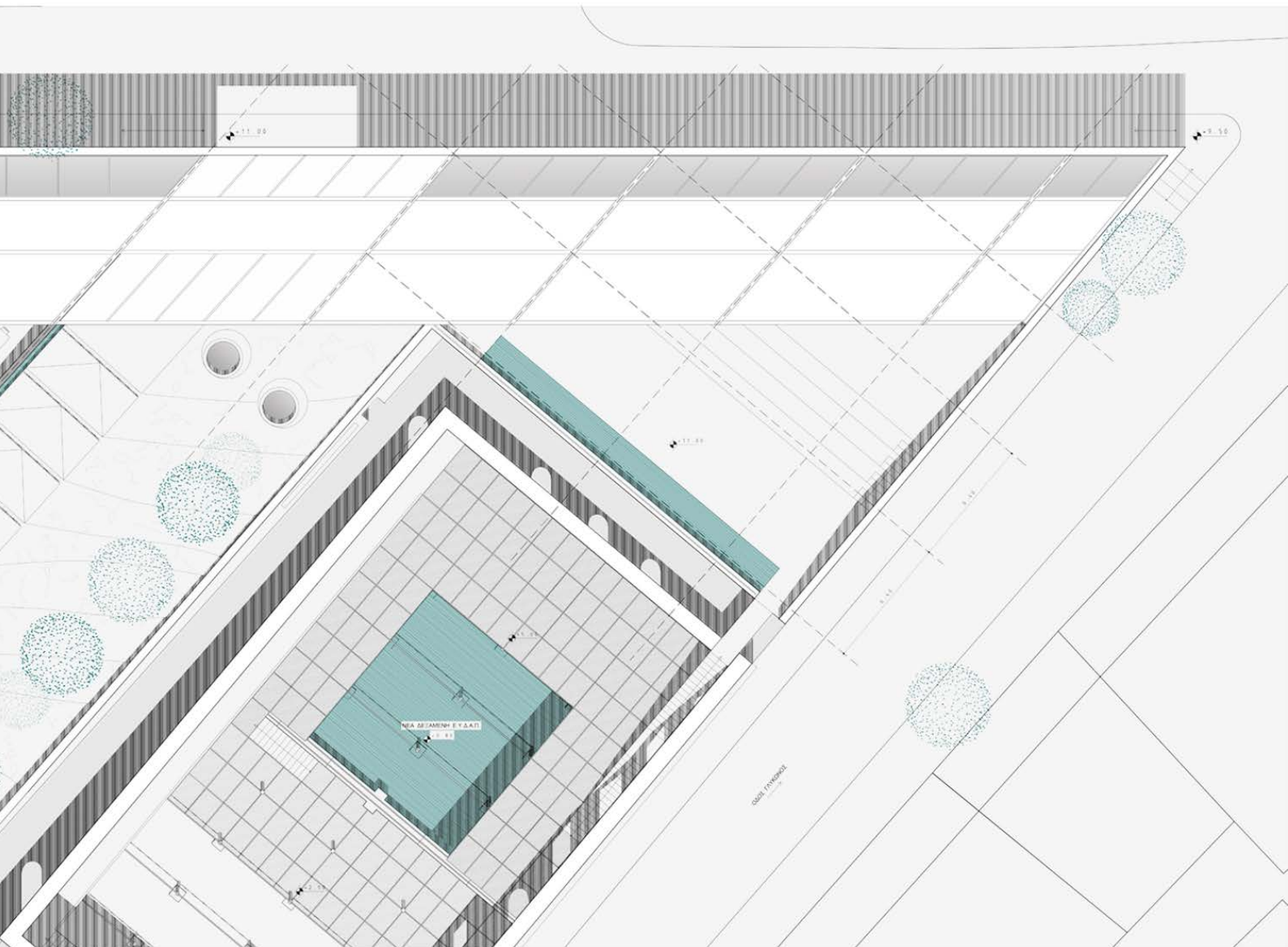
ΚΑΤΩΦΗ ΣΤΑΘΜΗΣ +9.50

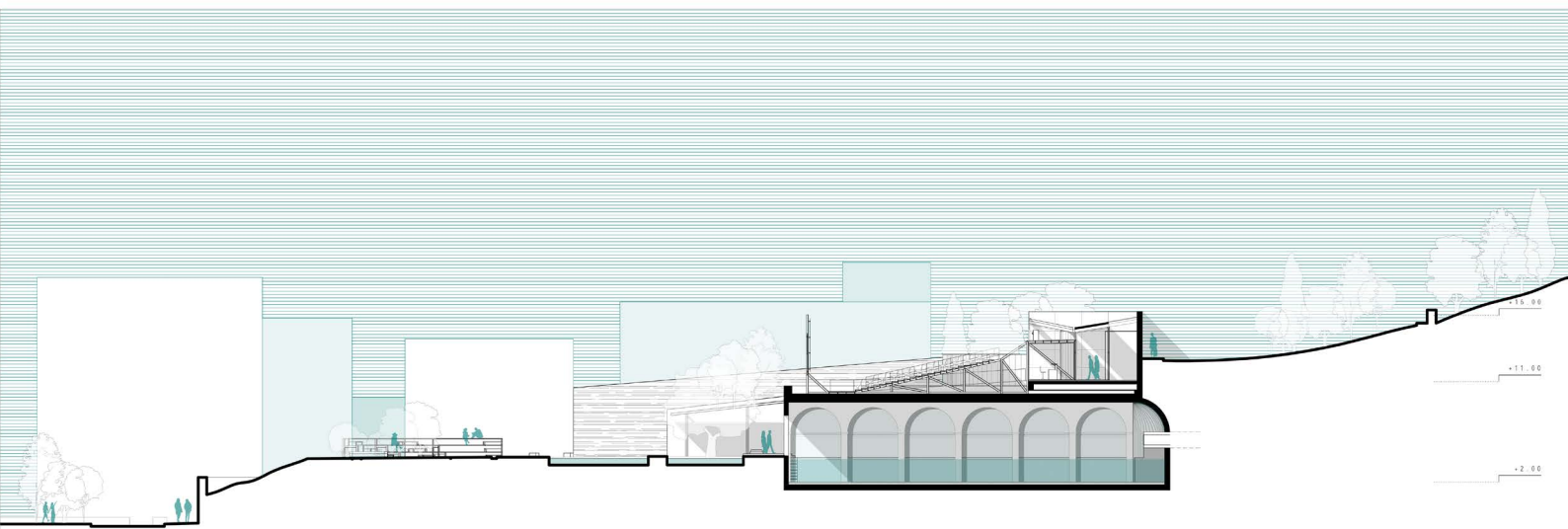
ΚΑΤΟΨΗ ΔΩΜΑΤΩΝ

Στη διαμήκη τομή που γίνεται παράλληλα με το μεγαλύτερο κομμάτι της διαδρομής και του τοίχου φαίνεται η σταδιακή ανάβαση της κίνησης από το κατώτατο επίπεδο +5 του μουσείου μέχρι και το ανώτερο επίπεδο +11 πάνω από την Δεξαμενή. Εδώ φαίνεται επίσης το τμήμα της στέγης του μουσείου που ανασηκώνεται.

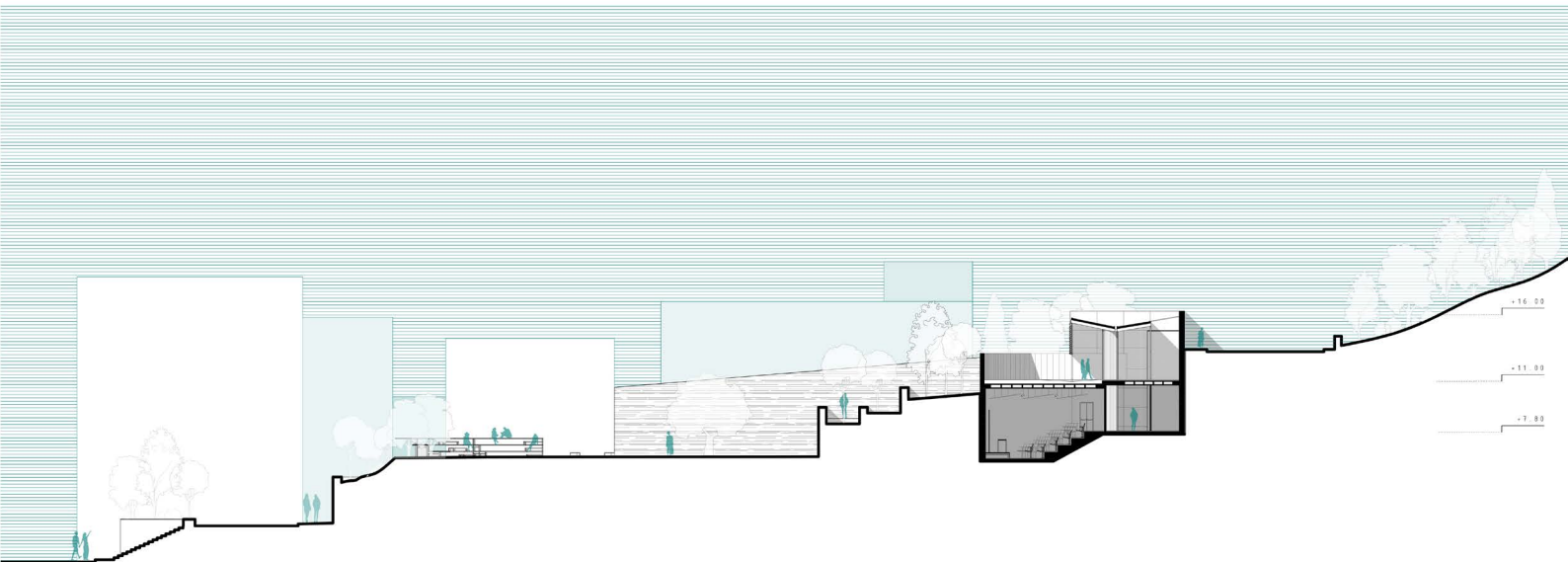
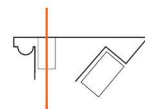
Στις εγκάρσιες τομές που γίνονται σε 3 χαρακτηριστικά σημεία του κτιρίου φαίνεται η νεύρωση που δημιουργεί η μεταλλική οροφή σε τομή. Στο πλάτος της πίσω κίνησης το στέγαστρο αποκολλάται δημιουργώντας φωτιστική σχισμή 2 μέτρων με τον τοίχο σε όλο το μήκος της, υπονοώντας την κίνηση που συμβαίνει στο εσωτερικό.

Κύρια συνθετική μας αρχή ήταν ο τοίχος να παραμείνει ακέραιος στο μήκος του χωρίς να διασπάται η χάραξη του και αυτό μας επηρέασε στην διαμόρφωση των όψεων και των διάφορων εισόδων. Τα μακρόστενα ανοίγματα που συναντώνται στο μήκος του είναι κυρίως υπό την μορφή κλωστρά ώστε να υπάρχει μια φιλτραρισμένη επικοινωνία των εσωτερικών χώρων με τους δρόμους περιμετρικά της πλατείας. Αντίθετα οι χώροι στρέφονται όλοι προς το εσωτερικό της πλατείας όπου έχουν και τα περισσότερα ανοίγματα τους. Άλλες μορφές ανοιγμάτων στις γύρω όψεις είναι οι κατακόρυφες σχισμές και το κυκλικό άνοιγμα που βρίσκεται στον χώρο της βιβλιοθήκης.

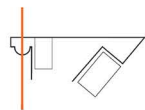
ΤΟΜΗ ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ-ΘΕΡΙΝΟΥ ΣΙΝΕΜΑ

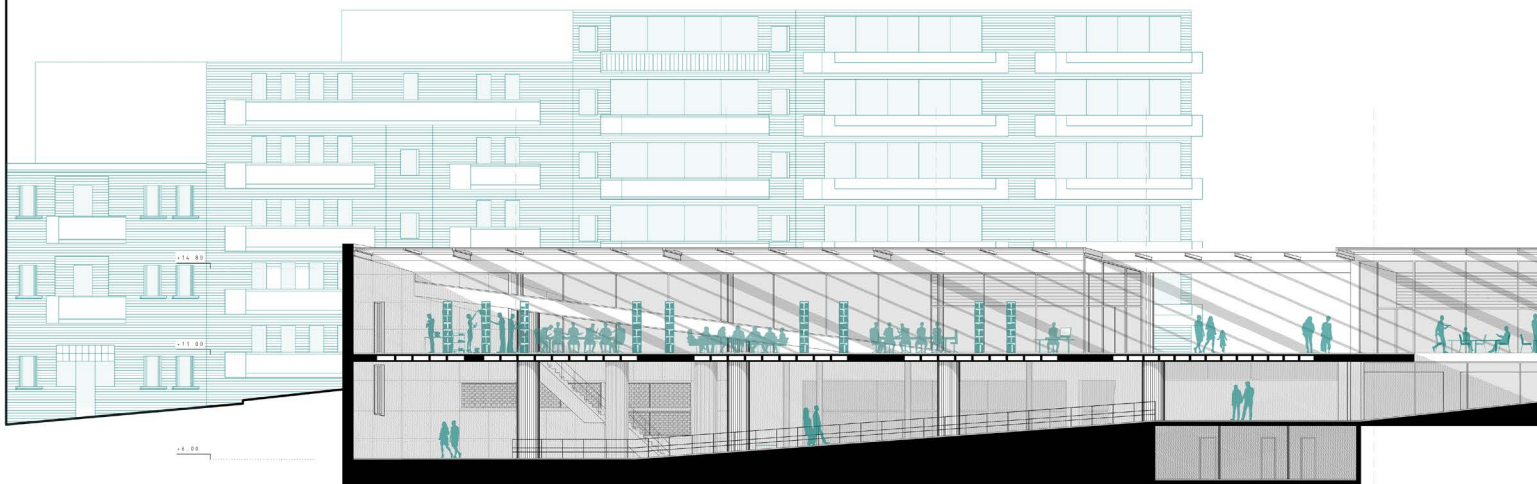
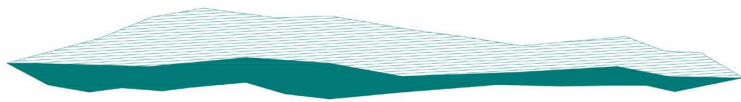
0 1 5 10

ΤΟΜΗ ΧΩΡΟΥ ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟΥ

0 1 5

+4.00

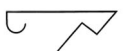
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

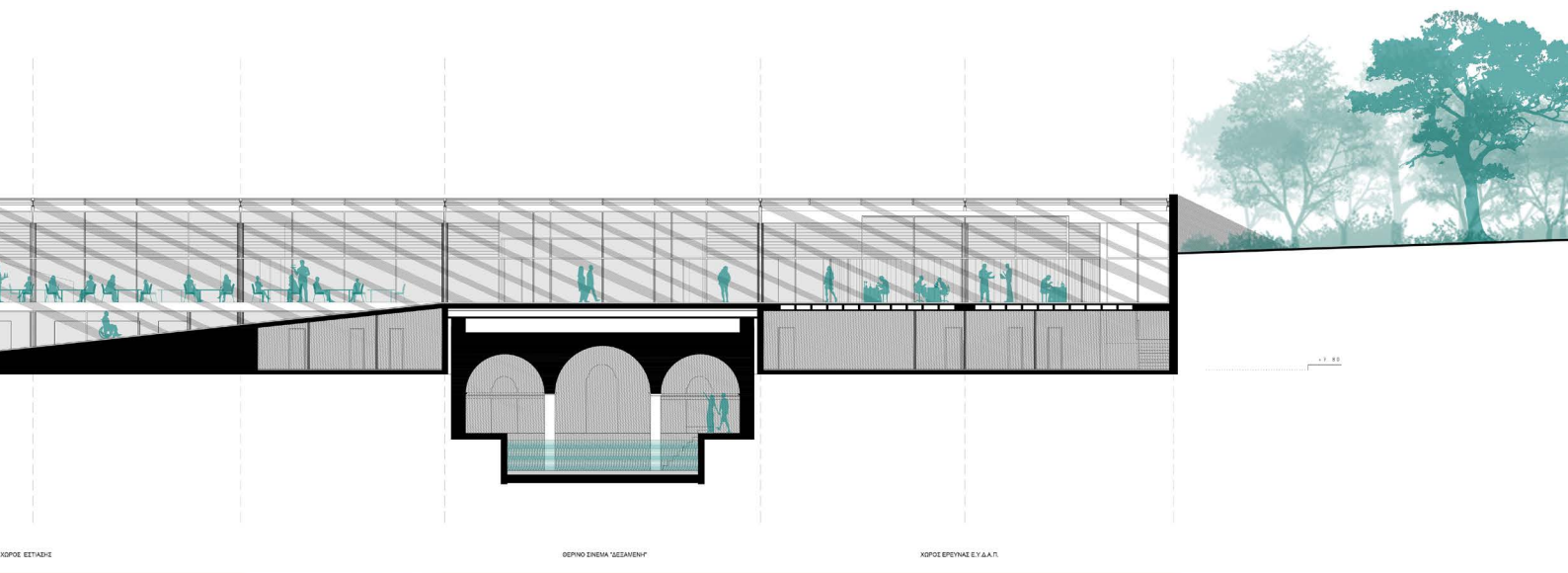
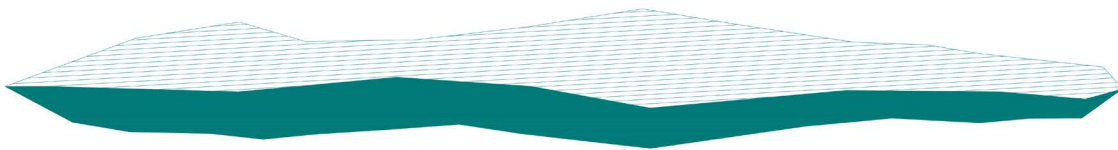
ΠΡΩΤΟΔΕΙΧΝΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

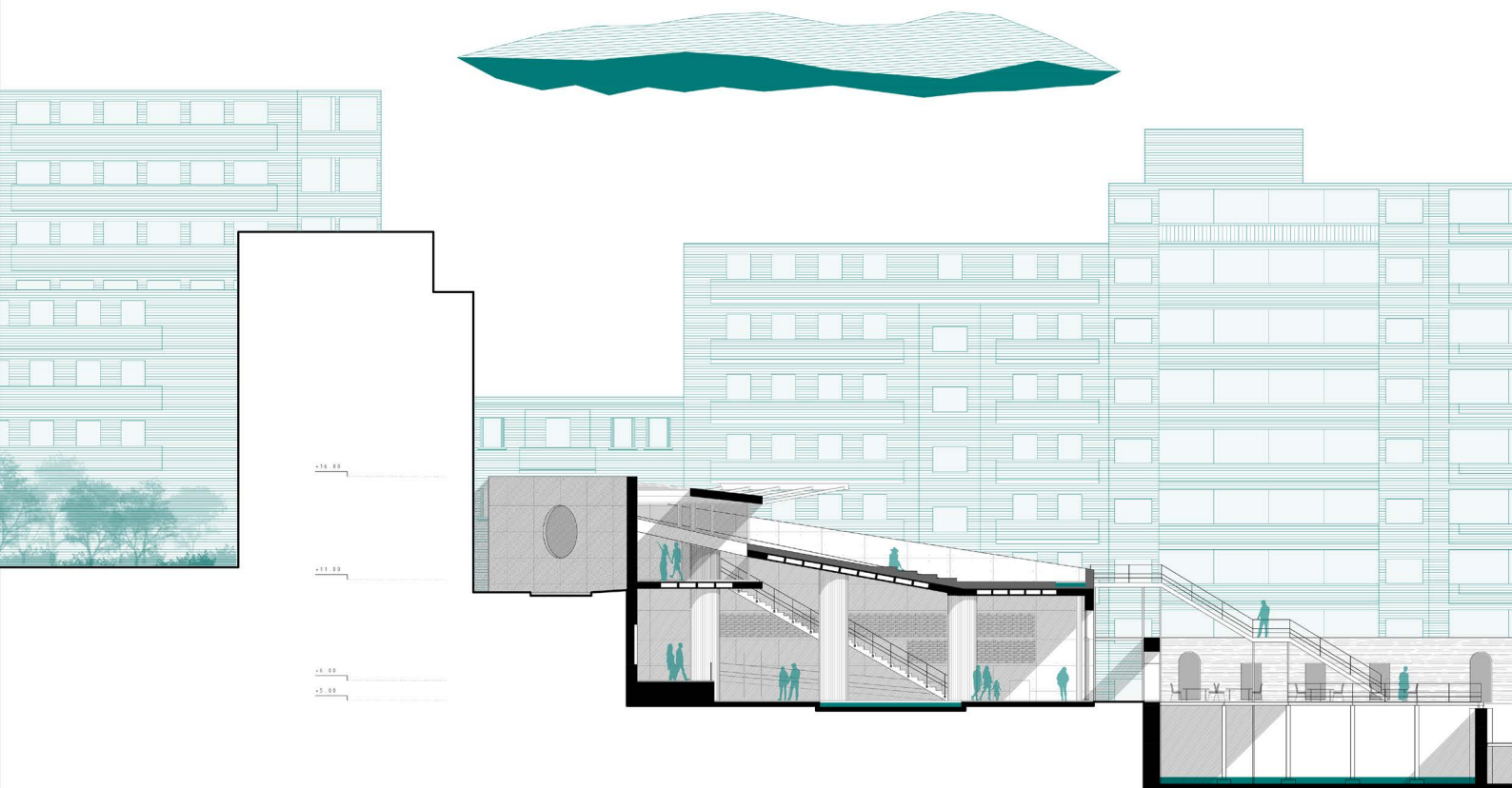
ΜΟΥΣΕΙΟ

ΧΩΡΟΣ ΠΡΟΔΕΙΧΝΩΝ

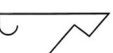
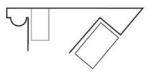
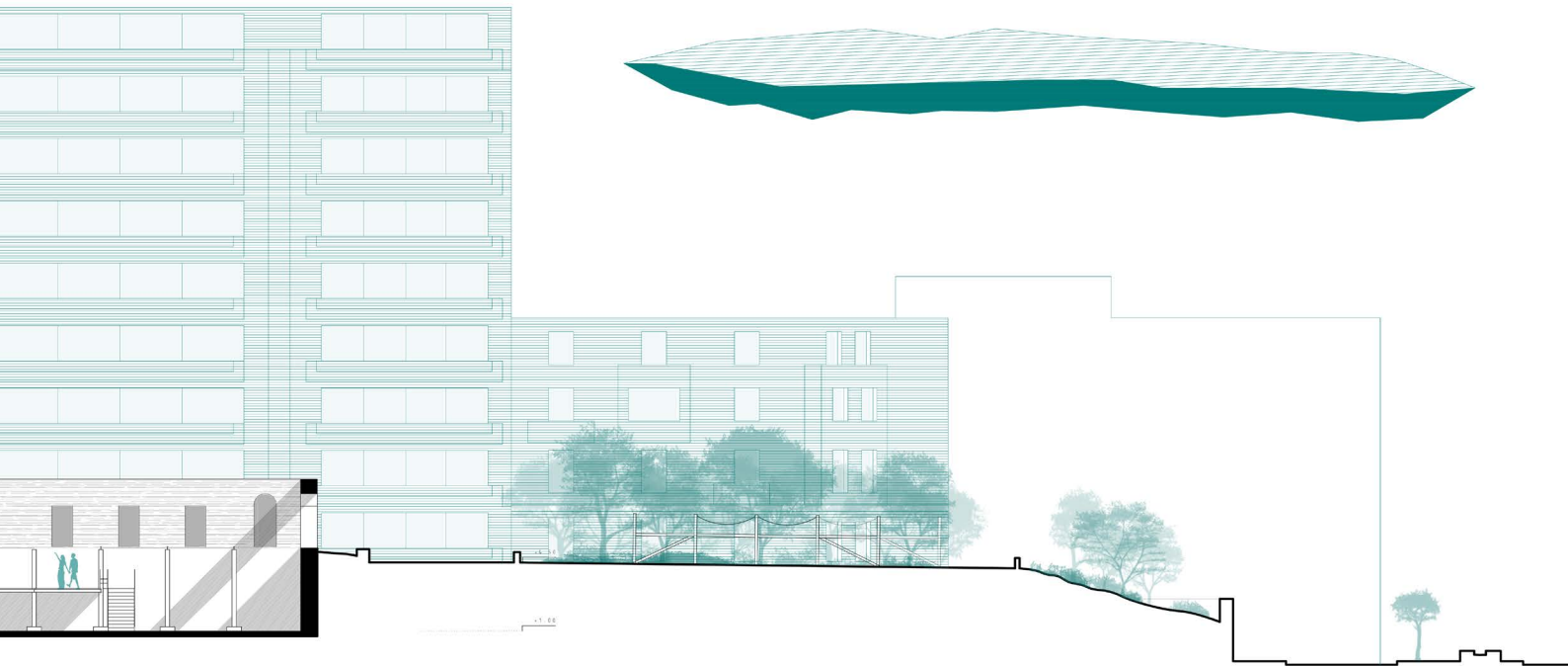
ΔΙΑΜΗΚΗΣ ΤΟΜΗ

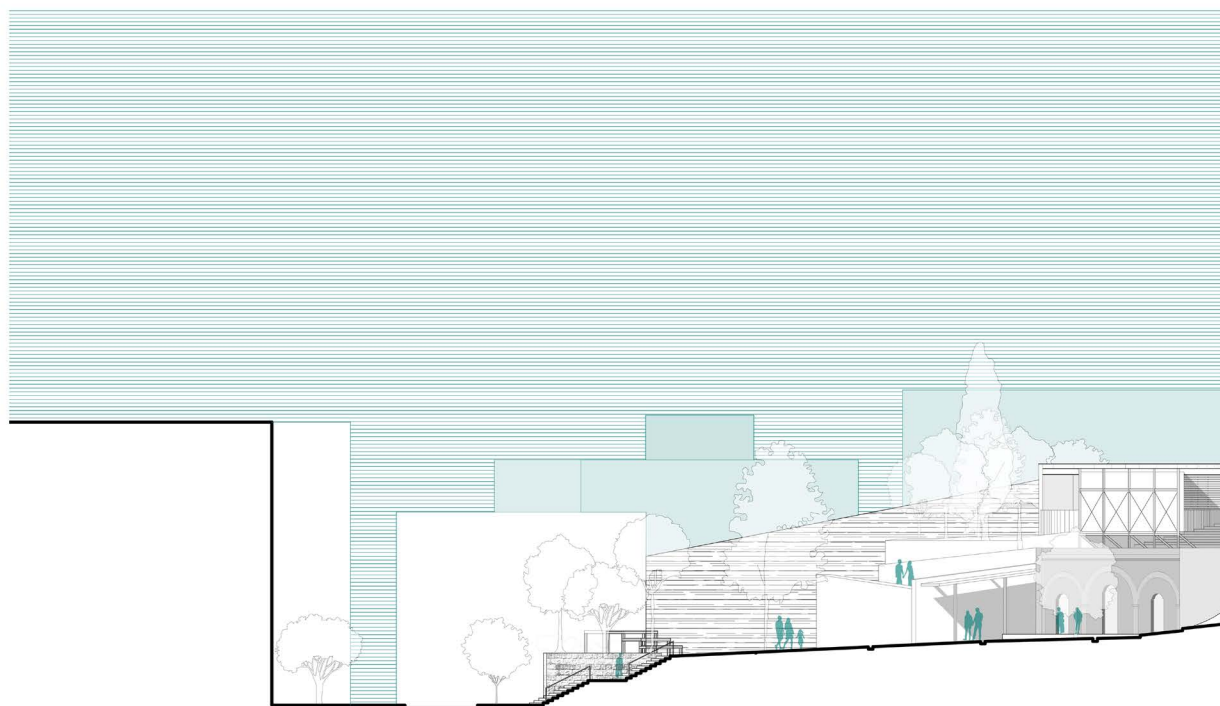

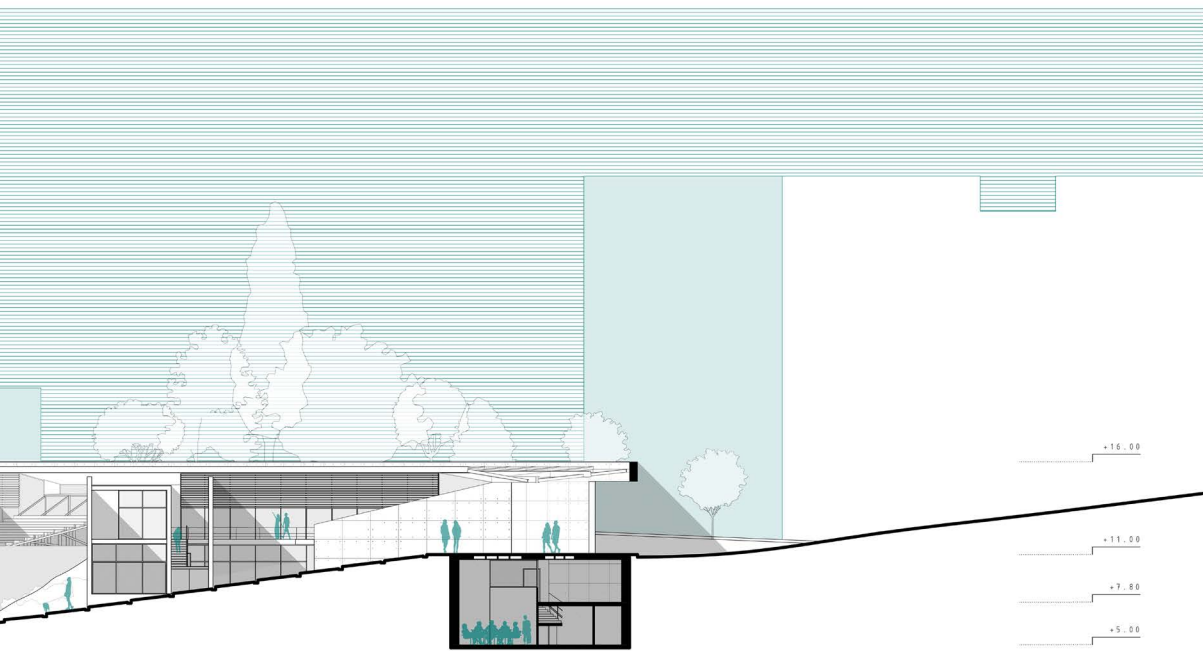

ΕΓΚΑΡΣΙΑ ΤΟΜΗ ΧΩΡΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ, ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ

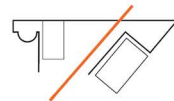

ΤΟΜΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΞΟΝΑ-ΠΕΖΟΔΡΟΜΟ ΠΟΥ ΔΙΑΣΧΙΖΕΙ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

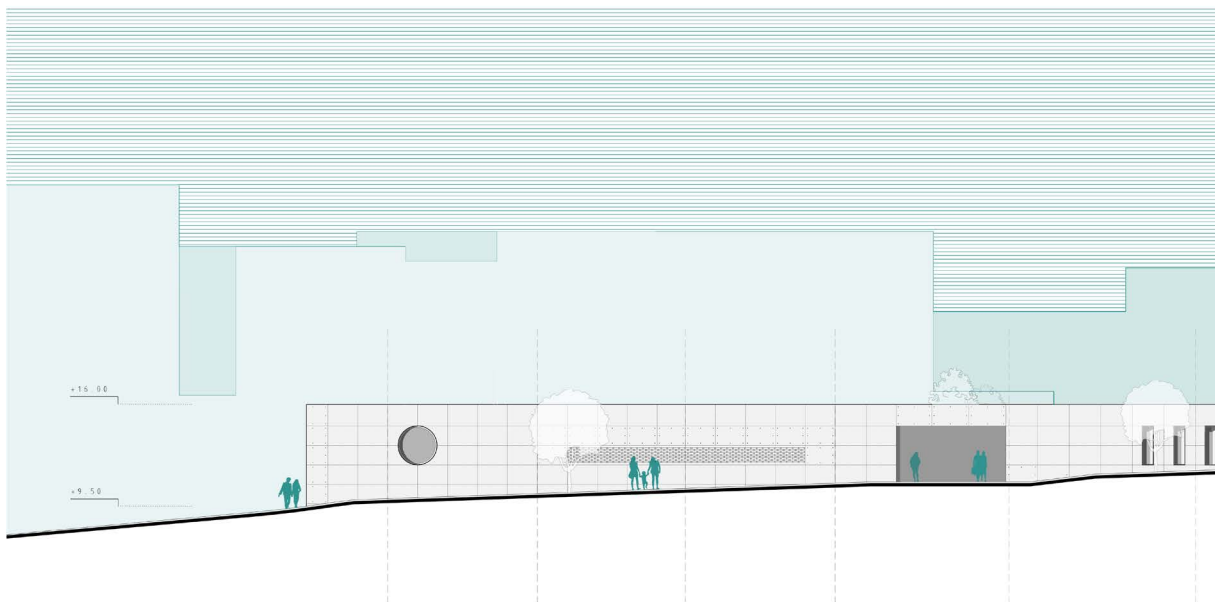

0 1 5 10

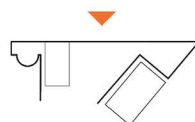
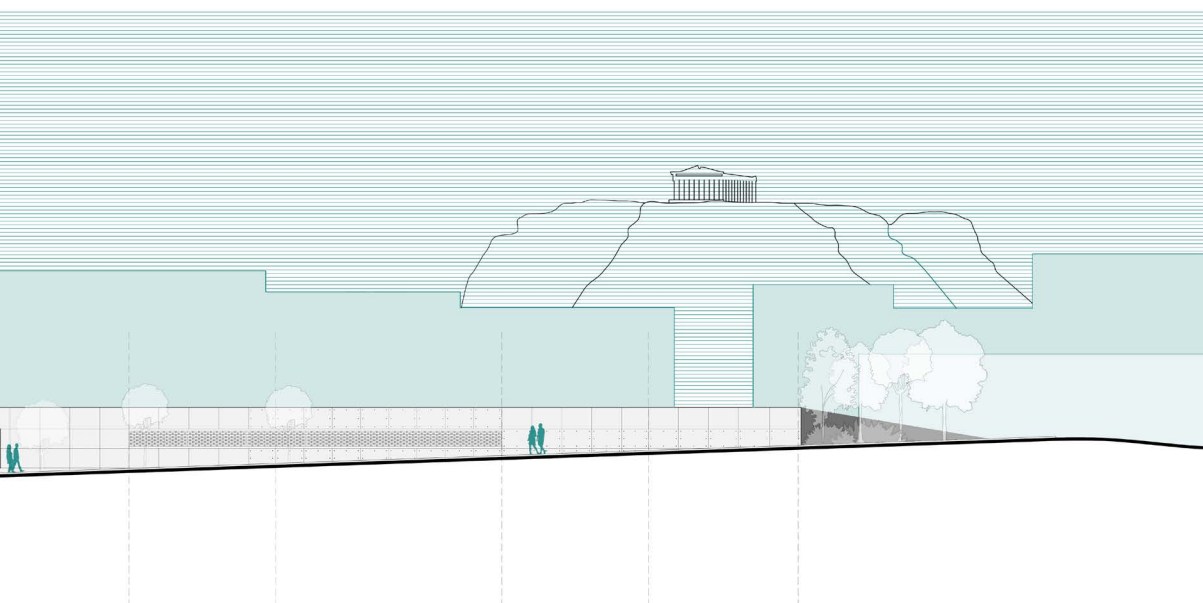
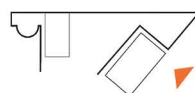
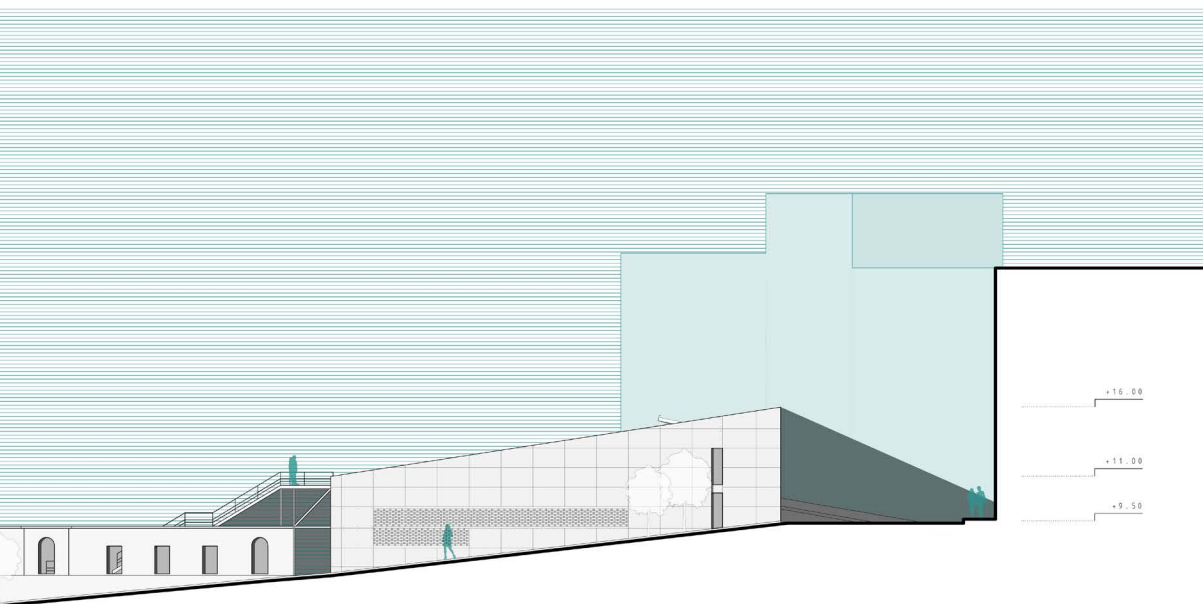

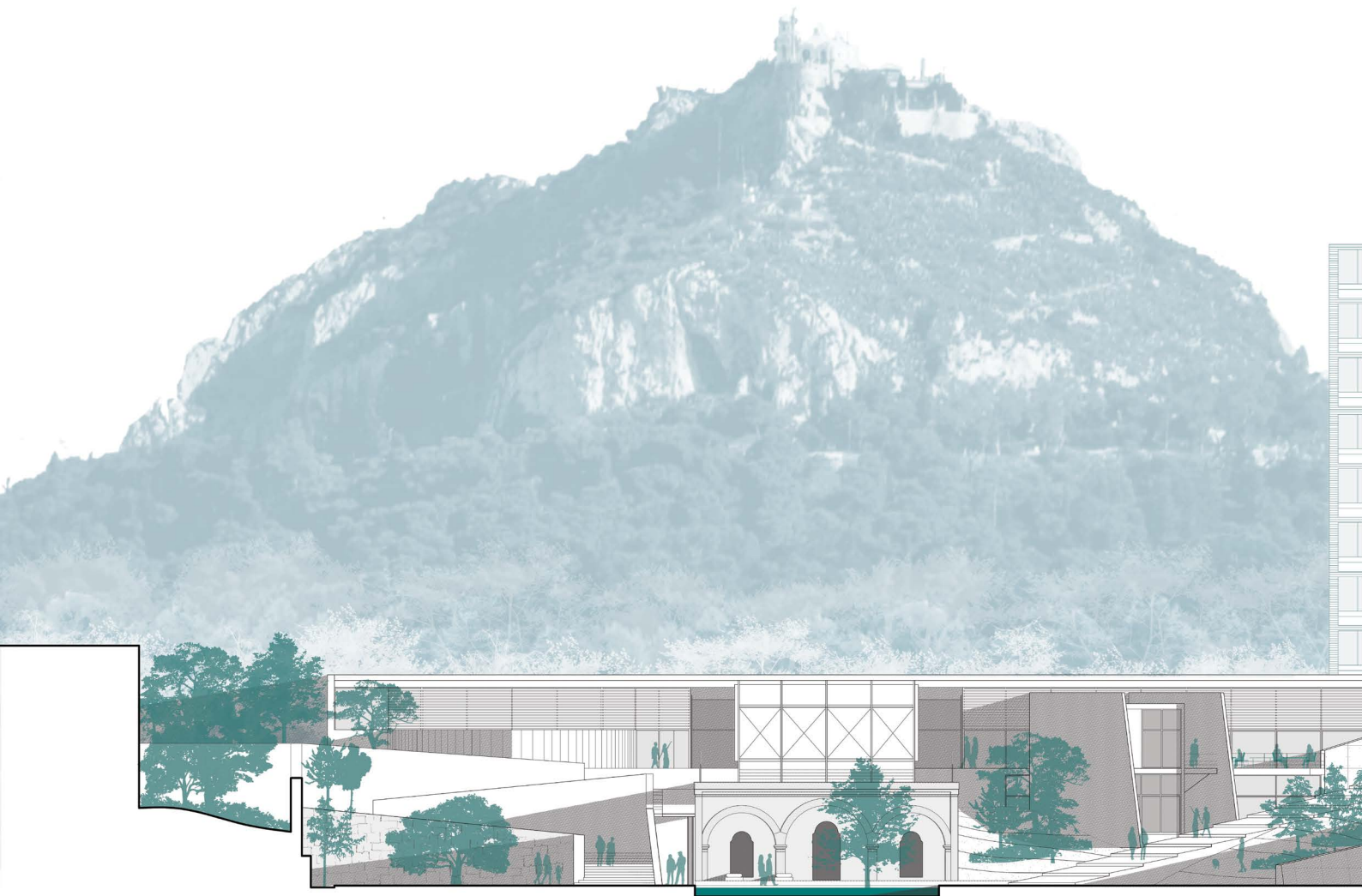

ΟΨΗ ΟΔΟΥ ΓΛΥΚΩΝΟΣ

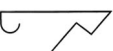
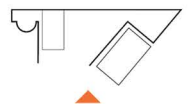
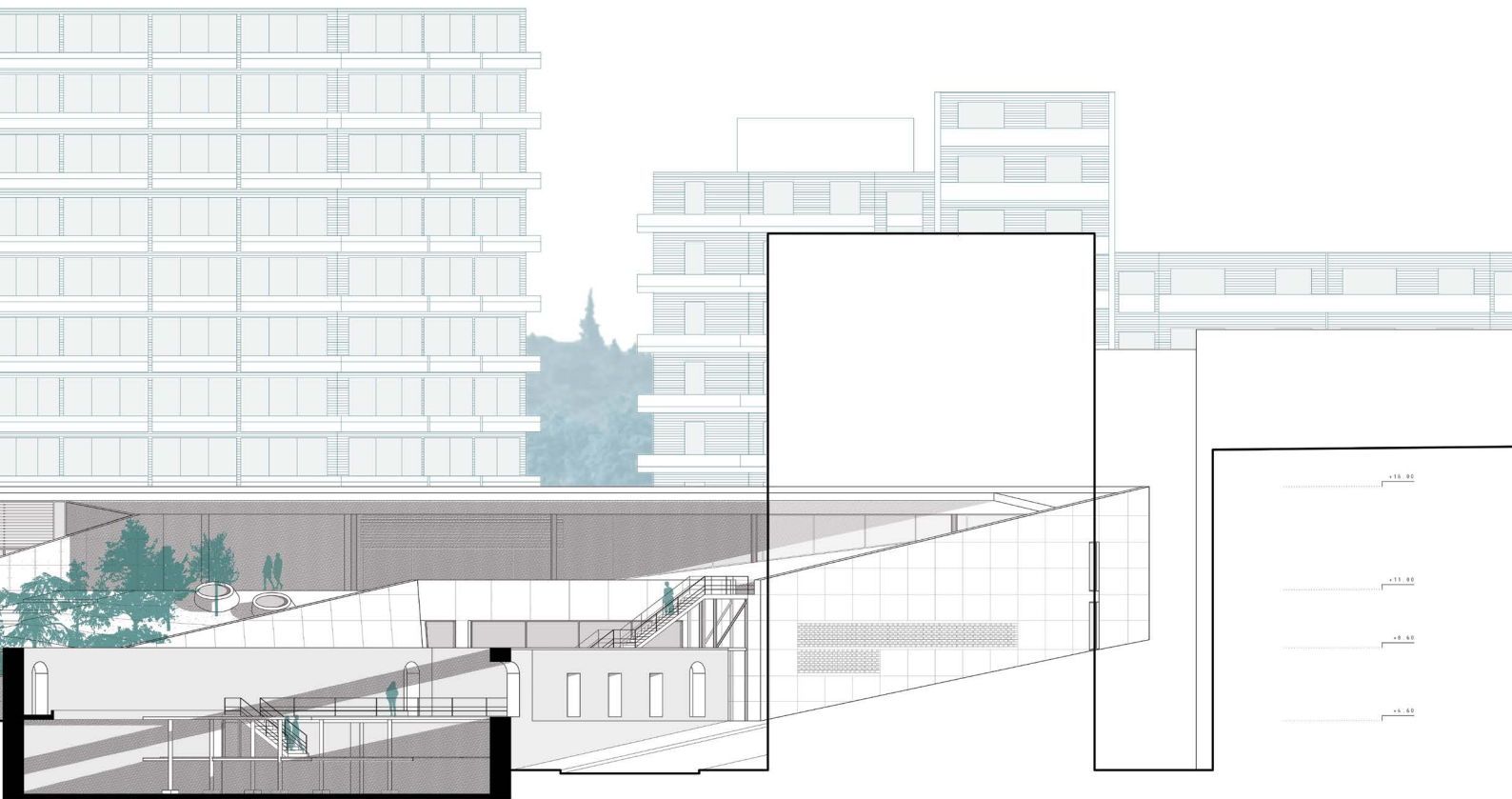

ΟΨΗ ΟΔΟΥ ΞΑΝΘΙΠΠΟΥ

ΟΨΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

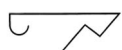
19. ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑ

Πρόσφατα προτάθηκε από το ΕΜΠ στην Ε.Υ.Δ.Α.Π. η επιμέλεια της υλοποίησης μόνιμης έκθεσης σχετικής με την ιστορία και τη λειτουργία του Υδραγωγείου. Η έκθεση μπορεί να περιλαμβάνει οπτικοακουστικό υλικό και εκθέματα που συνδέονται με τη διαχρονική ύδρευση της πόλης των Αθηνών.

Πιο συγκεκριμένα εμείς προτείνουμε μια διαδρομή η οποία ξεκινά με τον επισκέπτη να βλέπει κατά την είσοδό του στο μουσείο μια σειρά από τμήματα του Αδριάνειου Υδραγωγείου που έχουν έρθει στην επιφάνεια κατά καιρούς τοποθετημένα σε βάρθρα παράλληλα πίσω από το μεγάλο υαλοστάσιο της όψης. Στη συνέχεια σε πανέλα που βρίσκονται γύρω από το κεντρικό στοιχείο νερού του ισογείου εκτίθεται μια σειρά από σχέδια και χάρτες που περιγράφουν τη χάραξη, τη κατασκευή και την λειτουργία του Υδραγωγείου ενώ στη συνέχεια παρουσιάζονται εικαστικές απεικονίσεις και σχέδια που έχουν γίνει με θέμα το Υδραγωγείο και τη Δεξαμενή από τον 17ο και 19ο αιώνα.

Επίσης προτάσεις αξιοποίησης της Δεξαμενής και τα αποτελέσματα των ερευνών της Ε.Υ.Δ.Α.Π. για την ποιότητα του νερού που γίνονται συνεχώς θα παρατίθενται στις προθήκες που υπάρχουν στο πλάι της πρώτης ράμπας. Στο αμφιθέατρο θα γίνονται προβολές οπτικοακουστικού υλικού από επισκέψεις σε διάφορα σημεία του Υδραγωγείου.

-
- 01 Τμήματα του Υδραγωγείου που έχουν έρθει στην επιφάνεια
 - 02 Χάραξη, κατασκευή και τρόπος λειτουργίας του Υδραγωγείου
 - 03 Εικαστικές απεικονίσεις και σχέδια που έχουν γίνει για το Υδραγωγείο και τη Δεξαμενή από τον 17ο έως 19ο αι.
 - 04 Προτάσεις αξιοποίησης της Δεξαμενής και αποτελέσματα των ερευνών της Ε.Υ.Δ.Α.Π. για την ποιότητα του νερού

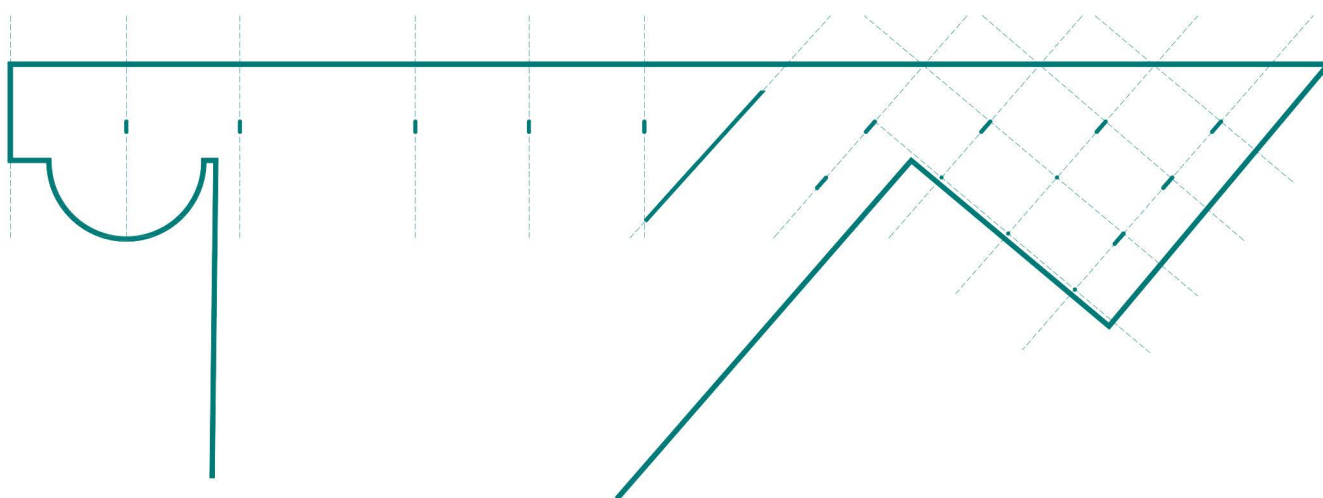

20. ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ

Η κατασκευή αποτελείται από έναν κάναβο ανά 10 μέτρα με μοναδικό σημείο διαφοροποίησης την απόσταση που γεφυρώνει πάνω από την Αδριάνειο Δεξαμενή. Ο κάναβος αλλάζει κατεύθυνση χάραξης στον χώρο του μουσείου παίρνοντας αυτή του κεντρικού άξονα της πλατείας. Την κατασκευή υποστηρίζει ο κύριος τοίχος-μονοκοντυλιά ενώ παράλληλα με αυτόν στο κέντρο της ζώνης των 8 μέτρων υψώνονται τοιχία από οπλισμένο σκυρόδεμα πλάτους 1,2 μέτρων και πάχους 30 εκατοστών που στηρίζουν τόσο τις ενδιάμεσες πλάκες όσο και την μεταλλική κατασκευή τη στέγης.

Τα τοιχία είναι παραλληλόγραμμα με ημικυκλικές απολήξεις σε όλο τους το ύψος, με εξαίρεση αυτά που βρίσκονται στο χώρο του μουσείου, τα οποία αφού συναντήσουν το κεκλιμένο τρίγωνο της οροφής που στεγάζει την έκθεση, συνεχίζουν στη στέγη ως κυκλικά μεταλλικά υποστυλώματα διαμέτρου 30cm. Τα οριζόντια φέροντα στοιχεία, οι πλάκες, είναι από οπλισμένο σκυρόδεμα, κατασκευής τύπου sandwich, με μοναδική εξαίρεση και πάλι το τμήμα της πλάκας του 1ου ορόφου που περνά πάνω από την Αδριάνειο Δεξαμενή.

Επιλέξαμε πάνω από το υφιστάμενο κτίριο να μην υπάρχουν σημειακές συγκεντρώσεις φορτίου για να εξασφαλίσουμε την ακεραιότητα της της κατασκευής του, έτσι η πλάκα από πάνω του είναι σύμμικτη με μεταλλικό σκελετό που αποτελείται από μεταλλικά διπλά «Τ» ύψους 40cm. Εκατέρωθεν της Δεξαμενής η νέα κατασκευή αποστασιοποιείται και γίνεται αρμός διαστολής ώστε τα δύο στοιχεία να συμπεριφέρονται ανεξάρτητα. Αρμός υπάρχει επίσης και στο τοιχείο του κεντρικού άξονα.

Εικ: Κατασκευαστικός κάναβος

Εικ: Οικοδομικές Λεπτομέρειες

Η σύνθεση συνολικά αποτελείται τόσο από στοιχεία οπλισμένου σκυροδέματος, όσο και από ελαφριές μεταλλικές κατασκευές. Ειδικότερα η παρέμβαση που έχει γίνει στην νέα δεξαμενή της ΕΥΔΑΠ, αποτελείται από διαμορφωμένο πάτωμα μεταλλικής κατασκευής που εδραιώνεται πάνω στον υφιστάμενο μεταλλικό σκελετό, εφόσον ελεγχθεί η στατική του ικανότητα. Στην νέα δεξαμενή επίσης, όλες οι κατακόρυφες κινήσεις αποτελούν εξ'ολοκλήρου ελαφριές μεταλλικές κατασκευές που εδραιώνονται αυτόνομα χωρίς να επιβαρύνουν την τοιχοποιία του κτιρίου.

Το υπαίθριο σινεμά αποτελεί μια πτύχωση στον χώρο που εισχωρεί στο ημυπαίθριο κομμάτι του κύριου κτιριακού όγκου κατασκευασμένο από μεταλλικές διατομές διπλού «Τ» και πληρώσεις από ξύλινες επιφάνειες. Η πτύχωση περιλαμβάνει την οθόνη, τις θέσης των θεατών υπό κλίση και στεγάζει το εκδοτήριο των εισιτηρίων-πωλητήριο του μουσείου.

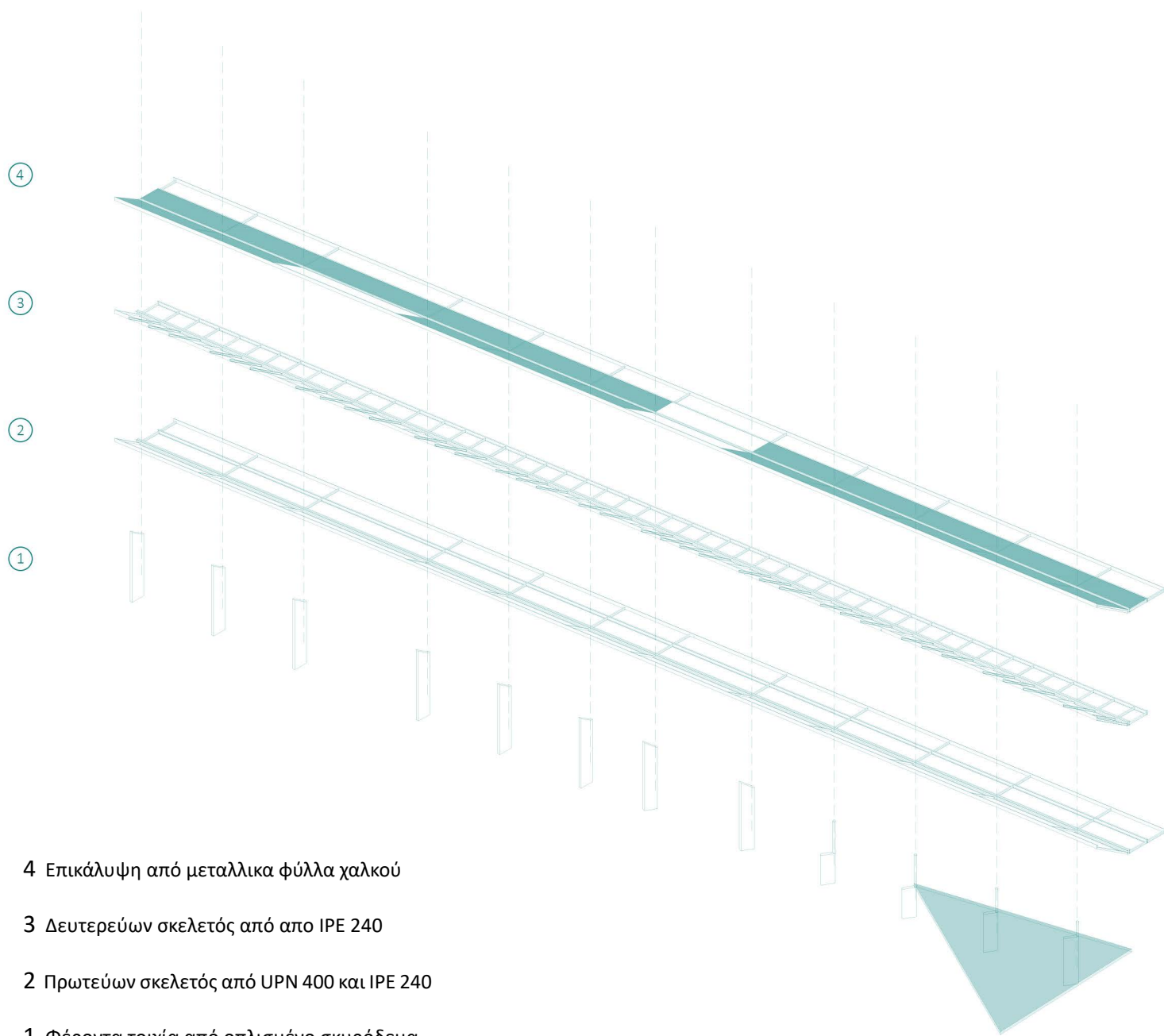
Η στέγη είναι, όπως αναφέρθηκε η ραχοκοκαλιά του κεντρικού κτιρίου, της οποίας ο πρωτεύων σκελετός είναι μια σύνθεση από μεταλλικές διατομές UPN 40cm οι οποίες γεφυρώνουν τις αποστάσεις των 10μ. του κανάβου και ΙΡΕ 240 που γεφυρώνουν το άνοιγμα της οροφής στην εγκάρσια κατεύθυνση. Ο δευτερεύων σκελετός είναι συνολικά κατασκευασμένος από μεταλλικά διπλά «Τ» και βρίσκεται σε υποδιαίρέσεις του κανάβου για να παραλάβει τα φορτία της στέγης σε ανα τακτικότερα διαστήματα.

Η επικάλυψη γίνεται από φύλλα χαλκού στα συμπαγή τμήματά της, ενώ στους ημυπαίθριους χώρους μένει εμφανής ο κατασκευαστικός κάναβος. Το ολοκλήρωμα της στέγης γίνεται στη νοτιοδυτική πλευρά από στρατζαριστή λαμαρίνα πάχους 2χιλ. και από τη βορινή πλευρά τα κουφώματα που στεγάζουν τη κίνηση έρχονται και κλείνουν πάνω στον βασικό τοίχο. Η στέγη μορφολογικά έχει σχήμα “V” θέλοντας να υπογραμμίσει συνθετικά τον ρόλο της νεύρωσης, και το «σπάσιμο» αυτό γίνεται στα άκρα του κεντρικού φορέα.

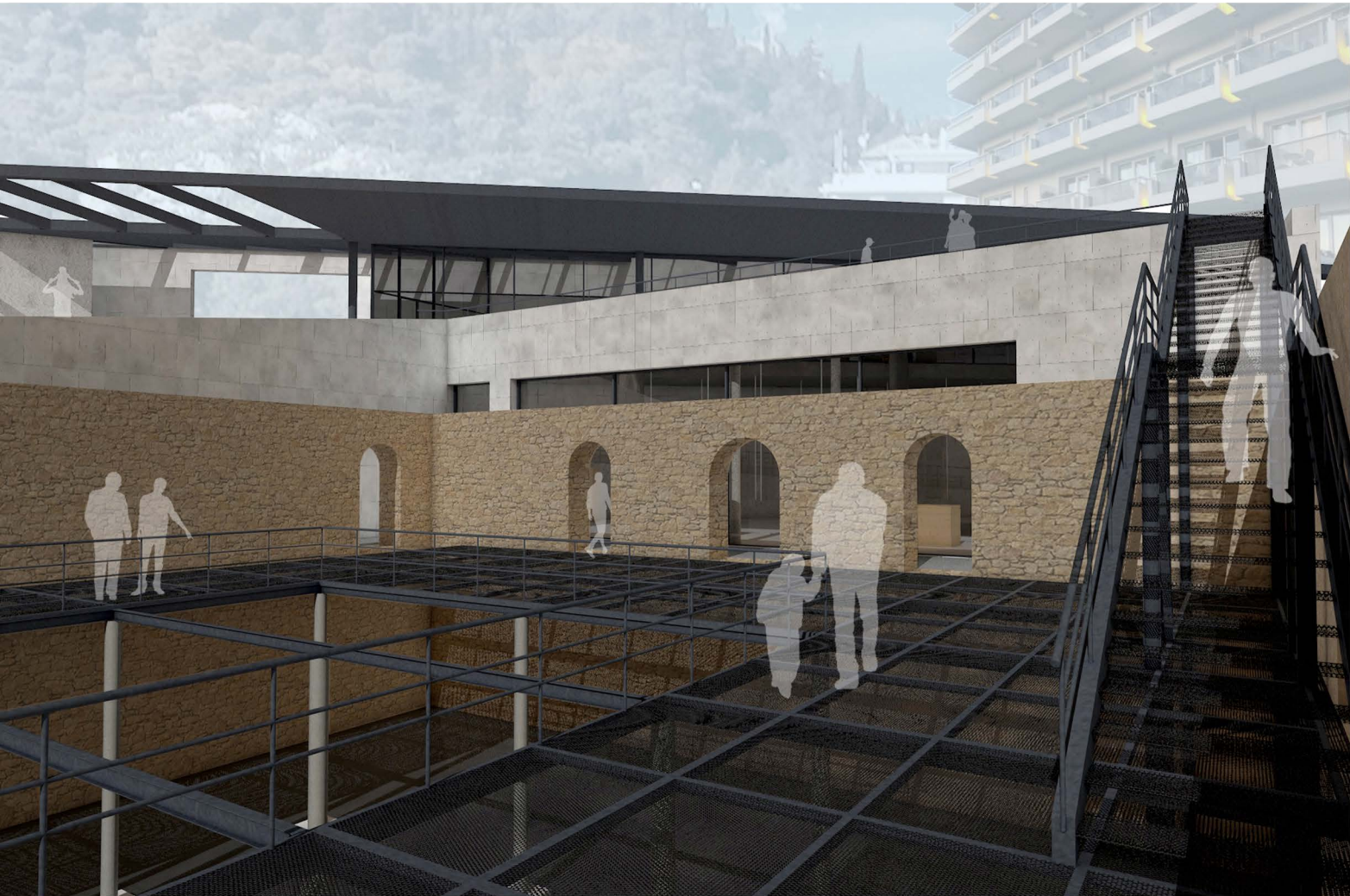
Στην κατασκευαστική τομή πέρα από την απεικόνιση της στέγης φαίνεται η χρήση μεταλλικής διατομής UPN 200 κάτω από αυτή ως στέψης του κτιρίου που λειτουργεί όμως και ως σύστημα στήριξης των μεταλλικών κουφωμάτων και του συστήματος σκιασμού.

Τα βασικά ανοίγματα του κτιρίου έχουν νοτιοδυτικό προσανατολισμό κάτι που καθιστά αδύνατη τη λειτουργία τους χωρίς τη στοχευμένη χρήση ηλιοπροστασίας. Η πρότασή μας είναι η χρήση οριζοντίων μεταλλικών περσίδων στους χώρους της βιβλιοθήκης, της εστίασης και της έρευνας για την ομαλή και λειτουργία τους κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Εικ: Αξονομετρικό στέγης

21. ΤΡΙΣΔΙΑΣΤΑΤΕΣ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ

ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΜΕ ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΛΑΤΦΟΡΜΩΝ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΙ ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΜΕ ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΣΤΟ ΔΩΜΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΧΩΡΟΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΗ - ΑΠΟΨΗ ΑΠΟ ΤΟ ΠΛΑΤΥΣΚΑΛΟ ΤΩΝ ΡΑΜΠΩΝ, ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΝΕΡΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΘΗΚΕΣ ΣΤΟ ΠΑΧΟΣ ΤΟΥ ΤΟΙΧΟΥ

ΧΩΡΟΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ, ΣΧΙΣΜΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΗ ΟΡΟΦΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΟΙΧΙΟ ΑΠΟ ΜΠΕΤΟΝ

22. ΠΡΟΠΛΑΣΜΑΤΑ

Για την τελική παρουσίαση παρείχθησαν τρία προπλάσματα.

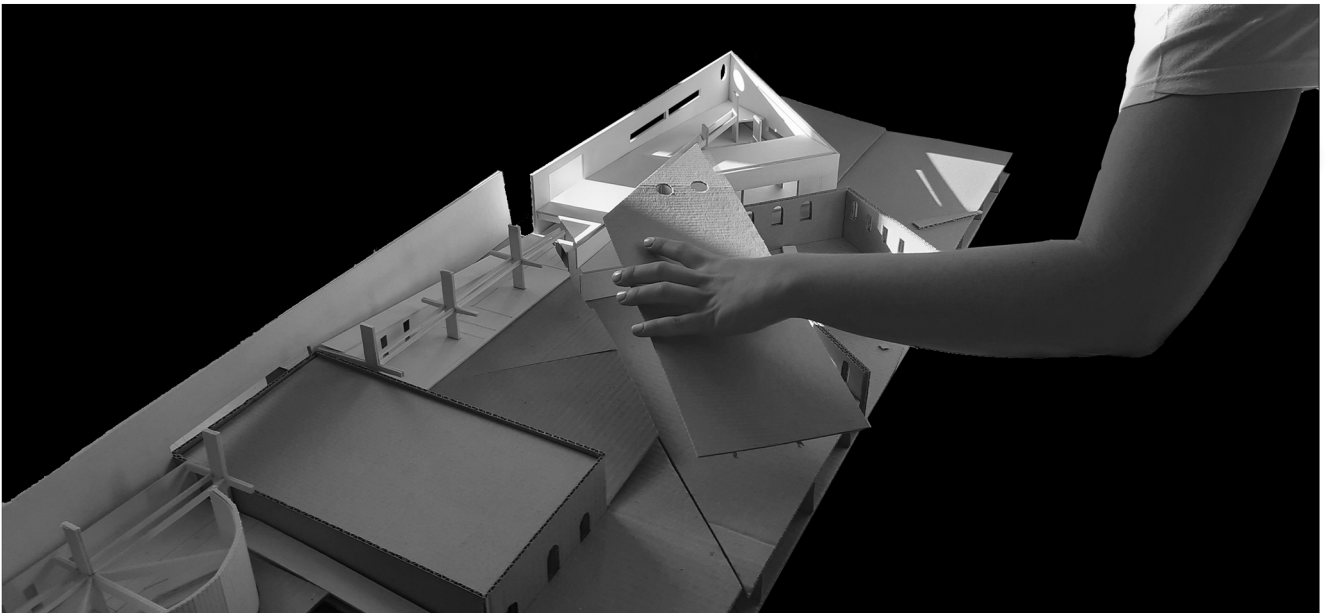
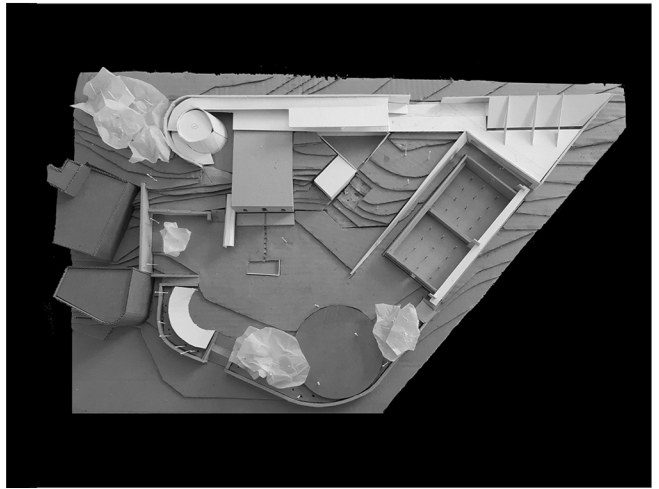
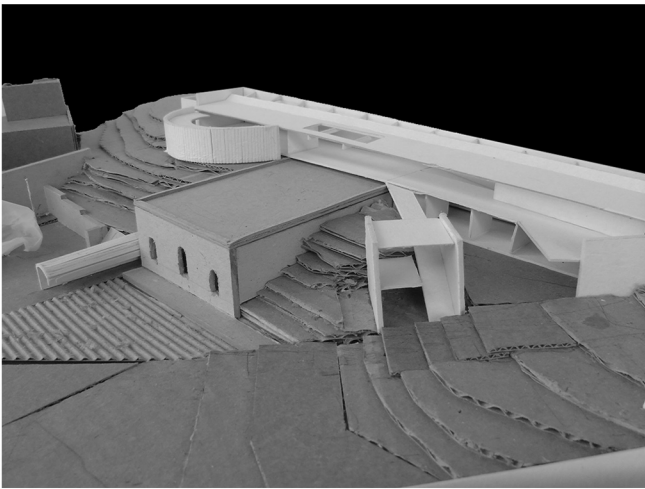
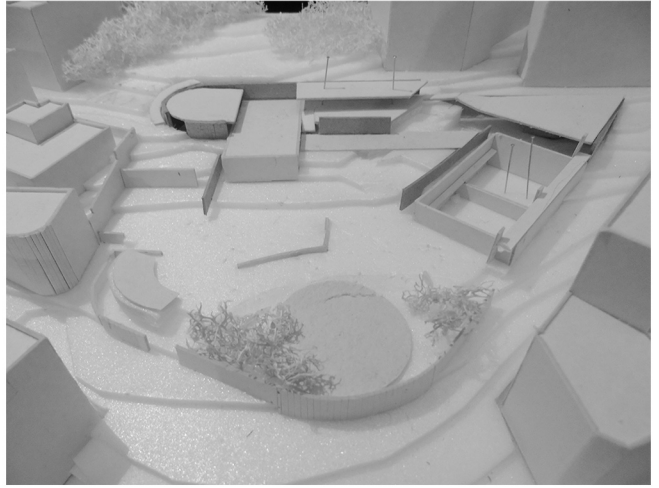
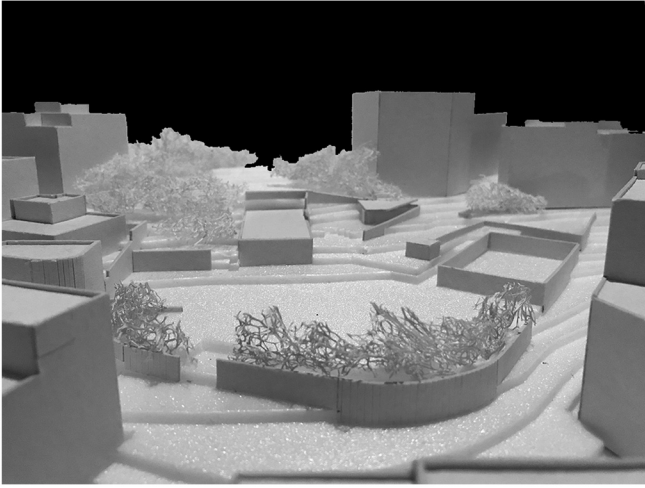
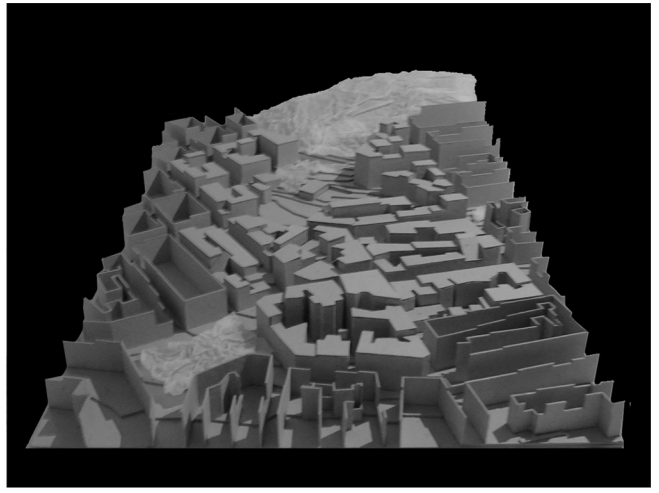
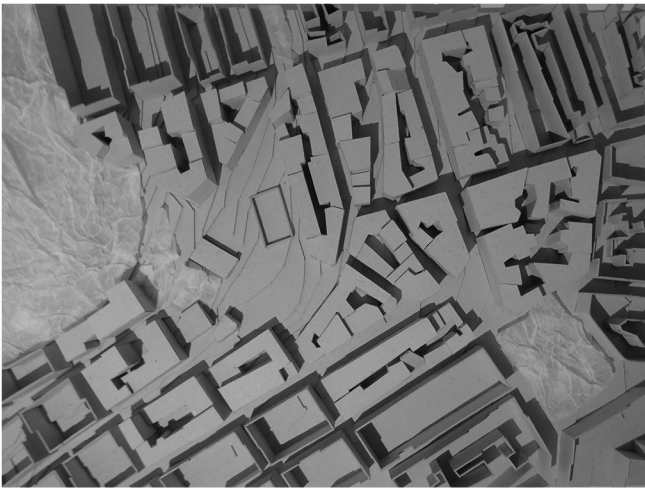
Πρόπλασμα κλίμακας 1:500 διαστάσεων 0,46m x 0,50m που περιλαμβάνει την ευρύτερη περιοχή μέχρι του πρόποδες του Λυκαβηττού και τη σύνδεση με την πλατεία Κολωνακίου. Στόχος ήταν η αναπαράσταση του πολεοδομικού ιστού ως σύνολο στην οποία επιχειρούμε να εντάξουμε τη νέα προσθήκη. Γι' αυτό διαφοροποιείται χρωματικά η σύνθεση μας. Σε αυτή την κλίμακα είναι εμφανής ο πυκνοχτισμένος αστικός ιστός και οι πολυόροφες κατασκευές και παρατηρείται η -πιο κοντά στην ανθρώπινη κλίμακα- νέα πρόταση για την πλατεία Δεξαμενής. Ακόμα, φαίνεται το έντονο ανάγλυφο όσο πλησιάζουμε στο Λυκαβηττό και η υψομετρική διαφορά με την πλατεία Κολωνακίου.

Πρόπλασμα κλίμακας 1:200 διαστάσεων 0,70m x 0,80m με την πλατεία, τα γύρω οικοδομικά τετράγωνα και την προέκταση του κύριου άξονα που τη διασχίζει και συνεχίζεται εκατέρωθεν αυτής. Στόχος αυτής της μακέτας ήταν η έκφραση της υλικότητας, η διαφοροποίηση των υφιστάμενων κτιρίων και τοιχίων αντιστήριξης της πλατείας από τις νέες κατασκευές. Τα στοιχεία από οπλισμένο σκυρόδεμα και οι μεταλλικές κατασκευές αναπαρίστανται διαφορετικά.

Πρόπλασμα κλίμακας 1:100 διαστάσεων 0,45m x 1,30m με τη νέα προσθήκη, τις δύο δεξαμενές και τμήμα της πλατείας. Το έδαφος είναι σε τομή στην περασιά του τοιχίου, και αυτό αφαιρείται ώστε το πρόπλασμα να "διαβάζεται" ως διαμήκης τομή στην πίσω πλευρά. Η μακέτα είναι μονοχρωματική με διαφανή τα μεταλλικά στοιχεία και επιχειρεί να αναδείξει την ογκοπλασία των νέων κατασκευών σε σχέση με τις υπάρχουσες.

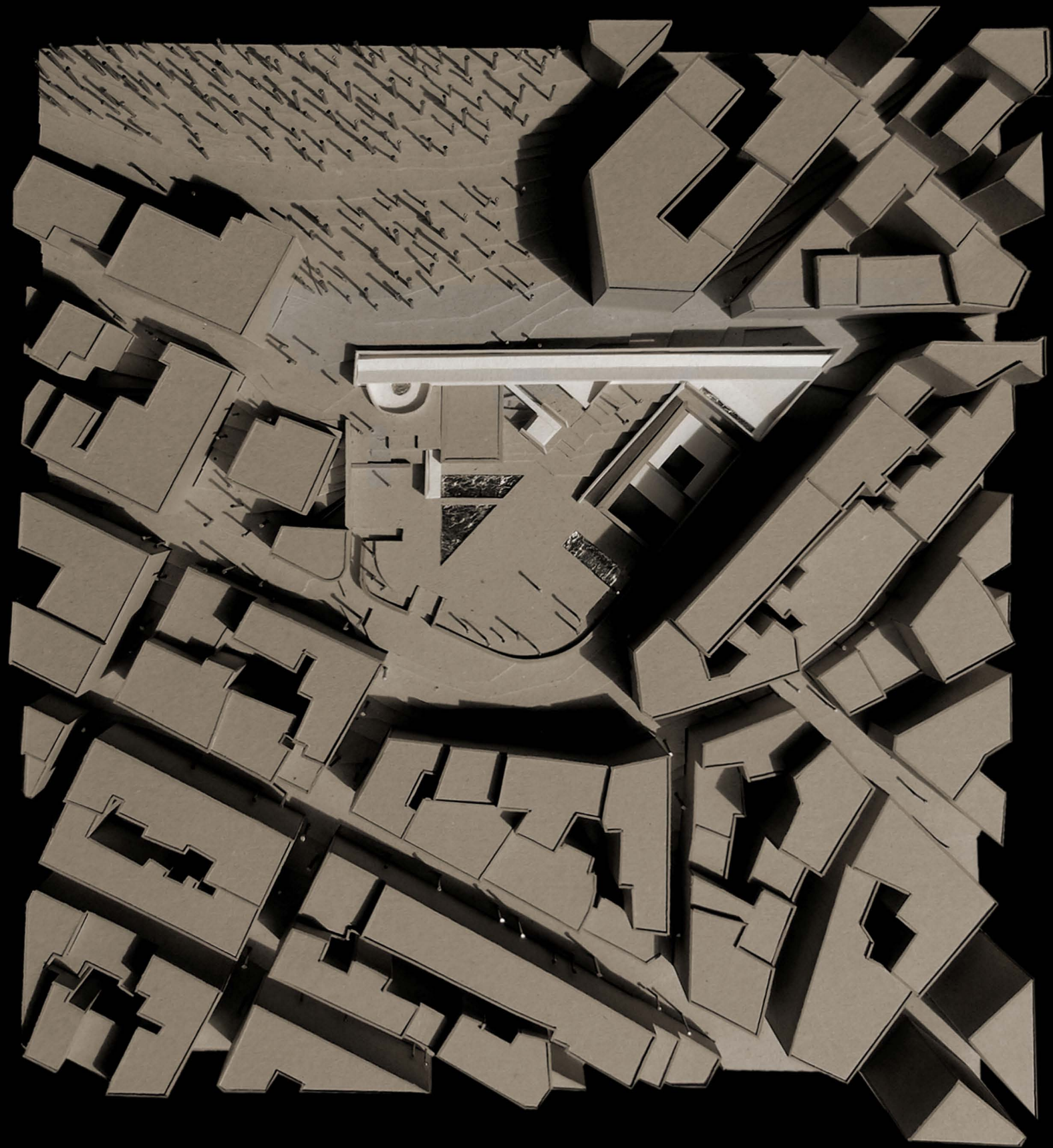
Καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής και συνθετικής διαδικασίας παρείχθησαν μακέτες εργασίας από την κλίμακα 1:1500 έως 1:100, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν ως βασικό εργαλείο για την εξέλιξη του θέματος.

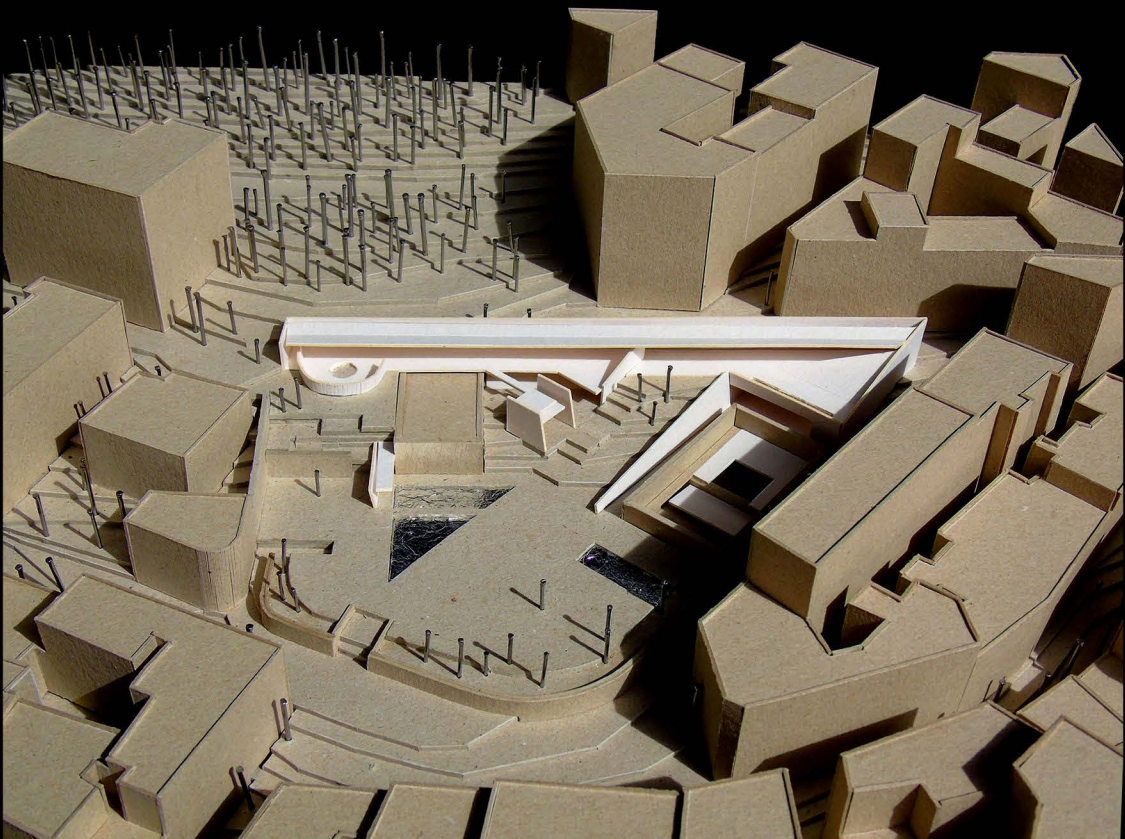
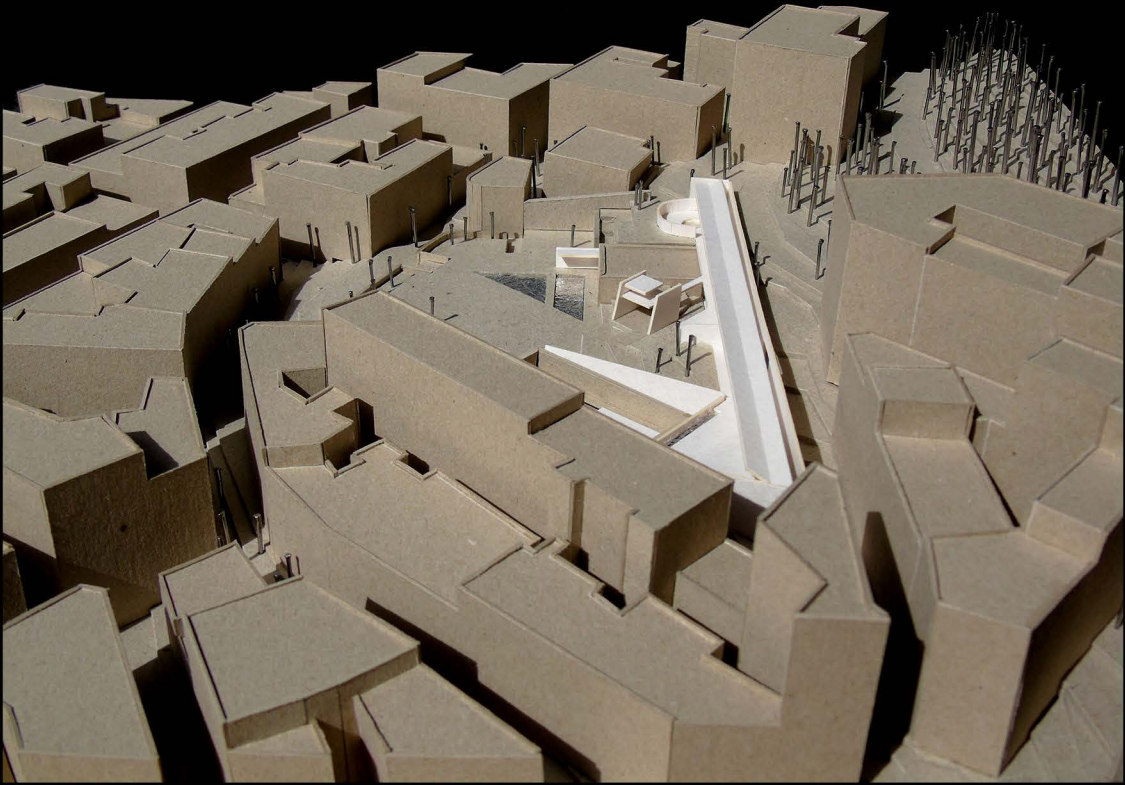

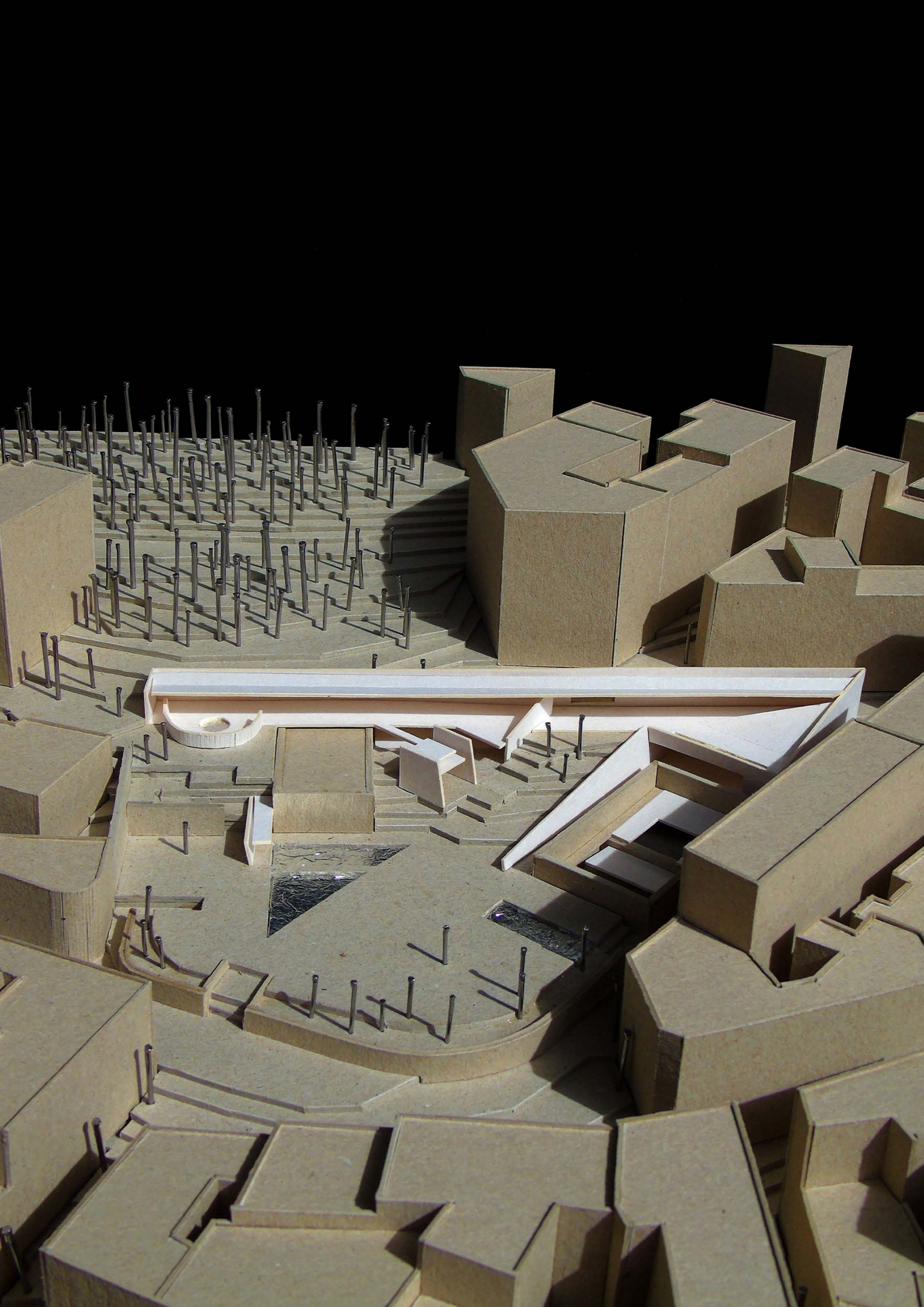

ΠΡΟΠΛΑΣΜΑ ΚΛΙΜΑΚΑΣ 1:500

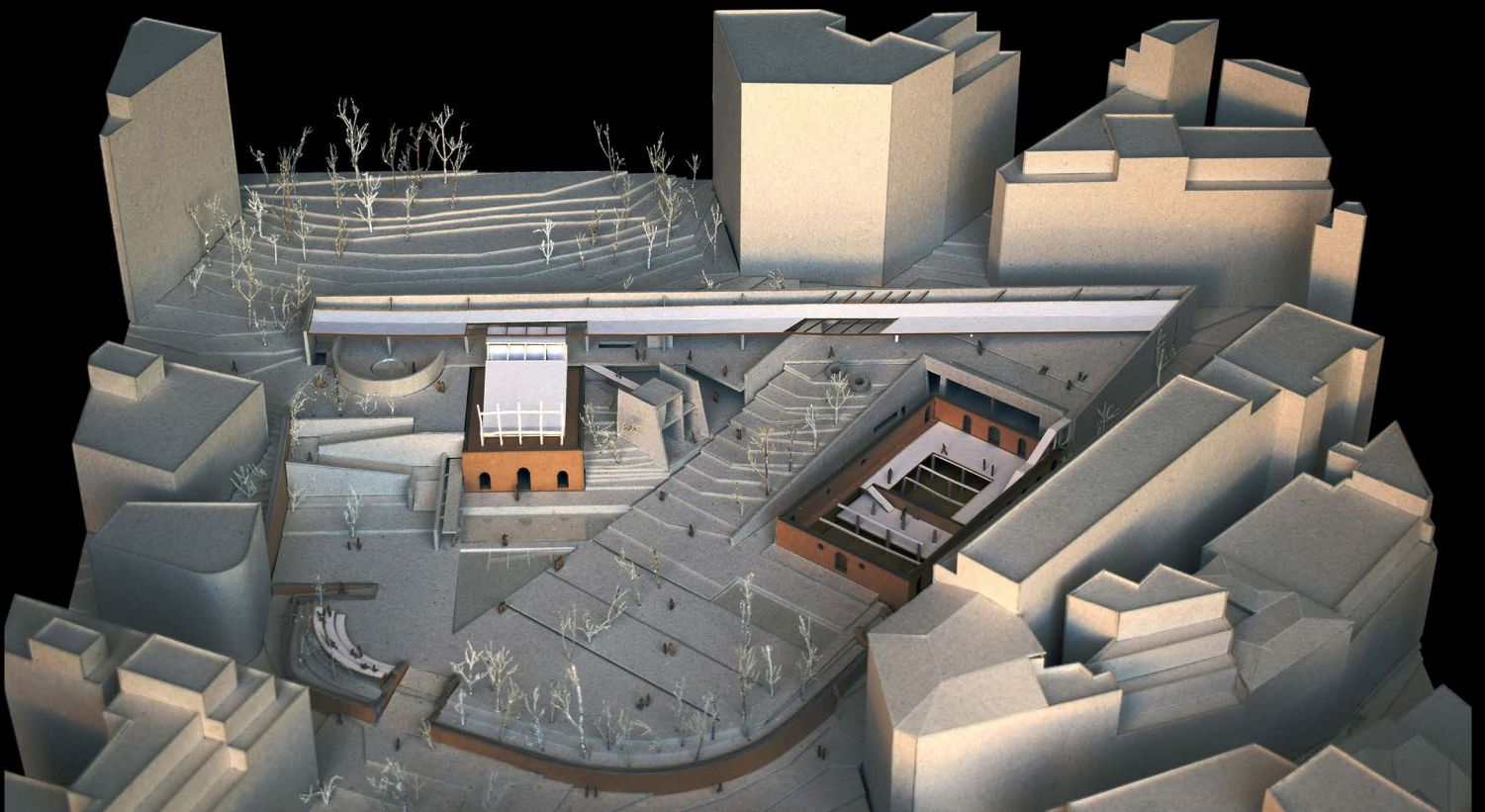

ΠΡΟΠΛΑΣΜΑ ΚΛΙΜΑΚΑΣ 1:200

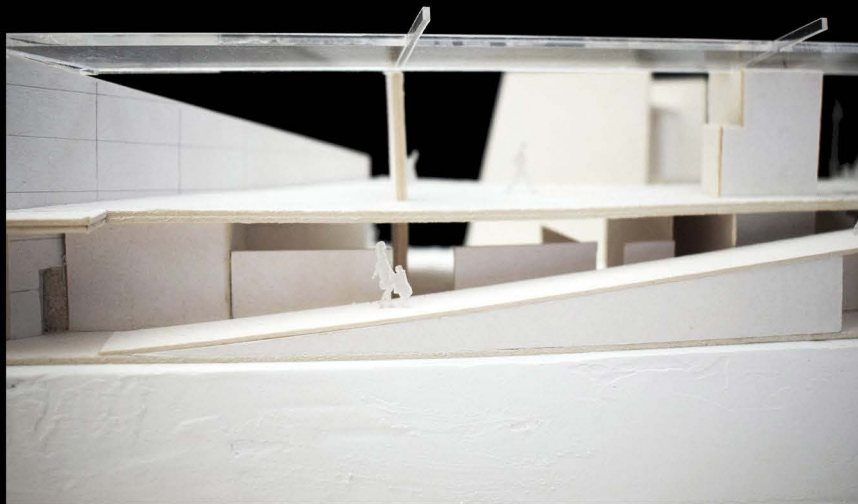
ΠΡΟΠΛΑΣΜΑ ΚΛΙΜΑΚΑΣ 1:100

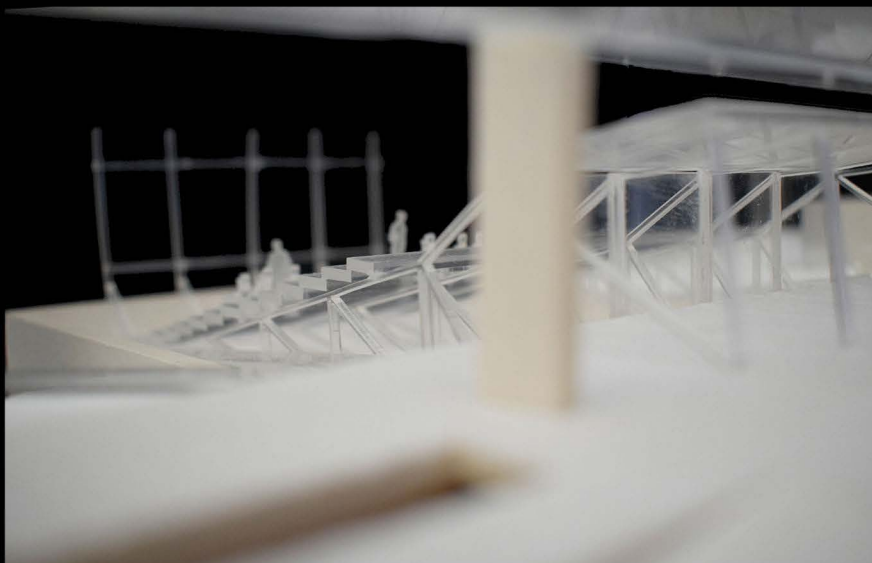

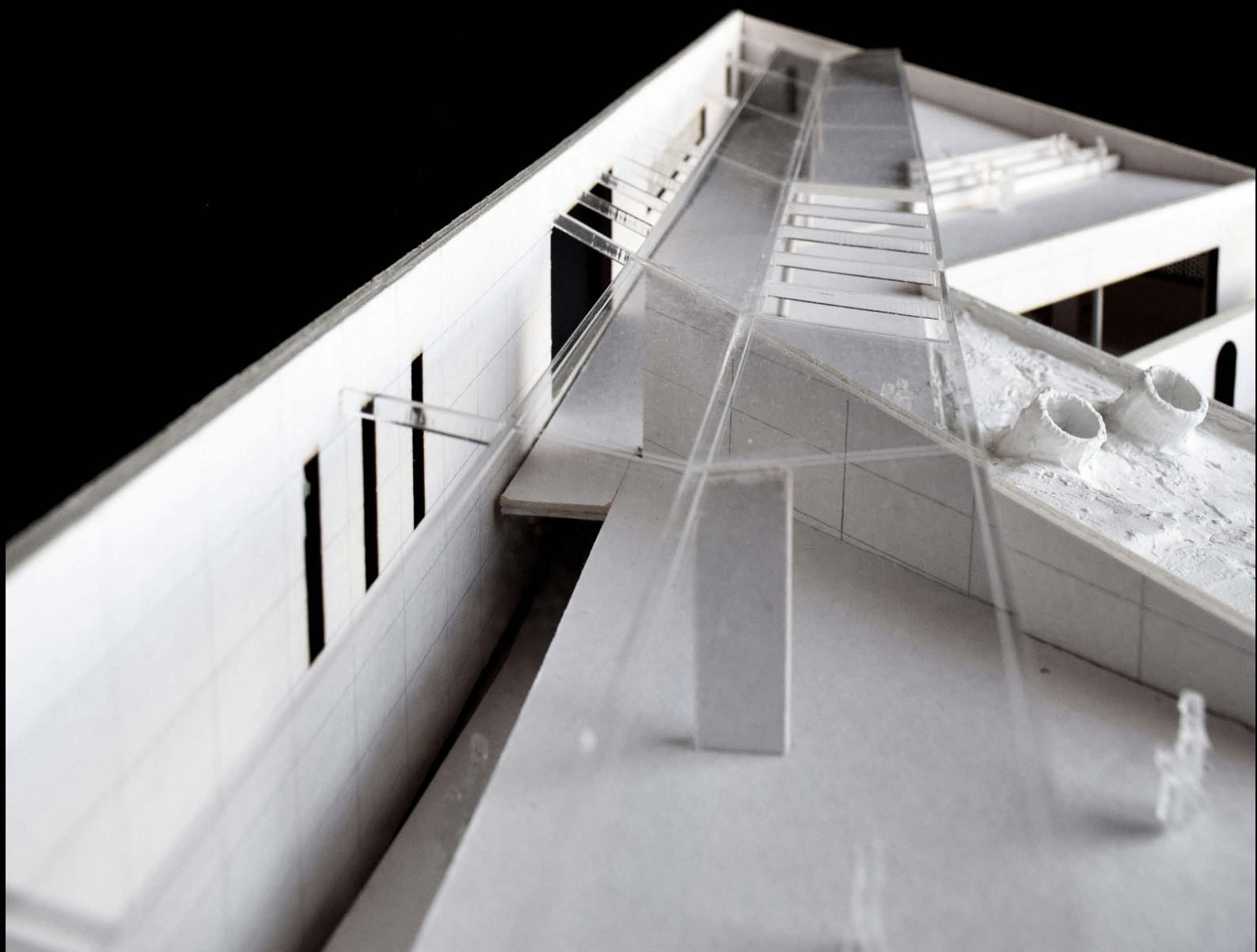
Εικ: Αδριάνειος Δεξαμενή, απόληξη διαδρομής και τριγωνικό στοιχείο νερού

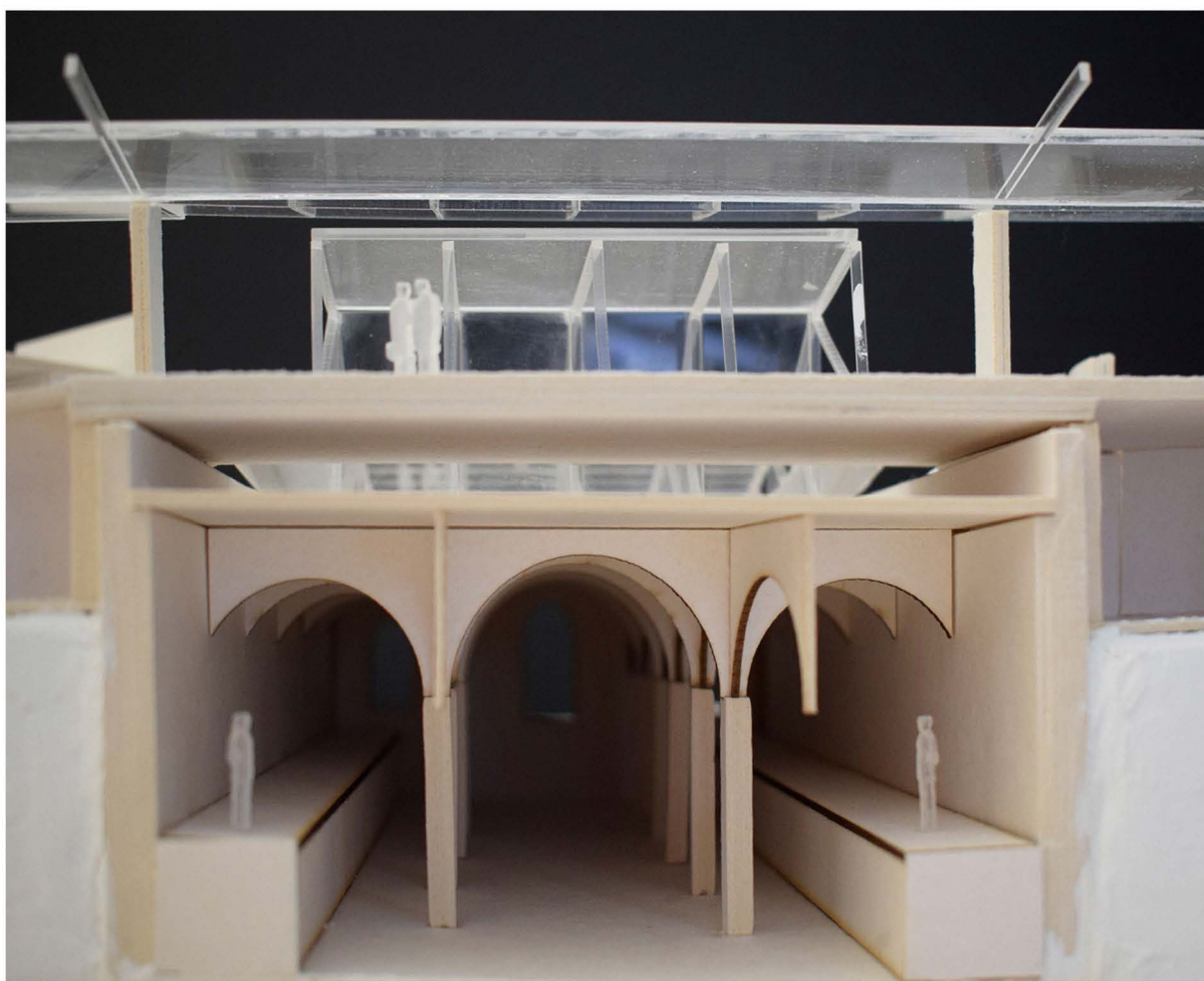

Εικ: Τμήμα ράμπας στο χώρο των προσκόπων και χώρος εστίασης στον όροφο

Εικ: Μεταλλική κατασκευή θερινού σινεμα

Εικ: Εσωτερικό Αδριάνειου Δεξαμενής

ΣΤ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Κατά τη διάρκεια της έρευνάς μας στη πλατεία Δεξαμενής προβληματιστήκαμε για το πώς ένας χώρος με συλλογική χρήση και ιστορικό υπόβαθρο στο κέντρο της σύγχρονης Αθήνας έφερε σημάδια υποβάθμισης και εγκατάλειψης. Η πλειοψηφία των χρήσεων που θελήσαμε να ενταχθούν, ήταν μεν χρήσεις που ήδη υπήρχαν, παρόλα αυτά δεν ήταν ιεραρχημένες και «άτακτα» χωροθετημένες στο ευρύτερο χώρο της πλατείας με αποτέλεσμα να μην γίνονται αντιληπτές από τους χρήστες. Σε αυτό προστέθηκαν και ερωτήματα ένταξης και επανάχρησης κελυφών υφιστάμενων κτιρίων που έμεναν να παρακμάζουν σε κοινή θέα, ενώ ταυτόχρονα, βασικός άξονας σχεδιασμού παρέμενε η ανάδειξη της Αδρειάνου Δεξαμενής και κατ' επέκταση του Αδρειάνιου Υδραγωγείου.

Η άρρηκτη σχέση της πλατείας με το νερό ήταν ένα χαρακτηριστικό του τόπου παραμελημένο και τελείως ξεχασμένο από την συλλογική μνήμη των κατοίκων της περιοχής και της πολιτείας. Η χρήση στοιχείων νερού και η προσθήκη ενός χώρου αφιερωμένου αποκλειστικά σε αυτό στοχεύει στη ενημέρωση και την εκπαίδευση του κοινού πάνω στην ιστορική και περιβαλλοντική σημασία του τεχνολογικού επιτεύγματος.

Για εμάς είχε βαρύτητα ο επανασχεδιασμός της πλατείας και η μεταφορά της Αδρειάνιου Δεξαμενής πάλι στην «επιφάνεια» έτσι ώστε αυτός ο χώρος που αποτελεί παλίμψηστο πολλαπλών στοιχείων και κοινοτικών ενοτήτων να ενεργοποιηθεί ξανά. Η διαφορετική ανάγνωση της περιοχής και η δημιουργία νέων χώρων, ειδικά σε έναν τόπο που έχει γίνει βίωμα των κατοίκων της περιοχής και αποτελεί τοπόσημο της σύγχρονης Αθήνας, είναι ένα μεγάλο εγχείρημα και πάντα θα εγείρει νέα ερωτήματα και προβληματισμούς. Η αλλαγή για τους τόπους που κατέχουν μια θέση στη συλλογική «μνήμη της πόλης», είναι αναπόδραστη και εμείς απλά προσφέραμε μια πρόταση που αναγνωρίζει το παρελθόν και σέβεται αυτή τη «μνήμη», αλλά ταυτόχρονα καλύπτει τις σύγχρονες ανάγκες και στρέφεται προς το μέλλον δίνοντας μια νέα πνοή στην Δεξαμενή.

Φυσικά είναι στο χέρι των αρμόδιων φορέων και της πολιτείας να ασχοληθούν ενεργά με την αναβάθμιση της πόλης και να δώσουν χώρο σε νέες προτάσεις να οραματιστούν και να στοχεύσουν για το καλύτερο μέλλον του τόπου.

Εικ: Παρουσίαση Σεπτέμβριος 2021

